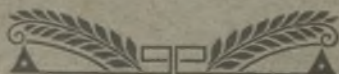

ΜΙΧ. ΚΕΦΑΛΟΓΙΑΝΝΗ

Ζε...

ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΤΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

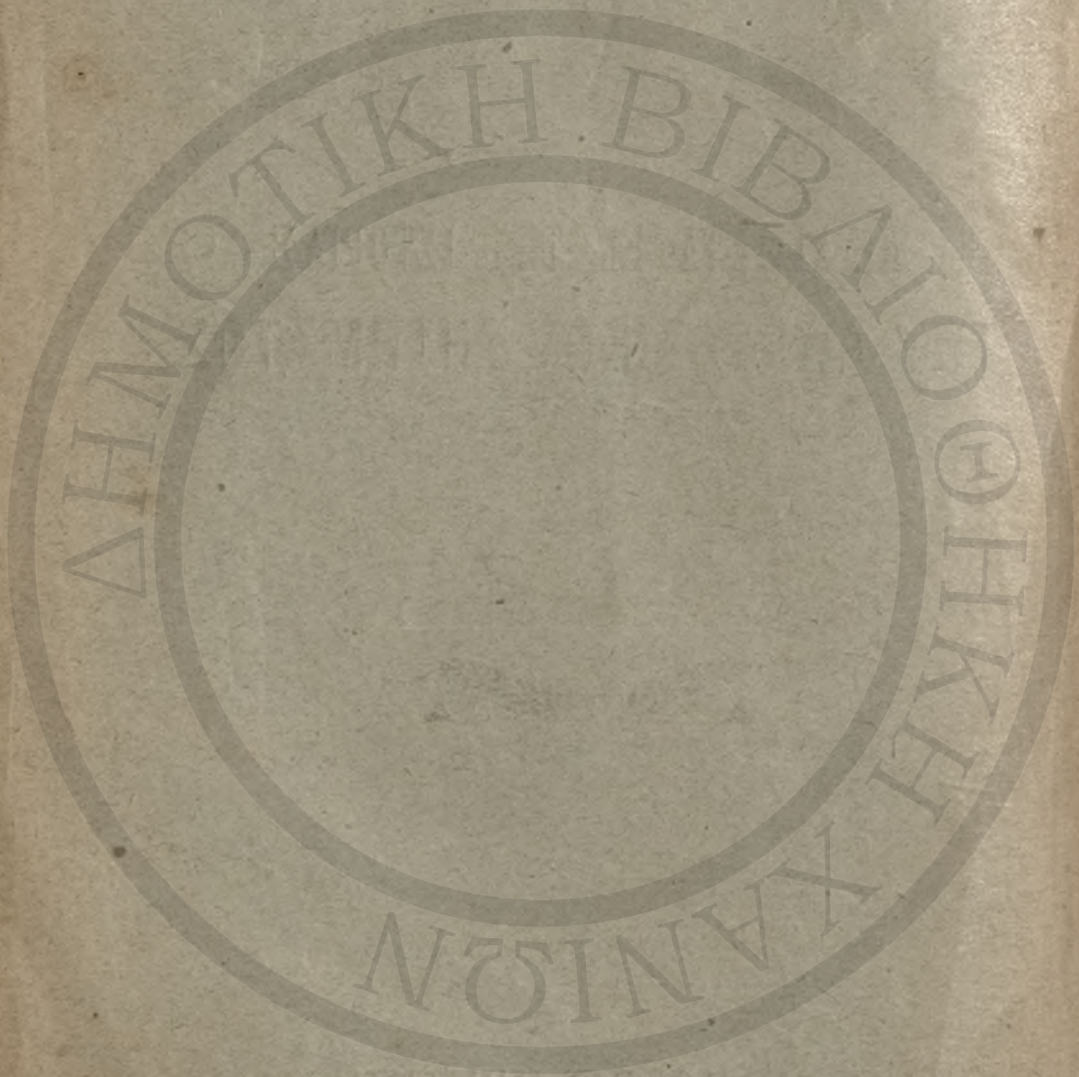

ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΜΜ. Γ. ΣΤΑΥΡΟΥΛΑΚΗ

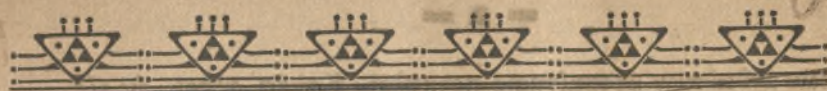

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΤΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΤΗΣ

3236

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

— ΧΑΝΙΩΝ —

Αδφ. αριθ. 65.522

Χρονολ. Είσαγ. 9.9.2009

Είδος

Αριθ.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΦΙΛΑΡΧΕΥΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

Αριθμός 3236

ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

ὕπὸ MIX. ΚΕΦΑΛΟΓΙΑΝΝΗ

I ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ πρόσφατος καὶ ἀπροσδόκητος Μικρασιατικὴ συμφορὰ εἶνε ἀναντιρρήτως ὀδυνηρὰ, ὥστε νὰ δικαιολογῆ παρ' ἅπασιν ἡμῖν ποιάν τινα ψυχικὴν δυσφορίαν. Ἡ καταλαβοῦσα ἄνωγ τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον, ἐπίσημον καὶ μὴ, καὶ πρὸ πάντων τὸν ἐπίσημον, ἀποκαρτέρησις, ἢ μέχρις ἀπογοητεύσεως καὶ λιποψυχίας ἐξικινουμένη, δὲν εἶνε ὅλως διόλου φυσικὴ, διατρανοὶ δὲ ἀγνοίαν τῆς ἱστορίας καὶ τῶν ἐκ ταύτης διδαγμάτων.

Δὲν εἶνε σήμερον ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος διέρχεται ἀπὸ παρεμφερεῖς, ἢ καὶ χειρόνας ἐτι δοκιμασίας. Κατ' αὐτοῦ ἀτυχῶς, ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς του θέσεως, εἰς τὸ σταυροδρόμιον τριῶν ἡπείρων, ἐκσπῶν τὰ κύματα, τὰ ὁποῖα πᾶσα ὀμα-

δική των ανθρώπων μετακινήσεις προκαλεί. Και ἐπ' αὐτοῦ, ὡς εἰς βράχον ἀκατάβλητον, εἶνε μοιραῖον νὰ θραύωνται τὰ ἀνθρώπινα ταῦτα κύματα. Τοῦτο ἦτο ἐν τῷ παρελθόντι εἶνε ἐν τῷ παρόντι καὶ θὰ εἶνε ἐν τῷ μέλλοντι ὁ ρόλος του ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ἱστορίᾳ.

Ἐὰν δέ ποτε κατὰ τὴν μακρὰν σταδιοδρομίαν του, ἐκλονίζετο εἰς τὴν βάσιν του, καὶ ἐφαίνετο ρέπον νὰ βυθισθῇ εἰς τὸ ἄπειρον, καὶ νὰ ἐξαφανισθῇ διὰ παντός, ὁ κλονισμὸς οὐχ' ἦττον αὐτός, οὐ μόνον ἦτο παροδικὸς καὶ πρόσκαιρος, ἀλλὰ καὶ νέαν ἐκάστοτε τῷ προσέδιδε ζωὴν καὶ ἀντοχὴν πρὸς περαιτέρω δράσιν καὶ κατίσχυσιν τῶν προσκομιμάτων, τὰ ὁποῖα βάρβαροι λαοὶ ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος, παρενέβαλλον εἰς τὴν εὐγενῆ καὶ ἐκπολιτιστικὴν σταδιοδρομίαν του. Ἀσφαλῶς δὲ ἡ γόνιμος φαντασία τῶν προγόνων του ἔπλασε τὸν μῦθον τοῦ Ἀνταίου, ἀκριβῶς ἐκ τοῦ ζωντανοῦ παραδείγματος, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἔσσει ἐνώπιόν της, ἐκ τῆς ἀντλήσεως τούτεστι μείζονος ἐκάστοτε δυνάμεως ἀπὸ ἐκάστην περιπέτειάν του.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἀγνοία τῆς ἱστορίας, ἐπαγομένη ἐπικίνδυνον σύγχυσιν, ἄγει συχνότατα εἰς πλάνας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ἐπιβλαβεῖς, τοῦναντίον δὲ ἡ σαφὴς ἀντίληψις τῶν ἱστορικῶν δεδομένων εἶνε τὰ μάλα λυσιτελὴς πρὸς διάλυσιν τῶν πλανῶν αὐτῶν, διότι πρὸς πληρεστέραν κατανόησιν τοῦ παρόντος, καὶ σαφεστέραν διάγνωσιν τοῦ μέλλοντος, εἶνε ἀπαραίτητος ἡ ἀκριβεστέρα γνῶσις τοῦ παρελθόντος, ἡ γνῶσις τούτεστι τῆς ἱστορίας, ἡ ὁποία παρουσιάζει, μεταξὺ μεμακρυσμένων πολλάκις ἐποχῶν, καταπληκτικὰς ἀναλογίας, ἐκρίναμεν καὶ ὑφέλιμον, καὶ ἀναγκαῖον, καὶ σκόπιμον νὰ συνοψίσωμεν ἐνταῦθα τὰ σπουδαιότερα ἱστορικὰ γεγονότα τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος, ὑφ' ἣν κυρίως μορφήν παρουσιάζεται τοῦτο ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Τούρκων ἐν Εὐρώπῃ. Διότι καὶ πρὸ τῆς ἐμφανίσεως ἀκόμη τούτων ἐν τῇ ἱστορίᾳ, τὸ ἀνατο-

λικὸν ζήτημα ὑφίστατο ὑπὸ ἄλλας μορφάς. Καθ' ὅσον αἱ χῶραι τῆς Ἀνατολῆς, ἐν αἷς ἐσημειώθησαν τὰ πρῶτα ἴχνη τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ἐν αἷς ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες παίζομεν ἀνέκαθεν, τὸν πρωτεύοντα ρόλον, ἔδωκαν πάντοτε τὴν ἀφορμὴν τῶν σπουδαιότερων πολέμων, καὶ ἐγίνοντο τὸ θέατρον τῶν ἀγριωτέρων μαχῶν. Τὸ ἀνατολικὸν ἐπομένως ζήτημα δὲν εἶνε νέον. Τοῦναντίον εἶνε παλαιὸν ὅσον καὶ ὁ κόσμος καὶ θὰ διαρκέσῃ πιθανῶς ἐφ' ὅσον ἄνθρωποι θὰ κατοικῶσιν ἐπὶ τῆς γῆς.

Σήμερον ὁμῶς λέγοντες ἀνατολικὸν ζήτημα, περιορίζομεν αὐτὸ εἰς τὴν ἀπὸ πολλοῦ καταβαλλομένην προσπάθειαν πρὸς ἀπώθησιν τῶν Τούρκων εἰς τὰς χῶρας ἀφ' ὧν ἀρχικῶς ὠρμήθησαν. Ἡ πολιτικὴ αὕτη ἤρξατο κυρίως ἐφαρμοζομένη ἀπὸ τοῦ 17 αἰῶνος, ὅτε ἡ Τουρκία ἤρχισεν ἀπογυμνουμένη τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἰδίως κτήσεων αὐτῆς.

I I

ΤΑ ΠΡΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Ἡ πρώτη ἐπιθετικὴ ἀντίδρασις τῶν Χριστιανῶν κατὰ τῶν Τούρκων, σημειοῦται ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, ἡ ὁποία διστασάσα ἐπὶ πολὺ μεταξὺ Ρήνου καὶ Δουνάβεως, ἀν' ἀηλονότι ἐπρεπε νὰ στρέψῃ τὰς κατακτητικὰς τῆς βλέψεις πρὸς τὰς Γερμανικὰς χῶρας, ἢ πρὸς τὰς Βαλκανικὰς, καὶ ἀποφασίσασα ἐπὶ τέλους νὰ στραφῇ πρὸς τὸν Δούναβιν, εὐρέθη μοιραίως ἀντιμέτωπος τῆς Τουρκίας, πρὸς ἣν συνῆψεν αἱματηρὰς μάχας τὸ 1682, 1684, 1686, 1691 καὶ 1697, ὅτε καὶ εἰσῆλθαι τελευτῶς νικηφόρος εἰς τὴν Βοσνίαν καὶ Σερβίαν. Συγχρόνως σχεδὸν ἡ Ἐνετία, διαισθανθεῖσα ὅτι ἤνοιξεν

ἡ διαδοχὴ τῆς Τουρκίας, ἔσπευσε νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς παρουσιαζομένης εὐκαιρίας, καὶ ἀφῆρσεν ἀπὸ τῆς Τουρκίας τὸν Μωρέαν, τὰς Ἀθήνας ὑπὸ τὸν Μοροζίνην, τὸ 1687, ὅτε ἀνετινάχθη καὶ ὁ Παρθενῶν, καὶ μέγα μέρος τῆς Δαλματίας.

Ἐπίσης ἡ Ρωσσία ἐξευρωπαϊσθεῖσα ὑπὸ τὸν Μέγαν Πέτρον καὶ ἀναμνησθεῖσα τοῦ γάμου, ὃν ὁ Τσάρος Ἰβάν ΙΙΙ εἶχε τελέσει τὸ 1472 μετὰ τῆς Σοφίας Παλαιολόγου, θυγατρὸς τοῦ δεσπότη τοῦ Μωρέως, καὶ πρώτης ἀνεψιᾶς τοῦ τελευταίου Αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου, ἡγεῖοι τολμηρῶς τὴν Κωνσταντινούπολιν, δυνάμει τοῦ ἀπρηχαιωμένου τούτου τίτλου, καὶ κατήλθε πρὸς τὴν Μαύρην θάλασσαν καταλαβοῦσα τὴν Ἀζοφικὴν καὶ τὴν Κριμαίαν, δίδουσα εἰς τοὺς Χριστιανοὺς νὰ πιστεύσωσιν ὅτι θὰ ἐσυνέχιζε τὰς χριστιανικὰς σταυροφορίας κατὰ τῶν σφετεριστῶν εὐρωπαϊκῶν τινῶν χωρῶν καὶ τῶν Ἀγίων Τόπων.

Ἡ Γαλλία ὅμως, ἡ ὁποία ἀπὸ τοῦ Φραγκίσκου τοῦ Γ', ἦτο ἀπὸ τοῦ 1535 εἶχε μεγάλα ἐμπορικὰ συμφέροντα ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἐθεώρει ταῦτα ὡς προσβαλλόμενα, διὰ πάσης ξένης ἐπεμβάσεως εἰς τὰ πράγματα τῆς Τουρκίας, προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας τῆς εἰς τὴν Τουρκίαν, καὶ ἐπέτυχε τὴν ἀποχώρησιν τῆς μὲν Αὐστρίας ἀπὸ τὴν Βλαχίαν καὶ Σερβίαν, τῆς δὲ Ἑνετίας ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς Ἀθήνας, καὶ τῆς Ρωσσίας ἀπὸ τῆς Μαύρης θαλάσσης. Εἰς ἀντάλλαγμα ἡ Τουρκία ἀνενέωσε καὶ συνεπλήρωσε τὰς Cerpulations ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς Γαλλίας καὶ ἐξησφάλισε τὰ ἐμπορικὰ προνόμια αὐτῆς, καὶ τὴν δεσποτείαν τῶν Ἀγίων τόπων εἰς τοὺς καθολικοὺς, οὓς διεξεδίκουν οἱ Ὀρθόδοξοι ὑπὸ τὴν Ρωσσίαν.

Ἐκτοτε ἐπὶ ὀλίγηρον 2ῆτιαν, τὰ Χριστιανικὰ Κράτη τῆς Εὐρώπης ἡσχολήθησαν ἐπιμελῶς εἰς τὴν ἀλληλοεξόντωσιν, ἧς ἐπωφελομένη ἡ Τουρκία ἐγκαθιδρύετο ὀριστικώτερον εἰς τὰς χώ-

ρας, ἐν αἷς αἱ ἀντιζηλῖαι τῶν Χριστιανῶν ἠνείχοντο τὴν ἀπόσβε-
σιν παντὸς ἔχοντος εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, πρὸς δὲ οἱ Τούρκοι ἐ-
φαίνοντο ἀνίκανοι νὰ προσαρμοσθῶσι καὶ συγχρωτισθῶσι.

Μόλις κατὰ τὸ 1770 Ρωσσικὸς στόλος ὑπὸ τὸν Ὀρλώφ διὰ τῆς
Βαλτικῆς ἐφθασεν εἰς τὴν Μεσόγειον, μόλις διαφυγὼν κατὰ τὸν
διάπλουν τοῦ Γιβραλτᾶρ τὴν καταστροφὴν του ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ
στόλου, χάρις εἰς τὴν Ἀγγλικὴν ὑποστήριξιν. Οἱ Ἕλληνες τοῦ
Μωρέως καὶ τῆς Κρήτης ἐπωφελοῦμενοι τῆς παρουσίας τοῦ στό-
λου τούτου, καὶ ὑπὸ τούτου ὑποστηριζόμενοι, ἐπανεστάτησαν καὶ
ἐπολιόρκησαν τὴν Τρίπολιν. Ἀποτυχούσης τῆς πολιορκίας, οἱ
Ρῶσοι ἀπεχώρησαν ἀφήσαντες τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν ἀγρίαν ἐκ-
δίκῃσιν τῶν Τούρκων, καὶ ἐφθασαν εἰς τὸν Τσεσμέν, ἐνθα κατα-
ναυμαχίησαν τὸν Τουρκικὸν στόλον, κατέκαυσαν αὐτὸν ὅλοσχε-
ρῶς. Καὶ ἐπροχώρησαν μὲν ἐπειτα ἀμέσως πρὸς τὰ Στενὰ, ἀλλὰ
δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διότι
ἡ Αὐστρία φοβηθεῖσα τὴν λύσιν τοῦ Ἀνατολικοῦ ἐπ' ὠφελεία τῆς
Ρωσσίας, συνεννόηθη μετὰ τῆς Πρωσσίας, μεθ' ἧς συνωμολόγησεν
ἀμοιβαίαν ὑποστήριξιν κατὰ τε τῆς Γαλλίας καὶ Ρωσσίας.

Συγχρόνως ὅμως ἄρχονται συνεννόησεις μετὰξὺ τοῦ Αὐτοκρά-
τορος τῆς Αὐστρίας Ἰωσήφ II, καὶ Αἰκατερίνης II τῆς Ρωσσίας,
περὶ τῆς διαδοχῆς τῆς Τουρκίας. Δύο σχέδια ἐξεπονήθησαν. Κατὰ
τὸ πρῶτον ἡ Ρωσσία θὰ ἐλάμβανε τὸ ἀνατολικὸν τμήμα τῆς Βαλ-
κανικῆς, τὴν Μολδαυίαν τὴν Βλαχίαν, τὴν Βουλγαρίαν, Ρωμυλίαν
καὶ Θράκην μὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὰ Δαρδανέλια, ἡ δὲ
Αὐστρία τὸ δυτικὸν τμήμα, ἤτοι τὴν Σερβίαν, τὴν Βοσνίαν, Ἐρζε-
γοβίην, Ἀλβανίαν καὶ Μακεδονίαν, μέχρι τοῦ Μωρέως. Τοῦ σχε-
διοῦ τούτου κριθέντος ἀπραγματοποιήτου, ἐξεπονήθη δεῦτερον τὸ
1781 καθ' ὃ θὰ ἐσχηματίζοντο δύο νέα Κράτη, τὸ τῆς Μολδοβλα-

χίας, καὶ τὸ τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ μὲ Αὐτοκράτορα τὸν Κωνσταντῖνον, δευτερότοκον ἔγγονον τῆς Αἰκατερίνης, ὑπὸ τὴν ἐπιφύλαξιν ὅμως ὅτι ὁ θρόνος οὗτος δὲν θὰ ἡνοῦτο ποτὲ μὲ τὸν Ρωσικὸν ὑπὸ τὸν αὐτὸν Αὐτοκράτορα. Διὰ τὰ ἐξουθερώσουσι δὲ τὴν προσδοκωμένην ἀντιδράσιν τῆς Γαλλίας ἐξησφάλιζον αὐτῇ τὴν κατοχὴν τῆς Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτου.

Καὶ ὁ μὲν ἐν Πετρούπολει πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας προσεχώρησεν εἰς τὸ σχέδιον. Ἡ Γαλλικὴ ὅμως Κυβέρνησις ἐπροτίμησε τὴν ἀνεκραιότητα τῆς Τουρκίας, καὶ ἀντιδράσασα, ἐναυάγησε τὸ σχέδιον. Οὕτω δ' ἡ νέα αὐτῇ ἐκστρατεία τῆς Ρωσίας δὲν προσεπώρισεν αὐτῇ, ἢ τὴν ἀνακατάληψιν τῆς Κριμαίας.

Ἐπηκολούθησεν ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις, πρὸς ἣν ἔστρεψε τὴν προσοχὴν τῆς ὅλης ἡ Εὐρώπῃ, καὶ ἡ ἀνάληψις τῆς ἐξουσίας ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος, ὁ ὁποῖος ἐσκέφθη νὰ προσβάλλῃ τὸν ἀπροσπέλαστον ἐχθρὸν του, τὴν Ἀγγλίαν, διὰ τῆς Ἀνατολῆς, διακόπτων τὰς πρὸς τὰς Ἰνδίας, τὸ μᾶλλον τρωτὸν σημεῖόν τῆς, συγκοινωνίας αὐτῆς. Πρὸς τοῦτο ὁ Ναπολέων κατέλαβε τὰς Ἰονίους νήσους, «φυσικοὺς σταθμοὺς αὐτῆς πρὸς τὴν Ἀνατολήν», καὶ «περισσότερον ἐνδιαφερούσας τὴν Γαλλίαν ἀπὸ ὀλόκληρον τὴν Ἰταλίαν». Ἐπίσης κατέλαβε τὴν Αἴγυπτον, τὸ Σουέζ καὶ τὴν Συρίαν, περισφίγγων οὕτω τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐν ἣ ἔθετε τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος τοῦ κόσμου.

Τὸ δὲ 1808 ὑπέβαλεν εἰς τὴν Ρωσίαν, ἣς εἶχεν ἀνάγκην πρὸς πραγματοποιήσιν τῶν σκοπῶν του κατὰ τῆς Ἀγγλίας, νέον σχέδιον διανομῆς τῆς Τουρκίας, καθ' ἃ ἡ μὲν Ρωσία θὰ ἐλάμβανε τὴν Μολδαβίαν, Βλαχίαν καὶ Βουλγαρίαν, ἡ Γαλλία τὴν Βοσνίαν, Ἀλβανίαν καὶ Ἑλλάδα, ἡ δὲ Αὐστρία τὴν Σερβίαν καὶ

Ρωμυλίαν μέχρι τῆς Θεσσαλονίκης. Μετὰ πολλὰς ἐπὶ τούτου συζητήσεις, συνήνεσεν εἰς τὴν παραχώρησιν καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὴν Ρωσσίαν, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅμως ὅπως ἡ Γαλλία καταλάβῃ τὰ Δαρδανέλλια. Ἦθελε δηλονότι, ὅπως ἑκατέρα τῶν δύο Δυνάμεων κατέχῃ τὸ ἕτερον τῶν κλειδίων, δι' ὧν ἀνοίγει ἡ θύρα τῆς Μαύρης Θαλάσσης. Ἡ Ρωσσία ὅμως, θεωροῦσα τὴν θάλασσαν ταύτην Ρωσικὴν, ἀπέστερξε νὰ παραδώσῃ τὴν κλεῖδα αὐτῆς εἰς ξένον, ὅσον καὶ ἂν οὗτος ἦτο φίλος. Αἱ διαπραγματεύσεις διεκόπησαν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, λόγῳ τῆς ἐν τῷ μεταξὺ ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως ἐν Ἰσπανίᾳ κατὰ τῆς Γαλλίας, ἡ ὁποία ἐπέσπασεν ὀλόκληρον τὴν προσοχὴν τοῦ Ναπολέοντος.

Ἐπηκολούθησαν ὁ πόλεμος μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ρωσσίας, ἡ ὁποία κατέλαβε τὴν Μολδαβίαν καὶ Βλαχίαν, ἃς ὅμως κατέλιπεν κατόπιν εἰς τὴν Τουρκίαν, περιορισθεῖσα εἰς τὴν προσάρτησιν τῆς Βεσσαραβίας, καὶ ἡ πτώσις τοῦ Ναπολέοντος, ὅστις ἐπὶ πολὺ εἶχε προσελκύσει ἐπὶ τῆς Γαλλίας ἔλα τὰ Εὐρωπαϊκὰ ἀνακτοβούλια, καθὼς καὶ ἡ μετ' αὐτὴν κατάληψις τῶν Ἰονίων νήσων (1815) ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, σταθμῶν ἀπαραιτήτων αὐτῇ διὰ τὴν ἐποφθαλμιουμένην ἤδη κυριαρχίαν τῶν Θαλασσῶν καὶ τὴν κατάκτησιν τῶν Ἰνδιῶν, πρὸς τὰς ὁποίας ὤφειλε νὰ κρατῇ ἀνοικτὰς τὰς διὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκραταρίας διερχομένας ὁδοὺς. Ἐντεῦθεν δ' αἱ ἄγρυπνοι βλέψεις αὐτῆς πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν Αἴγυπτον, τὸ Σουέξ, τὴν Μεσοποταμίαν κ.λ.

ΙΙΙ ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης, διεξεδίκησε τὴν διαδοχὴν τῆς Τούρκιας ἡ Αὐστρία, ἡ Ρωσία, ἡ Ἑνετία, καὶ μετὰ τὴν πτῶσιν ταύτης, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία. Ἦδη ὁμως εἰσέρχονται εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ ἐτοιμοθανάτου, μὲ τὰ δικαιώματα τοῦ νομίμου κληρονόμου, καὶ ἔτι πλέον, τοῦ νομίμου κατόχου, αἱ ὑπὸ τὴν Τουρκίαν Χριστιανικαὶ ἐθνότητες, αἱ ὁποῖαι ἐξηφανισμένοι σχεδὸν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ὑπὸ τὴν ἀφόρητον τουρκικὴν πίεσιν, ἀφυπνίσθησαν ὑπὸ τῶν νέων ἰδεῶν καὶ κηρυγμάτων τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ἐξεγείρονται κατὰ τοῦ δυνάστου. Καὶ πρώτη πάντων ἡ Ἑλλάς, ἐπωφεληθεῖσα τῆς καταστροφῆς τοῦ τουρκικοῦ στόλου εἰς Τσεσμέν, καὶ τῶν μακρῶν Ναπολεοντείων πολέμων, οἱ ὁποῖοι οὐ μόνον ἐμείωσαν τὴν γαλλικὴν ἐπιρροὴν ἐν Ἀνατολῇ, ἀλλὰ καὶ προῦκάλεσαν τὸν ἡπειρωτικὸν ἀποκλεισμόν, ὃν προσηκόντως ἐξεμεταλλεύθησαν οἱ δραστήριοι ναυτικοὶ τῆς, διασχίζοντες κυρίαρχοι σχεδὸν, καὶ πολλάκις ὑπὸ ἀγγλικὴν σημαίαν, δλόκληρον τὴν Μεσόγειον ἀπὸ Μασσαλίας μέχρις Ὀδησσοῦ, καὶ φέροντες εἰς συχὴν ἐπικοινωνίαν τὰ ἐν διασπορᾷ τέκνα τῆς. Διὰ τῶν τολμηρῶν τούτων ταξειδίων των οἱ Ἕλληνες ναυτικοὶ ἐπεσώρευσαν ἀμύθητα πλοῦτη, τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποίησαν διὰ τὴν ἐπανάστασιν.

Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἔσχε ζωηρὰς συμπαθείας εἰς τὴν αἰσθηματικὴν τῆς Εὐρώπης κοινὴν γνώμην, ἥ ὁποῖα ἀγνοοῦσα τὰ ἀντιμαχόμενα καὶ ἐγωῖστικά συμφέροντα τῶν κυβερνήσεών των, παρέσυρε πολλάκις αὐτὰς εἰς ἀκουσίαν ὑποστήριξιν τοῦ Ἑλ-

ληνικου ἀγῶνος. Διὰ τοῦτο ἡ ὑποστήριξις αὐτῆ ἦτο συνήθως πολὺ βραδεῖα, καὶ συνίστατο πάντοτε εἰς ἡμίμετρα. Ὁ Τσάρος Ἀλέξανδρος ἐπὶ παραδείγματι διεμαρτυρήθη μὲν κατὰ τῆς Τουρκίας διὰ τὰς ἀγρίας σφαγὰς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Χίου, αἱ ὁποῖαι ἐπηκολούθησαν τὴν Ἑλληνικὴν ἐξέγερσιν πρὸς ἐκφοβισμόν τῶν ἐπαναστατῶν καὶ τῶν λοιπῶν Χριστιανῶν, καὶ ἠξίωσε τελεσιγραφικῶς ἀπὸ τὸν Σουλτάνον τὴν ἀνέγερσιν τῶν καταστραφειῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὸν σεβασμὸν τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, καὶ ἐπειδὴ ὁ Σουλτάνος ἀπηξίωσε ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὸ τελεσίγραφον, διέταξε τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴν του νὰ ἐγκαταλίπη τὴν θέσιν του, ἀλλὰ, ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον, δὲν προὐχώρησε περαιτέρω. Ἐπρότεινε μόνον εἰς τὰς λοιπὰς Δυνάμεις, ὅπως ἡ ἐπαναστατημένη Ἑλλάς διαιρεθῆ εἰς τρία Κράτη, τὴν Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Πελοπόννησον, καὶ αὐτονομηθῆ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Τουρκίας ἢ τῆς Ρωσσίας ἢ καὶ ἀμφοτέρων συγχρόνως.

Διὰ τῆς προτάσεως ὅμως ταύτης ἀφῆκεν ἀδεξιῶς ν' ἀποκαλυφθῶσιν οἱ πραγματικοὶ σκοποὶ του, ἢ ἐπιθυμία του δηλονότι, ὅπως μὴ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἰδρυθῆ Κράτος ἰσχυρὸν καὶ ἱκανὸν ν' ἀντεπεξέρχεται κατὰ τῶν ἐπὶ τῆς Βαλκανικῆς καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου βλέψεων τῆς Ρωσσίας, ἀλλὰ πολλὰ κρατίδια, ἀνίσχυρα, ὥστε νὰ ἔχωσι πάντοτε τὴν ἀνάγκην «τοῦ προστάτου τῆς Ὀρθοδοξίας». Τὰ σχέδια ταῦτα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀκολουθήσας καὶ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Νικόλαος I, ἐξήτησε τὴν προσέγγισιν τῆς Γαλλίας, ἢ ὁποία ὄθουμένη ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης, προσεχώρησεν εἰς τὴν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἐπέμβασιν.

Ἡ Ἀγγλία διὰ νὰ διαμφισθητήσῃ εἰς τὴν Ρωσσίαν τὸ μονοπῶλιον τῆς προστασίας τῶν Χριστιανῶν καὶ ν' ἀφαιρέσῃ ἀπ' αὐτῆς

πάσαν ἀφορμὴν ἐπεμβάσεως, ἠμπόδιζε τὴν ἐκτέλεσιν τῶν βιαίων μέτρων, τὰ ὅποια ἐλάμβανεν ἡ Πύλη, καὶ ἀνεγνώριζεν ἐνωρίτατα τὴν ιδιότητα τοῦ ἐμπολέμου εἰς τοὺς Ἑλληνας. Ἦτοι ἀφ' ἐνὸς ἐνεθάρρυνε τοὺς Ἑλληνας, καὶ ἀφ' ἐτέρου συνεκράτει τοὺς Τούρκους, οἱ ὅποιοι ὅμως ἐγνώριζον νὰ ἐπωφελῶνται ἐκάστοτε τῶν διπλωματικῶν ἐρίδων τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, εἰς ἃς ὀφείλουσιν, ἄλλως τε, τὴν παραμονὴν των ἀκόμη ἐν Εὐρώπῃ. Ἀντεπρότεινε δὲ εἰς τὸν Τσάρον τὴν αὐτονομίην τῆς ἐπαναστατημένης Ἑλλάδος εἰς ἡμικυρίαρχον Κράτος, τὸ ὅποιον θὰ ἐχρησίμευεν ὡς προμαχῶν κατὰ τῶν ἐν τῇ ἀνατολικῇ Μεσογείῳ ρωσικῶν βλέψεων, μὲ καταβολὴν ἐτησίου φόρου εἰς τὴν Πύλην, ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς ὁποίας θὰ ἐτέλει. Ἐν ἀρνήσει δὲ τῆς Πύλης νὰ συμμορφωθῆ, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ρωσσία θὰ ἐπέβαλλον αὐτῇ ἀπὸ κοινου τὴν θέλησίν των, χωρὶς ὅμως ἐντεῦθεν νὰ προσκομίσει οὔτε ἡ μία οὔτε ἡ ἄλλη ἰδιαιτέρα ὠφελήματα.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς προτάσεως ταύτης συνυπεγράφη σχετικῶν πρωτόκολλον τὴν 4 Ἀπριλίου 1826, εἰς ὃ προσεχώρησε καὶ ἡ Αὐστρία, ἵνα προλάβῃ μονομερῆ Ρωσικὴν ἐπέμβασιν. Ἔτος ὅμως ὀλόκληρον παρῆλθε χωρὶς νὰ τεθῆ εἰς ἐφαρμογὴν τὸ πρωτόκολλον αὐτό. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἡ Πύλη ἠρήμωνε, διὰ τοῦ Ἰμβραήμ πασᾶ τῆς Αἰγύπτου πρὸ πάντων, τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα. Τὸν Ἰούλιον τοῦ ἐπομένου ἔτους, ὑπεγράφη νέον πρωτόκολλον μεταξὺ Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας, καθ' ὃ ἡ Ἑλλὰς θ' ἀπεσπᾶτο πλήρως τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ὑφ' ἣν θὰ ἐτέλει μόνον ὑπὸ τυπικὴν ἐπικυριαρχίαν, ἄνευ καταβολῆς φόρου ὑποτελείας.

Ἡ Τουρκία ὅμως, μὴ πιστεύουσα εἰς εἰλικρινῆ συνεννόησιν αὐτῶν, καὶ πρὸ πάντων μὴ πιστεύουσα εἰς συνδεδουασμένην στρατιωτικὴν δράσιν ἐκ μέρους των, ἀντὶ ἀπαντήσεως ἐνίσχυσε δι' ἐπι-

κουριῶν τὸν δηοῦντα τὴν Πελοπόννησον Ἰμβραήμ πασσάν. Καὶ ὑπεχρεώθη μὲν οὗτος ὑπὸ τῶν ἐν Μεσογείῳ ναυάρχων τῶν τριῶν Δυνάμεων νὰ συνάψῃ ἀνακωχὴν, ἀλλὰ παρασπονδήσας προὐκάλεσε τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου, ἣν ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἐκάλεσε «μοιραῖον ἀτύχημα» καὶ κατ' ἀκολουθίαν τῆς ὁποίας ὁ μὲν ναύαρχος Κόδριγκτων ἀπελύθη, ὁ δὲ ἀρχιναύαρχος τῶν ἀγγλικῶν στόλων παρητήθη.

Ὅπωςδὴποτε οἱ μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεις τῶν Συμμάχων διέκοψαν τὰς σχέσεις πρὸς τὴν Πύλην καὶ ἀνεχώρησαν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὁ δὲ Τσάρος ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1828, διέβη αὐτοπροσώπως τὸν Προῦθον φθάσας μέχρι τοῦ Δουνάβειος, καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ Ραιδεστόν, ἐνῶ συγχρόνως ὁ ἐν Ναυαρίνῳ Ρῶσσοσ ναύαρχος Χεύδεν μὲ τὸν ὑπ' αὐτὸν στόλον ἐξεβίαζε τὰ στενὰ τῶν Δαρδανελλίων.

Ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία φοβηθεῖσαι τότε αἰφνιδικῶν πτώσιν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ ἐπομένως ἀνοιγμὰ τῆς κληρονομικῆς διαδοχῆς ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς Ρωσσίας, προσεπάθησαν νὰ συγκρατήσουν τὴν Τουρκίαν. Ἀπεφάσισαν λοιπὸν πρωτίστως τὴν ἔξωσιν τῶν Αἰγυπτίων ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον, καὶ ἐπειδὴ ἡ Γαλλία ἀπέστεργε ν' ἀφήσῃ τὴν φροντίδα ταύτην εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἀνελάμβανε τὸ βᾶρος ἡ ἰδία.

Συγχρόνως δὲ ἐπενέθησαν ἀμφότεροι διὰ τὸν τερματισμὸν τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου, καὶ τῇ μεσολαβήσει των συνήφθη ἡ συνθήκη τῆς Ἀδριανουπόλεως, τὸν Σεβρίον τοῦ 1829, καθ' ἣν εἰς τὸ ἀναδημιουργούμενον Ἰλληνικὸν αὐτόνομον Κράτος θὰ περιλαμβάνοντο αἱ Κυκλάδες, ἡ Πελοπόννησος καὶ ἐκ τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος, τὸ μεταξὺ Ἄρτης καὶ Βόλου τμήμα, ὑπὸ Χριστιανὸν Ἡγεμόνα, ἐκλεγόμενον ὑπὸ τῶν Δυνάμεων. Ἡ συνθήκη δμως

τῆς Ἀνδριανουπόλεως περιελάμβανε καὶ πολλὰς ἄλλας περιοριστικὰς τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας διατάξεις, ἐπ' ὠφελείᾳ, ὄχι μόνον τοῦ νικητοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν ὑπὸ τὴν Τουρκίαν χριστιανικῶν ἐθνοτήτων. Οὕτω π.χ. ἡ Σερβία ἀνεκηρύσσεται αὐτόνομος, ἡ Μολδαβία καὶ ἡ Βλαχία παρέμενον Ἡγεμονία: ὑπὸ τὴν Τουρκίαν, ἀλλ' ὑπὸ Ἡγεμόνας ἐκλεγομένους ἰσοθῶς, καὶ ὄχι μόνον δι' ἑπτὰ ἔτη, ἡ Ρωσσία ἐπετύγχανε τὴν ἐλευθέραν διάβασιν τῶν στενῶν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐμπορίου τῆς ἐν τῇ Μαύρῃ θαλάσῃ καὶ ἐν ὅλῃ τῇ Ὄθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ, καὶ ἀποζημιώσιν 137 ἑκατομ. φράγκων, μέχρι δὲ ἀποπληρωμῆς τῆς ἀποζημιώσεως θὰ κατεῖχε τὰς ἡγεμονίας καὶ τὴν Βουλγαρίαν.

Καθ' ὃν χρόνον ἡ Ρωσσία προήλαυε νικηφόρος πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὄχι μόνον διὰ τῶν Βαλκανίων, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ Καυκάσου, ἐν ᾧ ἐπίσης ἐκέρδισε πολλὰς μεγάλας μάχας, φοβηθεῖσα ἐπέμβασιν τῆς Αὐστρίας πρὸς ματαίωσιν τῶν στρατιωτικῶν θριάμβων τῆς, ἐζήτησε τὴν ὑποστήριξιν τῆς Γαλλίας, ἣ ὁποία τῇ ὑπεσχέθη τὴν ἀποστολὴν 100 χιλ. ἀνδρῶν εἰς τὸν Πόντον, ἣ Αὐστρία ἐκίνητοποιεῖτο κατὰ τῆς Ρωσσίας. Εἰς ἀντάλλαγμα ἡ Ρωσσία ὑπεσχέθη νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν Γαλίαν πρὸς κατάληψιν τοῦ Ἀλγερίου, ἐὰν ἡ Ἀγγλία, ἣ ὁποία ἀνθίστατο εἰς τοῦτο, ἀπειρᾶτο νὰ τὴν ἐμποδίσῃ. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλία, μὴ θέλουσα νὰ δημιουργήσῃ νέαν Μεσογειακὴν ἔριδα, ἐδίστασε ν' ἀψηφίσῃ τὴν γαλλορωσικὴν συμμαχίαν. Ἐπὶ πλέον Κάρολος ὁ 1^{ος} τῆς Γαλλίας ὑπεσχέθη νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν Ρωσίαν εἰς τὴν, δαπάναις τῆς Τουρκίας, διοίκησιν τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως καὶ ἡ Ρωσσία ὑποστηρίξῃ τὴν Γαλίαν εἰς τὴν ὑφ' οἰονδήποτε τύπον προσάρτησιν τοῦ Βελγίου. Ἀνατραπέντος ἄμως ἐν τῷ μεταξύ τοῦ Καρόλου, τὸ σχέδιον δὲν ἐπραγματοποιήθη.

Ἡ Γαλλία τότε ἐξεπόνησε καὶ ὑπέβαλεν εἰς τὸν Τσάρον νέον

σχέδιον μακροχρονίου, ὡς ἔλεγε, εἰρηνεύσεως τῆς Εὐρώπης. Κατὰ τοῦτο ἡ Τουρκία θὰ ἀπωθεῖτο εἰς Ἀσίαν. Ἡ Ρωσσία θὰ ἐλάμβανε τὴν Μολδαβίαν καὶ Βλαχίαν, ἡ Αὐστρία τὴν Σερβίαν, Βοσνίαν καὶ Ἑρζεγοβίην. Τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος θὰ ἐξετείνετο μέχρι Κωνσταντινουπόλεως, με αὐτοκράτορα τὸν βασιλέα τῶν Κάτω Χωρῶν. Ἡ Πρωσσία θὰ ἐλάμβανε τὴν Σαξωνίαν καὶ τὰς Κάτω χώρας. Εἰς τὸν βασιλέα τῆς Σαξωνίας θὰ ἐδίδοτο ἡ παραρρήνεις Πρωσσία, εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ Βέλγιον καὶ τὸ Λουξεμβούργον, καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν αἱ Ὀλλανδικαὶ ἀποικίαι.

Τὸ σχέδιον βέβαια τοῦτο ἦτο καθαρὰ οὐτοπία. Διότι οὔτε ἡ Ρωσσία θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ συναινέσῃ εἰς τὴν ἐπὶ τῶν στενῶν ἐγκαθίδρυσιν νέου ἰσχυροῦ Κράτους, οὔτε ἡ Ἀγγλία εἰς τὴν ἐγκατάστασιν τῆς Γαλλίας εἰς Ἀμβέρσαν, καὶ τῆς Πρωσσίας εἰς Ἀμστερταμ καὶ Ρότερταμ. Χύνει οὐχ' ἦττον ἀρκετὸν φῶς ἐπὶ τῶν κρατουσῶν τὴν ἐποχὴν ἐκαίην πολιτικῶν ἀντιλήψεων. Περιορίσθησαν λοιπὸν εἰς τὴν διοργάνωσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ προσέφερον τὸν θρόνον εἰς τὸν Λεοπόλδον, ὁ ὁποῖος μὴ ἐπιτυχῶν τὴν ἀναγκαίαν διὰ τὴν ζωὴν τοῦ νέου Κράτους ἐπέκτασιν τῶν ὁρίων του, ἀπέστερξε τὴν ἐκλογὴν.

Ἀπὸ τὰς διπλωματικὰς αὐτὰς ἐνεργείας καὶ διαπραγματεύσεις πρὸς ἴδρυσιν τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους, διδασκόμεθα ὅτι αἱ Δυνάμεις δὲν ἐλάμβανον τόσον πολὺ ὑπ' ὄψιν τὰ Ἑλληνικὰ συμφέροντα οὐδὲ ἐνεπνέοντο ἐν ταῖς ἐνεργείαις των ἀπὸ αἰσθήματα φιλανθρωπίας πρὸς δυστυχῆ καὶ ἀναξιοπαθοῦντα λαόν, ὅσον ἀπὸ τὰ ἴδια ἑαυτῶν τῆς στιγμῆς συμφέροντα. Τὴν Ἑλλάδα δὲν ἤθελον οὔτε πολὺ μεγάλην, οὔτε πολὺ ἐλευθέραν. Ὅθεν καὶ περιορίσαν αὐτὴν εἰς βράχους ἀπροσόδους, ἄνευ τῆς Κρήτης, τῆς Σάμου, τῶν Ἰονίων νήσων καὶ τῆς Θεσσαλίας, ἐπαρχίαι, αἱ ὁποῖαι θὰ προσεπύριζον αὐτῇ εὐημερίαν τινὰ καὶ στάδιόν τι περαιτέρω ἀναπτύξεως.

IV

ΝΕΟΣ ΠΑΡΑΓΩΝ ΕΝ ΤΩ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩ ΖΗΤΗΜΑΤΙ

Δέν εἶχον ἀκόμη διευθετηθῆ ὀριστικῶς τὰ πράγματα ἐν Ἑλλάδι, καὶ τὸ νέον τοῦτο Κράτος δὲν εἶχεν ἀναλάβει, ὡς ὀργανωμένη πλέον δύναμις, τὸν ρόλον, ὃν ἦ θέσις του, ἡ ἱστορία του, καὶ αἱ παραδόσεις του, τῷ ἐπεφύλασσαν εἰς τὴν λύσιν τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος, καὶ νέος παράγων, ὅπως ἀπροσδόκητος αὐτὴν τὴν φερόραν, εἰσέρχεται εἰς τὴν σκηνὴν τῆς διεκδικήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῆς περιπλοκῆς τοῦ ζητήματος τῆς Ἀνατολῆς.

Ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς τῆς Αἰγύπτου, οὗ ὁ στόλος κατεστράφη, ὡς εἶδομεν, ἐν Ναυαρίνῳ, ἐζήτησεν ὡς ἀντάλλαγμα τῶν θυσιῶν του, ἀπὸ τὸν Σουλτάνον τὴν Συρίαν, ἵνα διὰ τῶν δασῶν τοῦ Λιβάνου ναυπηγήσῃ νέον στόλον, διὰ δὲ τὸν ἡγγηθέντα τῆς ἐκστρατείας τῆς Πελοποννήσου θετὸν υἱὸν του Ἰβραήμ, τὸ πασαλῆκι τῆς Δαμασκοῦ.

Ὁ Σουλτάνος ἠρνήθη καὶ ὁ Ἰβραήμ πασσαῶς εἰσήλασε μὲ 30 χιλ. στρατὸν εἰς τὴν Συρίαν τῷ 1832, κατέλαβε τὴν Δαμασκὸν, καὶ βαδίζων πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἔφθασε μέχρι Κιουταχείας καὶ Προύσσης. Ὁ Σουλτάνος, πιεσθεὶς οὕτω, τῷ προσφέρει τὴν Συρίαν. Ἀλλ' ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς ζητεῖ ἤδη καὶ ὀλόκληρον τὴν Μεσοποταμίαν μετὰ τῆς Βαγδάτης. Ἡ Γαλλία ὑποστηρίζει τὰς ἀξιώσεις τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ.

Διὰ τοῦτο, ὁ Σουλτάνος, διὰ νὰ προκαλέσῃ τὴν ἐπέμβασιν τῶν

Ευρωπαϊκῶν Δυνάμεων, ζητεῖ τὴν ὑποστήριξιν τῆς Ρωσσίας, ἣς ὁ στόλος κατέπλευσεν ἀμέσως (1833) εἰς τὸν Βόσπορον καὶ ἀποβιβάζει 15 χιλ. στρατιώτας ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν ἀκτῶν του.

Συγχρόνως ἄλλος Ρωσικὸς στρατὸς ἐτοιμάζεται. νὰ διαβῆ τὸν Δούναβιν. Ἡ Γαλλία καὶ Ἄγγλία δυσπιστοῦσαι εἰς τὴν ἐνέργειαν τῆς Ρωσσίας, ἐπεμβαίνουνσι πιέζουσαι τὸν Σουλτάνον νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὸν ὑποτελῆ του Μεχμέτ τὴν Συρίαν, καὶ ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν τὸ διαμέρισμα τῶν Ἀδάνων μέχρι τοῦ Ταύρου.

Συγχρόνως ὅμως ἡ Ρωσσία ἐπιτυγχάνει εἰς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς τὸ κλείσιμον τῶν Δαρδανελλίων διὰ πᾶν ξένον πλοῖον, ἐξασφαλίσασα οὕτω τὴν ἀδιατάρακτον κυριαρχίαν τῆς Μαύρης Θαλάσσης, καὶ ἕν εἶδος προτεκτοράτου ἐπὶ τῆς Τουρκίας. Διὰ τοῦτο ἡ Ἄγγλία καὶ Γαλλία ἐξηγγέρθησαν κατὰ τῆς συμφωνίας ταύτης, καὶ ἀφοῦ, διὰ νὰ ναυαγήσουν αὐτήν, μάτην ἠπειλήσαν εἰς τὴν καύσασιν τὸν εἰς Σεβαστούπολιν ρωσικὸν στόλον, ὤθησαν, ἰδίως ἡ Γαλλία, τὸν Μεχμέτ νὰ μὴ ἀρκεσθῆ εἰς τὰς ἀνωτέρω παραχωρήσεις τοῦ Σουλτάνου, ἀλλὰ νὰ ζητήσῃ ἐπὶ πλέον, διὰ τὴν οἰκογένειάν του, τὴν κληρονομικὴν διαδοχὴν τοῦ μεγάλου Κράτους του, ἣτοι πλήρη ἀπὸ τοῦ Σουλτάνου ἀνεξαρτησίαν.

Ἄλλ' ὁ Σουλτάνος, ὁ ὁποῖος ὑπαίικων εἰς τὴν δύναμιν τῶν πραγμάτων, συνήνεσε τέλος εἰς τὸν διαμελισμὸν τῆς Αὐτοκρατορίας του τῇ 1833, ἠτοιμάζετο ν' ἀνακαταλάβῃ τὴν Συρίαν, εἰς ἣν ὄντως καὶ εἰσῆλσε. Ὁ Ἰβραήμ πασσάς ὅμως καὶ πάλιν ἀπώθησε τοὺς Τούρκους πέραν τοῦ Εὐφράτου, καὶ ἀποφασιστικῶς ἐβάδιζεν ἐκ νέου πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Σουλτάνος τότε ἐξέπεμψε τὸν στόλον του με πολλοὺς ἄγγλους ναυτικούς εἰς Αἴγυπτον, διὰ νὰ πυρπολήσουν τὸν στόλον τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ. Μεσολαβήσει ὅμως τῆς Γαλλίας ὁ τουρκικὸς στόλος προσεχώρησε, πρὸς μεγίστην ἐκπληξίν τῶν Ἀγγλῶν, πρὸς τὸν αἰγυπτιακόν. Τὸ γε-

γονός τούτο ἐξαναγκάζει τὸν Σουλτάνον ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν κληρονομικὴν διαδοχὴν τοῦ Μεχμέτ ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου, παραχωρῶν αὐτῇ συγχρόνως τὴν Συρίαν ἰσοθίως. Ἦτο ὅμως ἔτοιμος νὰ τῷ ἀναγνωρίσῃ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς Γαλλίας, καὶ ἐπὶ ταύτης τὴν κληρονομικὴν διαδοχὴν, ὅτε ἡ Ἀγγλία, διὰ νὰ περιορίσῃ τὴν αὐξουσαν γαλλικὴν ἐπιρροὴν ἐν ταῖς παραμεσογειοῖς χώραις, ἐν συνεννοήσει μὲ τὴν Αὐστρίαν, Πρωσσίαν καὶ Ρωσσίαν, καὶ χωρὶς νὰ προσκαλέσῃ τὴν Γαλλίαν, διεκήρυξε τὴν ἀκεραιότητα καὶ ἀνεξαρτησίαν τῆς Τουρκίας, ἐλάμβανεν ὑπὸ τὴν φύλαξιν καὶ ἐγγύησιν τῆς τὸ ἀπαραδίαστον τῶν Στενῶν, καὶ ἀπηύθυνε τελεσίγραφον πρὸς τὸν Μεχμέτ Ἀλῆν, καθ' ὃ ἡ Ἀραβία, ἡ Κρήτη, τὰ Ἄδανα καὶ ἡ Βόρειος Συρία, ἔδει ν' ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν Τουρκίαν, ἡ δὲ κληρονομικὴ διαδοχὴ αὐτοῦ θὰ περιωρίζετο ἐπὶ μόνῃς τῆς Αἰγύπτου.

Ἡ ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκίῳ ταύτῃ ἀποφάσει, συγκίνησις ὑπῆρξε μείσθη ἐν Γαλλίᾳ, ἧς ἡ κοινὴ γνώμη ἐξήτει ἀπεριφράστως τὸν πόλεμον, μὴ φανταζομένη ποτὲ, ὅτι ἡ Ἀγγλία θὰ συνήνει, ὅπως ἡ Ρωσσία εἰσβάλλῃ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ Συρίαν. Ἄλλως τε, καὶ ἐὰν τοῦτο συνέβαινε, ὁ Μεχμέτ θὰ τοὺς ἐξεδίωκε κακοῦς κακῶς, ἐὰν δὲ ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Πρωσσία ἐκινουῦντο πρὸς βοήθειαν τῆς Ρωσσίας, ἡ Γαλλία θὰ εἰσέβαλεν εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν. Τὸν πολεμικὸν τοῦτον ὄργανισμὸν συνεμερίζετο καὶ ἡ κοινὴ γνώμη τῆς Αὐστρίας καὶ Γερμανίας.

Τὴν ἐπικειμένην ταύτην φοβερὰν σύγκρουσιν, ἀπεσόδησεν εὐτυχῶς ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς, εἰς ὃν κυρίως ἐστηρίζετο ἡ Γαλλικὴ πολιτικὴ καὶ ὁ ὁποῖος ἐπὶ τῇ προσορμῇ εἰς τὴν Βηρυττὸν ἀγγλικῶν καὶ αὐστριακῶν τινῶν πλοίων μετὰ τουρκικῶν τοιοῦτων, ἅτινα ἐξήγειρον τὴν Συρίαν ἐναντίον του, ὑπεχώρησεν εἰς τὸ τελεσίγραφον τῶν Δυνάμεων, καὶ οὕτως ἐξητμίσθη ὁ πολεμικὸς ὄργαν-

σμός τῆς Εὐρώπης: Ἄλλ' ὁ Σουλτάνος ἤδη ζητεῖ τὴν ἔκπτωσιν τοῦ ὑποτελοῦς του Μεχμέτ Ἄλῃ, ὃν σώζει ἢ συνετὴ τῶρα ὑπὸ νέον ὑπουργεῖον γαλλικὴ πολιτικὴ.

*
*
*

Ἀπὸ τὴν φοβερὰν αὐτὴν κρίσιν μόνῃ ἡ Ἀγγλία, ἀπωθήσασα τὸν Μεχμέτ Ἄλῃν καὶ τὴν Γαλλίαν πρὸς Νότον καὶ τὴν Ρωσσίαν πρὸς Βορρᾶν, καὶ ἐξασφάλισα οὕτω τὴν ἐλευθερίαν τῆς πρὸς τὰς Ἰνδίας ὁδοῦ, ἐξῆλθε θριαμβεύσασα. Ἡ τουρκικὴ αὐτοκρατορία τίθεται ὑπὸ τὴν συλλογικὴν κηδεμονίαν τῶν Μεγ. Δυνάμεων, ἧτοι εἰσέρχεται εἰς νέον στάδιον παρακμῆς.

Σχηματίζεται τότε τὸ κόμμα τῶν Νεοτούρκων, μὲ σκοπὸν τὴν διὰ τῆς εὐρωπαϊκῆς ὀργανώσεως τοῦ Κράτους, σωτηρίαν τῆς Τουρκίας. Ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν νέων τούτων ἰδεῶν ὁ Σουλτάνος Ἀβδούλ Μετζίτ μὲ Βεζύργην τὸν ἐν Λονδίῳ πρεσβευτὴν Ρεσίτ πασᾶν, δημοσιεύει τῷ 1839 τὸ χᾶτι—σερίφ, ἧτοι πραγματικὸν συνταγματικὸν πολίτευμα, καὶ εἰσάγει πολλὰς μεταρρυθμίσεις διαδοχικῶς μέχρι τοῦ 1852. Ἄλλ' αἱ μεταρρυθμίσεις αὗται ἐκτός τοῦ ὅτι ἦσαν ἀτελεῖς καὶ ἀνερπακεῖς, κατεστρατηγοῦντο δι-
αρκῶς ὑπὸ τῶν οὐλεμάδων, καὶ τῶν παλαιοτούρκων.

Ἐπὶ πλέον αἱ Δυνάμεις ἐπεμβαίνουσαι ὑπὸ μυρίας προφάσεις πρὸς προστασίαν κινδυνευόντων δῆθεν, ἢ καὶ πραγματικῶς, συμφερόντων των, δίδουσιν εἰς τοὺς Τούρκους γὰ ἐννοῶσιν, ὅτι δὲν εἶνε κύριοι ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ καὶ ὅτι ἡ αὐτοκρατορία των δὲν εἶνε παρὰ εἶδος χρηματιστηρίου, ἐν ᾧ παίζεται ἡ ἰσορροπία τῆς Εὐρώπης.

V
 Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ
 ΚΑΙ Ο ΚΡΙΜΑΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Τῷ 1852 τὸ Μαυροβούνιον ἐπαναστατεῖ, τῇ ὑποδείξει τῆς Ρωσσίας. Ἡ Τουρκία στέλλει 30 χιλ. στρατοῦ διὰ νὰ καταστείλῃ τὴν ἐπανάστασιν. Ἡ Ρωσσία, διὰ ν' ἀπειλήσῃ τὴν Τουρκίαν, κίνητοποιεῖται εἰς τὴν Βεσσαρβίαν. Ἡ Αὐστρία φοβουμένη περιπλοκάς ἐκ τῆς Ρωσσικῆς ἐπεμβάσεως, συμβουλεύει τὴν Τουρκίαν νὰ προβῇ εἰς παραχωρήσεις εἰς τὸ Μαυροβούνιον, καὶ οὕτω προλαμβάνει τὴν ἐπέμβασιν τῆς Ρωσσίας. Ἄλλ' ὁ Τσάρος Νικόλαος δὲν ἀρτεῖται εἰς τὰς γενομένας ἤδη εἰς τὸ Μαυροβούνιον παραχωρήσεις, καὶ τῷ 1853 προτείνει εἰς τὴν Ἀγγλίαν σχέδιον διανομῆς τῆς Τουρκίας. Κατὰ τὸ σχέδιον τοῦτο ἡ Ἀγγλία θὰ ἐλάμβανε τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Κρήτην, ἡ Ρωσσία θὰ ἔθετε ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς τὰς ἀνεξαρτήτους ἡγεμονίας Μολδαβίας, Βλαχίας, Σερβίας καὶ Βουλγαρίας, ἡ δὲ Γαλλία θ' ἀπεκλείετο τῆς διανομῆς. Ἄλλ' ἡ Ἀγγλία, μὴ ἐπιθυμοῦσα νὰ παραδώσῃ τὴν Βαλκανικὴν ὑπὸ τὴν δεσποτείαν τῆς Ρωσσίας, συγχρόνως δὲ πιστεύουσα ὅτι μίαν ἡμέραν ἡ Αἴγυπτος καὶ ἡ Κρήτη θὰ ἐπιπτον εἰς χεῖράς τῆς ὡς καρπὸς ὄριμος, ἀπέκρουσε τὸ σχέδιον.

Ἡ Ρωσσία ὁμως δὲν ἀπελπίζεται. Ἀποστέλλει εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς ἔκτακτον ἀπεσταλμένον τὸν πρίγκηπα Μέντζικωφ, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ ἐπέτυχε διὰ τοὺς ὀρθοδόξους, ὅτι ἡ Γαλλία εἶχεν ἔκπαλαι ἐπιτύχει ὑπὲρ τῶν καθολικῶν εἰς τοὺς Ἁγίους τόπους,

ἐπέδωκε τηλεσίγραφον τῇ Πύλῃ, δι' οὗ τῇ προσφέρει τὴν διαρκῆ συμμαχίαν τῆς Ρωσσίας, ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς ἀναγνώρισεως τοῦ Τσάρου, ὡς τοῦ νομίμου προστάτου τῶν ἐν Τουρκίᾳ ὀρθοδόξων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν πλείονες τῶν Τοῦρκων (12 περίπου ἑκατ.). Τὸ τηλεσίγραφον ἀπερρίφθη τῇ ἐπιμονῇ τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, αἱ ὁποῖαι ἔστειλαν τοὺς στόλους των εἰς τὰ Δαρδανέλλια. Ἀλλὰ καὶ ὁ Τσάρος ὑπολογίζων εἰς διπλωματικὴν, ἴσως δὲ καὶ εἰς στρατιωτικὴν ὑποστήριξιν τῆς Πρωσσίας καὶ Αὐστρίας, ἣν εἶχε βοηθήσει τελευταίως εἰς τὴν καταστολὴν μιᾶς ἐπαναστάσεως, ὠθησε τὸν στρατὸν του μέχρι τοῦ Δουνάβειος. Ἡ Αὐστρία ὅμως ἀνησυχούσα διὰ τὴν κατάληξιν τῶν Ἡγεμονιῶν, ἐλησμονησε τὰς παρασχεθείσας αὐτῇ προσφάτους ὑπηρεσίας, καὶ ἤξισεν ἀπὸ τὸν Τσάρον νὰ μὴ διαβῇ τὸν Δούναβιν. Ἀλλ' ὁ Τσάρος δὲν ἐδίστασε ποσῶς καὶ ἐκάλεσε τὸν λαόν του εἰς ἀληθῆ σταυροφορίαν.

Ἡ Ἑλλάς νομίσασα ὅτι τῇ παρουσιάσθῃ κατ'ἀλλήλους εὐκαιρίᾳ ὑπεκίνησε ταραχὰς ἐν Ἠπειρῷ καὶ Θεσσαλίᾳ, ἐν αἷς ἔστειλεν ἐν ὅπλους ομάδας. Ἐὰν τὸ παράδειγμα τῆς Ἑλλάδος ἐμιμοῦντο τότε πάντες οἱ ὑπὸ τὴν Τουρκίαν Χριστιανοί, οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ Σύμμαχοί της δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ τοὺς καταστελῶσιν. Ἀτυχῶς δὲν ἐκινήθησαν. Ὁ Ἀγγλικὸς στόλος διέβη τότε τὸν Βόσπορον, καὶ κατεδίωκε τὰ ἐν τῇ Μαύρῃ θαλάσῃ ρωσικὰ πλοῖα. Ἐπὶ πλεόν ἀπέκλεισαν τὸν Πειραιᾶ καὶ ἠνάγκασαν τὸν Βασιλέα Ὅθωνα ν' ἀνακαλέσῃ ἀπὸ τὰ σύνορα τὰ ἔνοπλα σώματα. Συγχρόνως ἀπέστειλαν τηλεσίγραφον εἰς τὸν Τσάρον προσκαλοῦντες αὐτὸν νὰ σεβασθῇ τὴν πλήρη ἀκεραιότητα καὶ ἀνεξαρτησίαν τῆς Τουρκίας.

Τοῦ Τσάρου μὴ δώσαντος οὐδεμίαν ἀπάντησιν, αἱ ἐχθροπραξίαι ἤρχισαν. 30 χιλ. Γάλλοι, 20 χιλ. Ἀγγλοὶ καὶ 7 χιλ. Τοῦρκοι, ἀπεστάλησαν εἰς τὴν Μαύρην Θάλασσαν, καὶ ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν Βάρναν, μεθ' ἧς ἀπεφάσισαν νὰ πολιορκήσωσι τὴν Σεβα-

στούπολιν. Ἡ πολιορκία ἦς μετέσχον 130 χιλ. συμμαχικοῦ στρατοῦ διήρκεσεν ὀλόκληρον ἔτος, καὶ ἐστοίχισε πολλὰς ἀνθρωπίνους ὑπάρξεις ἐκατέρωθεν. Ἐπὶ τέλους δὲ οἱ Ρῶσσοι ἐγκατέλειπον τὴν πόλιν, χωρὶς νὰ παραδοθῶσι. Ἐπὶ ἄλλου ὅμως θεάτρου τοῦ πολέμου, καὶ ἰδίως γοτίως τοῦ Καυκάσου, ἐκέρδισεν πολλὰς καὶ σημαντικὰς μάχας, καταλαβόντες καὶ τὸ σπουδαῖον φρούριον τοῦ Κάρς. Τέλος παρὰ τὴν ἐπιμονὴν τῆς Ἀγγλίας πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου, καὶ κανοβολισμὸν τῆς Πετροπούλεως, ἵνα ἐπὶ πολὺ καταστήσῃ τὴν Ρωσίαν ἀνίκανον πρὸς πολεμικὴν ὄρασιν, ἤρξαντο αἱ περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεις, αἱ ὁποῖαι κατέληξαν εἰς τὸν τερματισμὸν τοῦ πολέμου, γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Κριμαϊκός, διὰ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων τοῦ 1856.

Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης ἐξησφαλίζετο ἡ ἀκεραιότης καὶ ἀνεξαρτησία τῆς Τουρκίας, ὑποσχομένης εὐρείας μεταρρυθμίσεως, ἀλλὰ καὶ μὲ σκοπὸν νὰ μὴ ἐκτελέσῃ τὴν ὑπόσχεσίν της, ἢ αὐτονομία τῶν Παραδουναβείων Ἡγεμονιῶν, καὶ ἡ ὀδιδερότης τῶν Στενῶν καὶ τῆς Μαύρης Θαλάσσης, ὑπὸ τὴν συλλογικὴν ἐγγύτησιν τῶν Μεγ. Δυνάμεων.

Ἡ συνθήκη τῶν Παρισίων περιώριζε μὲν τὰς ρωσικὰς φιλοδοξίας, ἀλλ' αἱ ἀντιφατικαὶ διατάξεις αὐτῆς περὶ ἀνεξαρτησίας τῆς Τουρκίας, καὶ ἐξασφαλίσεως τῶν ἀπαραιτήτων ἐλευθεριῶν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς, ἦσαν δυσεφάρμοστοι, λόγῳ τῆς κακῆς πίστεως τῆς Πύλης, ἢ ὅποια παρὰ τὴν ἐπίσημον ὑπόσχεσίν της, ἐξηκολούθησε καὶ μετὰ τὴν συνθήκην νὰ μεταχειρίζεται τοὺς Χριστιανοὺς ὡς ἡττημένους. Διὰ τοῦτο συχνότατα ἦσαν αἱ ἐξεγέρσεις τῶν, καθ' ὅσον οἱ μὲν Τούρκοι εἶχοντο στερρῶς τῶν προνομίων τῶν ὡς κατακτητῶν, οἱ δὲ χριστιανοί, ἐφ' ὅσον καὶ καθ' ὅσον ἐπετύγχανον πλεονεκτήματά τινα, ἐπολλαπλασίαζον τὰς ἀξιώσεις τῶν. Ἐπὶ πλέον ἡ Ρωσία ἐνεθάρρυνε τὰς ταραχὰς, καὶ ἐφίστα

τὴν προσοχὴν τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τῆς ματαιότητος τῶν τουρκικῶν ὑποσχέσεων.

Οὕτω δὲ ὑπὸ τὴν δύναμιν τῶν πραγμάτων, καὶ μὲ τὴν ὄντως ἐπιτιθεῖαν ὑποστήριξιν τῆς Ρωσσίας, αἱ ἡγεμονίαι Βλαχία καὶ Μολδαβία ἠνώθησαν, καὶ ἀπετέλεσαν τὸ σχεδὸν ἀνεξάρτητον ρουμανικὸν Κράτος, παρὰ τὴν συνθήκην τῶν Παρισίων, τὸ Μαυροβούνιον ἐπίσης ἐπέτυχε νέαν διαρρύθμισιν τῶν συνόρων του, καὶ ἡ Σερβία ἀποκατέστη ἡμιανεξάρτητον Κράτος. Εἰς τὸν Λίβανον καὶ τὴν Δαμασκὸν ἐγένοντο ἄλλαι ἐξεγέρσεις, πρὸς καταστολὴν τῶν ὁποίων ἔλαβον χώραν μεγάλαι σφαγαὶ τῶν Χριστιανῶν, μηδὲ τῶν εὐρωπαϊῶν ὑπηκόων ἐξαιρουμένων, ὧν ἐσφάγησαν ὑπὲρ τὰς 6 χιλ.

Ἐπίσης ἡ Ἑλλάς μὴ καρπωθεῖσα τίποτε ἀπὸ τὴν νέαν αὐτὴν κοσμογονίαν, καὶ δυσηρεστημένη διότι ἐδέσμευσαν τὰς κινήσεις τῆς κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον, ἐξέσπασεν εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Ὀθωνά, ὃν ἐθεώρησεν ὑπεύθυνον, καὶ ἐξεθρόνισεν αὐτόν. Ἐξέλεξε δὲ ὡς Βασιλέα τὸν πρωτεξάδελφον τοῦ Τσάρου Νικόλαον. Ἄλλ' ἡ Ἀγγλία ἀπέστερξε τὴν ἐκλογὴν, καὶ ἐπρότεινε τὸν Γεώργιον τῆς Δανίας, ὅστις ἀπεδέξατο, ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς παραχωρήσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα τῶν Ἴονίων νήσων.

Ἄλλη ἐξεγέρσις ἐσημειώθη ἐν Κρήτῃ, ἐν ᾗ ἡ Πύλη ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν Δυνάμεων παρεχώρησε τῷ 1868 ἐλευθερίας τινάς, ὥς ἡ Ἑλλάς ἐθεώρησεν ἀνεπαρκεῖς, καὶ διέκοψε τὰς σχέσεις τῆς πρὸς τὴν Πύλην. Ἄλλ' ἐνῶ ἐπέκειτο οὕτω ὁ πόλεμος, αἱ Δυνάμεις ἐπενέθησαν, καὶ ἀπηγόρευσαν πᾶσαν ἔνοπλον δράσιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ πᾶσαν βοήθειαν πρὸς τὴν Κρήτην, ἣ ὁποία ἀγωνισθεῖσα τότε ἐπὶ ὀλόκληρον τριετίαν ὑπέκυψεν ἐπὶ τέλους.

Ἐνῶς δὲ μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης, αἱ ἔριδες περιωρίζοντο μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν συλλήβδην ἀφ' ἑνὸς, καὶ τῶν Τούρκων ἀφ' ἑτέρου, ἔκτοτε ἀνακύπτουν φοβερὰ ἀντιζηλιαὶ καὶ εἰς τοὺς κόλπους αὐτῶν τῶν Χριστιανῶν. Οἱ Βούλγαροι ἐξεγείρονται καὶ ζητοῦν τὸν χωρισμὸν τῆς Ἐκκλησίας τῶν ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου. Εἰς τὰς ἀξιώσεις τῶν αὐτῶν ὑποστηρίζονται ὑπὸ τῆς Ρωσσίας καὶ Γαλλίας, καὶ ἐπὶ τέλους ἡ Πύλη ἀναγνωρίζει τῇ 1870 τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας.

* *

Πάντα τ' ἀνωτέρω ἀπετέλουν προφανῶς παραβάσεις τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων, καθὼς καὶ ἡ μὴ ἐκτέλεσις τῶν ὑπὸ τῆς Τουρκίας ἀνειλημμένων μεταρρυθμίσεων. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ρωσσία, ἐπωφελουμένη τῆς γαλλογερμανικῆς ρήξεως τοῦ 1870, διεκήρυξε μὴ ἰσχυοῦσας δι' αὐτὴν, τὰς διὰ τῆς ἐν λόγῳ συνθήκης ἀνειλημμένας ὑποχρεώσεις, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν οὐδετερότητα τῆς Μαύρης Θαλάσσης, ἐν ἣ, ὡς ἦτο ἀποκεκλεισμένη, ἔμενεν εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ τουρκικοῦ στόλου, δυναμένου νὰ ἐξοπλίζεται ἐλευθέρως εἰς τοὺς λιμένας τοῦ Ἀρχιπελάγους.

Ἡ Ἀγγλία θορυβηθεῖσα ἐκ τούτου, ἐπρότεινεν εἰς τὴν Γερμανίαν νὰ κηρύξουν τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσσίας. Ὁ Βίσμαρκ δὲν ἤθελε μὲν νὰ δυσαρεστήσῃ τὴν Ἀγγλίαν, ἵνα μὴ αὐτὴ ἐνισχύσῃ τὴν Γαλλίαν, ἀλλ' ἔχων ἀνάγκην καὶ τῆς Ρωσσίας, ἣ ὁποία συνεκράτει τὴν Αὐστροίαν, διατεθειμένην τότε νὰ συμμαχήσῃ μετὰ τὴν Γαλλίαν, καὶ διὰ νὰ δώσῃ χρόνον καταπραΰσεως τῶν παθῶν, ἐπρότεινε νέαν διάσκεψιν, ἐν ἣ ἐπιβεβαιούνται αἱ ρήτραι τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων, πλὴν τῆς οὐδετερότητος τῆς Μ. Θαλάσσης. Ἡ Ρωσσία ἐπωφελεῖται τῆς ἐξαιρέσεως ταύτης, καὶ ἐπιιδέεται ἀμέσως εἰς τὴν ναυπήγησιν νέου στόλου ἐν αὐτῇ, καὶ εἰς τὴν ἀνε-

γεραίν τῆς Σεβαστουπόλεως. Τὴν ἐποχὴν δ' ἀκριβῶς ταύτην γενναῖται ἐν Ρωσσίᾳ, δυνάμει τῆς ἀρχῆς τῶν ἐθνικοτήτων, ἢ ὅποια ἔκαμνε καὶ τότε τὸν κύκλον τῆς ἐν Εὐρώπῃ, ἢ ἔννοια τοῦ Πανσλαβισμού, ἐν ὀνόματι τῆς ὁποίας, ἰσχυροτέρας καὶ τῆς θρησκείας ἀκόμῃ, ἢ Ρωσσία ἐκδηλοῖ τὴν θέλησίν τῆς νὰ ἡγῆται τῆς βαλκανικῆς, ἐν ἣ συμπαγεῖς ζῶσι σλαυικοὶ λαοί.

VI

Ο ΡΩΣΣΟΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

Ἄλλὰ καὶ ἡ Τουρκία συγχρόνως αἰσθανομένη ὅτι, παρὰ τὴν ὑποσχεθεῖσαν ἀκεραιότητά τῆς, διάφοροι ἐπαρχίαι τῆς, ὑπὸ διαφόρους μορφὰς καὶ προφάσεις, ἀπεσπῶντο αὐτῆς, ἐξηγέρθη ἐπίσης καὶ ἐξεθρόνισε βιαίως τὸν Σουλτάνον, ὃν ἀντικατέστησε διὰ τοῦ Ἀβδοῦλ Χαμίτ II. Ἐπωφελοῦμενος οὗτος τῶν συγχρόνων ἐξεγέρσεων τῆς Βοσνίας καὶ Ἐρζεγοδίνης, αἱ ὁποῖαι ὑποστηρίζονται ὑπὸ τῆς Σερβίας, Μαυροβουνίου καὶ Βουλγαρίας, ἠρνοῦντο τὴν πληρωμὴν τῶν φόρων, ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς ἀτάκτους Βασιβουζούκους νὰ καταπνίξωσι τὴν ἐπανάστασιν διὰ πάντος μέσου. Ὄντως δὲ 10 χιλ. χριστιανοὶ ἐσφάγησαν τότε ἐν Σερβίᾳ καὶ 25—30 χιλ. ἐν Βουλγαρίᾳ.

Ἡ Ρωσσία ἐκοινοποίησεν ἀμέσως τηλεσίγραφον τῇ Τουρκίᾳ, ζητοῦσα τὴν αὐτονόμησιν τῆς Βουλγαρίας, τῆς Βοσνίας καὶ Ἐρζεγοδίνης, καὶ τὴν ἐντὸς 48 ὥρων σύναψιν ἀναχωχῆς μετὰ τὴν Σερ-

βίαν. Ἡ Πύλη ὑπεχώρησε καὶ οὕτως ἡ Σερβία ἐσώθη ἀπὸ τελείαν ἐξόντωσιν.

Ἡ Ἀγγλία ἀνησυχήσασα ἀπέστειλε τὸν Σαλισβουρήν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς διάσκεψιν πρὸς ὀριστικὸν κανονισμὸν τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος. Ὁ Σαλισβουρῆς διερχόμενος ἐκ Βερολίνου προσεπάθησε νὰ παρασύρῃ εἰς τὰς βλέψεις του τὸν Βίσμαρκ. Οὗτος ὁμως τῷ ἀπήντησεν, ὅτι διὰ τὰ ἀνατολικά ζητήματα, ἡ Γερμανία μένει ἀδιάφορος, καὶ ἐπομένως διὰ τὴν Γερμανίαν ἡ Ἀνατολή δὲν ἀξίζει τὰ ὄστα ἐνὸς πομερανοῦ.

Ἡ Πύλη διὰ νὰ κατευνάσῃ τὸν ἐγερθέντα ἐκ τῆς σφαγῆς ἐρεθισμὸν ἐν Εὐρώπῃ, προσέβη εἰς νέας πάλιν ἐπισήμους ὑποσχέσεις περὶ ἐφαρμογῆς μεταρρυθμίσεων, μὲ κανόνα τὴν ἀπόλυτον δι' ὅλους τοὺς ὑπηκόους τῆς ἐλευθερίαν, δικαιοσύνην καὶ ἰσότητα. Ἡ διάσκεψις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπέτρεψεν ἑαυτῇ ἐκ νέου νὰ παρασυρθῇ ἀπὸ τὰς νέας ὑποσχέσεις. Ἐζήτησεν οὐχ' ἤττον τὴν ἀναγνώρισιν τῆς αὐτονομίας τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης ὑπὸ τὸν ἔλεγχον διεθνoῦς ἐπιτροπῆς. Ἡ Πύλη ἀπέρριψε τὴν πρότασιν, καὶ ἡ Ρωσσία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατ' αὐτῆς παρὰ τὴν περὶ τοῦ ἐναντίου προσπάθειαν τῆς Ἀγγλίας.

Ὁ πόλεμος, παρὰ τὴν κρατεράν ἀντίστασιν τῶν Τούρκων, ἐγένετο ὑπὸ τὰς μᾶλλον εὐνοϊκὰς συνθήκας διὰ τὴν Ρωσσίαν, διότι ὑποσχεθεῖσα αὕτη εἰς τε τὴν Ἀγγλίαν καὶ Αὐστρίαν, ὅτι θὰ ἐσέβητο τὴν Αἴγυπτον, τὸ Σουεζ, τὰ Στενά καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἶχεν ἐλευθέρας τὰς χεῖρας. Καὶ δὲν ἠδύνατο μὲν νὰ δράσῃ εἰς τὴν Μ. Θάλασσαν, ἐν ἣ ὁί Τούρκοι ἦσαν κύριοι, — ἀποτέλεσμα τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων — καὶ ἔθεσαν ἐν ἀποκλεισμῷ τὰ ρωσικὰ παράλια, ἀλλὰ συμμαχήσαντες μὲ τὴν Ρουμανίαν διέβησαν τὸν Δούναβιν, τὸ 1877, καὶ βαδίζοντες πρὸς τὴν Ἀδριανούπολιν, ἔφθασαν μετὰ πολλὰς περιπετείας καὶ κατέλαβον αὐτὴν τὸ ἐπιόν

ἔτος. Συγχρόνως μετὰ τινος ἀποτυχίας ἐν Ἀσίᾳ κατέλαβον τὴν Ἐρζερούμ, καὶ ἔφθασαν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Τραπεζοῦντος, ἣ δὲ Σερβία ἐπαναστατήσασα, ἠχμαλώτισεν ἐν σῶμα στρατοῦ καὶ κατέλαβε τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν.

Ἄλλ' ἀκόμη μίαν φοράν ἡ Χριστιανικὴ Εὐρώπη ἀπέσπασε τὸν Σουλτάνον καὶ τὴν Τουρκίαν ἀπὸ τοῦ δρυχας τοῦ Τσάρου, ὁ ὁποῖος ἀσφαλῶς τότε, ἄνευ τῆς ἐπεμβάσεως τῆς Εὐρώπης, θὰ εἰσῆρχετο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, μὲ σκοπὸν νὰ κτυπήσῃ τὴν τουρκικὴν δύναμιν εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ νὰ ὑπαγορεύσῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει τοὺς ὄρους μιᾶς μακρᾶς εἰρήνης.

Ὁ ἀρχιστράτηγος τῶν ρωσικῶν δυνάμεων Μέγας δούξ Νικόλαος, ἔλεγε μὲν ἀναλαμβάνων τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ, ὅτι εἶχε διαταγὴν νὰ βαδίσῃ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ θὰ ἐβάδιζε ἀλλὰ φθάσας εἰς Ἀνδριανούπολιν, ἐθεώρησε φρόνιμον νὰ ζητήσῃ τὴν ἐξουσιοδότησιν νὰ καταλάβῃ τὴν Καλλιπόλιν, διὰ νὰ φράξῃ τὸν δρόμον εἰς τὸν Ἀγγλικὸν στόλον. Ὁ Τσάρος ἠνῆθη τὴν ἄδειαν, ἀλλὰ μὲ τὴν κρυφίαν ἐλπίδα, ὅτι ὁ ἀρχιστράτηγος θὰ παρήκουε τὴν διαταγὴν, εἰς ἣν ἐν τούτοις οὗτος ὑπετάγη, φοβηθεὶς τὰ ἐπακόλουθα.

Ἄλλ' ὅταν βραδύτερον οἱ Ἄγγλοι διέβησαν τὰ Δαρδανέλια καὶ ἠγκυροβόλησαν εἰς τὰς Πριγκηπονήσους, ὁ Τσάρος, ὀργισθεὶς, ἐξουσιοδότητε τὸν Μ. Δούκα νὰ βαδίσῃ κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ διὰ τῆς βίας ἀκόμη, ἐὰν οἱ Ἄγγλοι ἐκινούνο. Τῇ παρακλήσει τοῦ Σουλτάνου, οἱ Ἄγγλοι ἀνεχώρησαν, καὶ οἱ Ρῶσοι ἐσταμάτησαν, ἐλπίζοντες, ὅτι χωρὶς νὰ διακινδυνεύσουν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, θὰ ἐπετύγχανον πιθανῶς διὰ τῆς διπλωματίας, ὅ,τι καὶ διὰ τῆς καταλήψεως τῆς Κων)πόλεως.

Οὕτω συνωμολογήθη ἡ συνθήκη τοῦ Ἀγ. Στεφάνου, δι' ἧς ἡ

Ρωσσία ἐλάμβανεν ἐν Ἀσίᾳ μὲν τὸ Βατοῦμ, τὸ Κὰρς κ.λ., ἐν Εὐρώπῃ δὲ τὴν Δοβρουτσάν, ἣν θὰ εἶδεν εἰς τὴν Ρουμανίαν, εἰς ἀνταλλαγὴν τῆς Βεσσαραβίας ἣτις θὰ ἔφερε τὰ ρωσικὰ σύνορα εἰς τὸν Δούναβιν. Ἡ Ρουμανία, ἡ Σερβία καὶ τὸ Μαυροβούνιον, ἐκηρύσσοντο ἀνεξάρτητα Κρατὴ μεγαθυνόμενα συγχρόνως, ἡ δὲ Βοσνία καὶ Ἑρζεγοβίνη θὰ ἐπροικίζοντο μὲ ἐλευθέρια πολιτεύματα ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς Αὐστρίας καὶ Ρωσσίας.

Ἰδίως ὅμως διὰ τῆς συνθήκης ταύτης ἰδρύετο ἡ αὐτόνομος ἡγεμονία τῆς Βουλγαρίας, ἐκτεινομένης ἀπὸ τοῦ Δουνάβεως εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, καὶ περιλαμβανούσης τὴν κυρίως Βουλγαρίαν, τὴν Ρωμυλίαν καὶ τὴν Μακεδονίαν, οὕτως ὥστε εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν παρέμενε μόνον ἡ Ἀνδριανούπολις καὶ Κωνσταντινούπολις, ὡς καὶ ἡ Ἀλβανία, ἀνευ ὅμως συνοχῆς μεταξύ των.

Ἄλλ' ἡ Αὐστρία ἠρνήθη νὰ δώσῃ τὴν συγκατάθεσιν αὐτῆς εἰς τὴν κύρωσιν τῆς συνθήκης, ζητοῦσα τὴν κατάληψιν τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης, καὶ εἶδος προτεκτοράτου ἐπὶ τῆς Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου, ἀναλόγου πρὸς τὸ τῆς Ρωσσίας ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας. Ἐπίσης ἡ Ἀγγλία ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῆς Γαλλίας καὶ Αὐστρίας ἀντέταξεν ἄρνησιν εἰς τὴν ἐν λόγῳ συνθήκην.

Ἡ Ρωσσία τότε ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν τῆς Γερμανίας, ἡ ὅποια ἐπιθυμοῦσα νὰ ὠθήσῃ τὴν Αὐστρίαν πρὸς τὴν Βαλκανικὴν, διὰ ν' ἀποσπάσῃ τὴν προσοχὴν τῆς ἀπὸ τὸν Ρῆνον, ἠρνήθη τὴν συνδρομὴν τῆς, ἐπὶ τῇ προφάσει, ὅτι εἶχεν ἀνάγκην ὄλων τῶν δυνάμεων τῆς, διὰ νὰ ἐπαγρυπνῇ ἐπὶ τῆς ἐναντίον τῆς βυσσοδομοῦσης Γαλλίας.

Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ

Ἐπὶ τέλους ἀπεφασίσθη ἡ σύγκλησις τοῦ συνεδρίου τοῦ Βερολίνου, ἐν ᾧ αἱ ἀντίπαλοι Δυνάμεις συνηγωνίσθησαν, τὶς νὰ λάβῃ πλεονα τεμάχια ἀπὸ τὸ πτώμα τῆς Τουρκίας. Καὶ ἡ μὲν Ρωσσία ἐλάμβανε τὴν Βεσσαραβίαν, ἡ Αὐστρία κατελάμβανε δι' ὠρισμένον χρόνον, τὴν Βοσνίαν καὶ Ἐρζεγοβίνην, ἡ Ἀγγλία τὴν Κύπρον, ἣν δυνάμει προγενεστέρας μυστικῆς συνθήκης, ἡ Τουρκία τῷ εἶχεν ἤδη παραχωρήσει, διὰ νὰ ἐπιβλέπη τάχα καλύτερα τὰς ἐν Ἀσίᾳ κινήσεις τῆς Ρωσσίας, καὶ ἐξασφαλίζῃ τὰς ἐν ταύτῃ κτήσεις τῆς Τουρκίας, ἡ Γαλλία ἐλάμβανε τὴν ἄδειαν νὰ καταλάβῃ τὴν Τύνιδα, ἡ Ἰταλία ἤγειρεν ἀορίστους ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς Ἀλβανίας καὶ Τριπολιτιδος, καὶ μόνη ἡ Γερμανία δὲν ἐζήτησε τίποτε δι' ἑαυτήν. Ἀκριβῶς δὲ, λόγῳ τῆς ἀνιδιοτελείας τῆς ταύτης, ἐδημιούργησεν εὐνοϊκὴν ἀτμόσφαιραν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἤυξησεν ἕκτοτε μεγάλως τὴν ἐν αὐτῇ ἐπιρροήν της.

Τὰ μικρὰ χριστιανικὰ Κράτη τῆς Βαλκανικῆς, ἔναντι τῆς ἀπληστίας τῶν Μεγάλων, ἔμειναν μὲ χαίνοντα τὰ στόματα. Ἡ Ἑλλάς εἰδικῶς ζητοῦσα τὴν Κρήτην, τὴν Ἠπειρον, τὴν Θεσσαλίαν καὶ μέρος τῆς Μακεδονίας, ἐξουσιοδοτήθη... νὰ διαπραγματευθῇ

ἀπ' εὐθείας μὲ τὴν Τουρκίαν... διαρρήθμισιν τινα τῶν συνόρων της.
Ἐν περιπτώσει δὲ μὴ συνεννόησεως, αἱ Δυνάμεις ὑπεσχέθησαν...
τὴν μεσολάβησιν των.

Ἡ Κρήτη παρέμενεν εἰς τὴν Τουρκίαν, ὑποχρεουμένην νὰ --
φαρμόσῃ τὰ προνόμια τοῦ φερμανίου τοῦ 1868.

Ἐπίσης τὸ Μαυροβούνιον, ἡ Σερβία καὶ ἡ Ρουμανία, ἐκηρύσσοντο ἐντελῶς ἀνεξάρτητα, ἀλλὰ χωρὶς νὰ λαμβάνωσι τὰ ἐδάφη, τὰ ὅποια τοῖς κατεκύρου ἡ συνθήκη τοῦ Ἀγ. Στεφάνου.

Ἡ νέα ἡγεμονία τῆς Βουλγαρίας περιωρίζετο εἰς τὴν κυρίως Βουλγαρίαν, διοργανουμένην πολιτικῶς ὑπὸ τὴν ἐπιβλεψιν, ὅχι ἀποκλειστικῶς τῆς Ρωσσίας, ὡς προσέβλεπεν ἡ συνθήκη τοῦ Ἀγ. Στεφάνου, ἀλλὰ διεθνούς ἐπιτροπῆς. Θὰ ἦτο δὲ καὶ φόρου ὑποτελής εἰς τὴν Τουρκίαν.

Ἄλλη ἐπαρχία, ἡ Ἀνατ. Ρωμυλία, θὰ εἶχεν αὐτόνομον διοίκησιν ὑπὸ χριστιανὸν ἡγεμόνα διοριζόμενον ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου, τῇ συναινέσει τῶν Δυνάμεων.

Ἡ Μακεδονία παρέμενεν εἰς τὴν Τουρκίαν συνδέουσα τὴν Ἀλβανίαν μὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Λόγω τῆς συνθήκης ταύτης, ἡ ὅποια ἐξησθένει μεγάλως τὴν Τουρκίαν, οἱ Τουρκικοὶ πληθυσμοὶ, εἰς μεγάλας μάζας, ἤρχισαν μεταναστεύοντες πρὸς τὴν Ἀσίαν, τὴν ἀρχαίαν κοιτίδα του, ἀκολουθοῦντες οὕτως ἀντιστρόφως τὸν δρόμον τῶν προγόνων των.

Ἡ συνθήκη τοῦ Βερολίνου δὲν ἐξετελέσθη εἰμὴ μετ' ἐμποδίων. Οἱ Βόσνοι ἐπὶ παραδείγματι, ἐνθαρρυνόμενοι ὑπὸ τῆς Ρωσσίας, ἀντέταξαν μακρὰν ἀντίστασιν εἰς τὴν Αὐστριακὴν κατάληψιν.

Οἱ Ἄλβανοὶ ἐνθαρρυνόμενοι ἀπὸ τὴν Πύλην, δὲν ἐπέτρεπον τὴν ὑπὸ τοῦ Βαυροβουνίου κατάληψιν τῶν παραχωρουμένων αὐτῷ ἐδαφῶν, καὶ ἐδέησε νὰ γείνη ναυτικὴ ἐπίδειξις τῶν Δυνάμεων.

ὅπως ὁ Ἡγεμὼν Νικόλαος καταλάβῃ τὸ Ἀντίβαρι.

Ἄλλ' ὅπου κυρίως κατεδείχθη ἡ κακὴ πίστις τῆς Πύλης, ἦτο ἡ εἰς τὴν Ἑλλάδα παραχώρησις τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας. Αἱ Δυνάμεις ἐπέβαλον τὴν μεσολάθησίν των, ἀλλ' ἡ Τουρκία ἠρνήθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ Ἰωάννινα.

Καὶ ἡ Βουλγαρία δὲν ἐβράδυνε νὰ παραβιάσῃ τὴν συνθήκην, προσαρτήσασα τῇ 1885 οὐσιαστικῶς τὴν Ρωμυλίαν.

Ἡ Ρωσσία πρὸς ἣν οἱ Βούλγαροι ἐφέροντο ἀγνωμόνως, καὶ ἀπεπειρῶντο συστηματικῶς ν' ἀποσείσουν τὴν ρωσικὴν προστασίαν, ἐξεργίσθη καὶ ἀνεκάλεσε τοὺς ἐν Βουλγαρίᾳ ρώσους ἀξιωματικούς, οἱ ὅποιοι διωργάνουν τὸν Βουλγαρικὸν στρατόν, μὴ ἀναγνωρίσασα τὸ πραξικόπημα. Ἀλλὰ διὰ τὸν λόγον ἀκριβῶς τοῦτον, αἱ λοιπαὶ Δυνάμεις ὑπεστήριζον τὴν Βουλγαρίαν.

Ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Σερβία διεμαρτυρήθησαν διὰ τὴν διάρρηξιν τῆς βαλκανικῆς ἰσορροπίας καὶ ἠξίωσαν καὶ αὐταὶ ἐδαφικὰς παραχωρήσεις. Ἡ Εὐρώπη τὰς προσεκάλεσε ν' ἀφοπλισθῶσι. Καὶ τὴν μὲν Ἑλλάδα ἐξηνάγκασε πρὸς τοῦτο δι' ἀποκλεισμοῦ, ἀλλ' ἡ Σερβία μὴ ἐπηρεαζομένη ἀπὸ παρόμοιον μέτρον, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Βουλγαρίαν βαδίζουσα πρὸς τὴν Σόφιαν, ἀλλὰ μετὰ τινὰς ἡμέρας ἦττηθεῖσα ὑπεχώρησε καταδιωκομένη ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας.

Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου, ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Ρωσσία, αἱ ὅποια ἐφέροντο ἄλλοτε ὡς οἱ πρωτεύοντες διάδοχοι τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ αἱ ὅποια ἐξηκολούθουν νὰ πιέζουν τὴν Βαλκανικὴν, ἡ μὲν διὰ τῆς Βεσσαραβίας, ἡ δὲ διὰ τῆς Βοσνίας, ἀπεμακρύνοντο τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ τῆς παρεμβολῆς τῶν νέων ἐθνικοτήτων, αἱ ὅποια ἐσυστηματοποιήθησαν εἰς Κράτη ἀνεξάρτητα, χάρις εἰς τὰς ἀντιζηλίας τῶν Δυνάμεων μᾶλλον, παρὰ εἰς ἔμπνευσιν ἐπαινετῆς γενναίουφυχίας των. Διὰ τοῦτο ἡ συν-

θήκη αὐτὴ ἀποτελεῖ σπουδαίαν χρονολογίαν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος. Διὰ ταύτης ἀπεκαλύπτετο ὀριστικῶς καὶ καθιεροῦτο ἐπισήμως, ὅτι οἱ Τοῦρκοι δὲν ὑπῆρξαν ποτὲ, ἢ σῶμα ξένον εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐν ἣ ἐγκατεστάθησαν προσωρινῶς.

Οὐδεὶς ἐν τούτοις ἠδύνατο τότε νὰ προβλέψῃ ὅτι τὰ νέα ταῦτα Κράτη θὰ ὕψωνον τὸ ἀνάστημά των τοσοῦτον, ὥστε νὰ διεκδικήσωσι τὴν διαδοχὴν τῆς Τουρκίας. Ὅπωςδὴποτε ταῦτα περιορίζουσι τὰς βλέψεις των ἐπὶ τῆς Βαλκανικῆς, σὺχι δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τουρκικῶν κτήσεις τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς, ἐν αἷς αἱ Μ. Δυνάμεις ἠγροῦνται τῆς κινήσεως κατὰ τοῦ ἔσσαι ὑποχωροῦντος Τουρκισμοῦ.

Ἐν Ἀσίᾳ π. χ. ἡ Ρωσσία εἶχεν ἤδη ἀρχίσει τὴν κατάκτησιν τοῦ Τουρκεστάν καὶ ἐχώρει πρὸς τὴν Κεντρικὴν Ἀσίαν. Ἦδη διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου ἔφθασεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Ἀραράτ, δεσπόζουσα μὲ τὸ ἰσχυρὸν φρούριον τοῦ Κάρς, τῶν ὁδῶν τῆς Ἀρμενίας καὶ Περσίας, καὶ κατερχομένη σταθερῶς πρὸς τὰς ἀνοικτὰς θαλάσσας.

Ἡ Ἀγγλία προσεγγίζει τὸν Περσικὸν κόλπον διὰ τὴν ἀντιπαράταχθῆ πρὸς τὴν Ρωσσίαν, ἢ μετ' αὐτῆς, κατὰ τὰς ἐπεκτάσεις τῆς Γερμανίας.

Ἐν δὲ τῇ Ἀφρικῇ ἡ Γαλλία ἐπεκτείνεται εἰς τὴν Τύνιδα, καὶ διεκδικεῖ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν τὴν Αἴγυπτον. Καὶ αὐτὴ ἡ Ἰταλία ἐγκαθιδρύεται παραπλεύρως τῆς Αἰθιοπίας.

Οὕτως ἡ Τουρκία τεθεῖσα ἀπὸ τοῦ Κριμαϊκοῦ ἰδίως πολέμου, ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς Εὐρώπης, ἐπιβραδύνει ἀπλῶς τὴν πλήρη ἀποσύνθεσίν της, χάρις εἰς τὰς ἔριδας τῶν Δυνάμεων.

Τὰς πραγματικότητας ταύτας ἀντιμετωπίζων ὁ Σουλτάνος, κάμνει τελευταίαν προσπάθειαν. Ἀποφασίζει δηλονότι νὰ μὴ προ-

βῆ πλέον εἰς καμμίαν παραχώρησιν εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν ἐπίδρασιν, ἀναστέλλει τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μεταρρυθμίσεων, αἱ ὁποῖαι, ἄλλως τε, οὐδὲ εἰς τὸ στάδιον κἂν τῆς πραγματοποιήσεως εἶχον εἰσελθεῖ, ἐκδιώκει, ἢ ἀποδεκατίζει διὰ φυλακίσεων καὶ ἐκτελέσεων τοὺς νεοτούρκους καὶ ἀναλαμβάνει ὡς ἀρχηγὸς πλέον τοῦ φανατισμένου ὄχλου, τὴν ὅλην διοίκησιν τοῦ Κράτους, τῶν ὑπουργῶν μὴ ὄντων πλέον, ἢ ἀπλῶν ὀργάνων τῆς αὐθαιρέτου θελήσεώς του.

VIII

ΑΙΣΦΑΓΑΙ ΤΗΣ ΑΡΜΕΝΙΑΣ

Ἡ συνθήκη τοῦ Βερολίνου, παρεχάρει προνόμια τινὰ καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ὑπὸ τὴν Τουρκίαν χριστιανικὰς ἐθνότητες, καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ἀρμενίαν. Οἱ Ἀρμένιοι ἐζήτησαν τὴν ἐφαρμογὴν τῶν, ἤτοι πολίτευμα ἀνάλογον πρὸς τὸ τῆς Κρήτης. Ἡ Ἀγγλία ἀνέλαθε νὰ τοὺς ὑποστηρίξῃ. Ἀλλ' ἡ Ρωσσία φοβουμένη, ὅτι ἡ Ἀγγλία ἐπεδίωκε νὰ θέσῃ τὴν Ἀρμενίαν ὡς φραγμὸν κατὰ τῆς ἐπεκτάσεώς της ἐν Ἀσίᾳ, ὡς εἶχεν ἤδη μετατραπῆ ἡ Βουλγαρία κατὰ τῆς ἐπεκτάσεώς της ἐν Εὐρώπῃ, δὲν τὴν ἐνεθάρρυνεν. Ἐξ αἰτίας τῆς διαγωγῆς τῆς Βουλγαρίας, ἀπέστεργεν ἤδη τὴν πολιτικὴν καὶ τὸ δόγμα τῶν ἐθνοτήτων, καὶ οὐχὶ εὐχαρίστως θὰ ἔβλεπε μίαν Ἀρμενίαν ἀνεξάρτητον, ἢ καὶ ἀπλῶς αὐτόνομον, δημιουργη-

μα καὶ σχεδὸν ὑποτελῆ τῆς Ἀγγλίας. Παρὰ τὴν ἀδιαφορίαν τῆς Ρωσσίας καὶ τὴν κακὴν πίστιν ἐν γένει τῆς Εὐρώπης, οἱ Ἀρμένιοι ἀπεφάσισαν νὰ ἐκβιάσουν τὴν προσοχὴν τῆς, καὶ ἤρchiσε μιὰν ἐπαναστατικὴν κίνησιν διὰ τοῦ τύπου καὶ ἄλλων ἐκδηλώσεων.

Ὁ Σουλτάνος τότε ὑπὸ τὸ κράτος τῶν νέων του ἰδεῶν, ἐδοκίμασε νὰ «λύσῃ τὸ ἀρμενικὸν ζήτημα διὰ τῆς ἐξαφανίσεως τῶν Ἀρμενίων», ἤτοι διὰ βιαίων εἰς μεγάλας μάζας περιτομῶν, διὰ φόνων καὶ συστηματικῶν διωγμῶν. Ἐνήργησε ματαίως ἀνασκαφὰς καὶ ἐρεῦνας εἰς τὰς ἐκκλησίας των πρὸς ἀνεύρεσιν ὄπλων καὶ πολεμεφοδίων. Πολλοὶ Ἀρμένιοι, ἀντιστάντες κατὰ τῆς βεβηλώσεως, ἐφονεύθησαν. Ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ 20 αὐτῶν ἐφονεύθησαν καὶ 300 ἐτραυματίσθησαν. Ὅταν δὲ ὀλίγον βραδύτερον ἐπίεσαν αὐτοὺς πρὸς καταβολὴν νέων φόρων καὶ ἠρνήθησαν, ἤρchiσε γενικὴ σφαγὴ αὐτῶν.

Κατὰ τὸ δεῦτερον ἡμισυ τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1894, ὡς διηγεῖται ὁ ἐν Ἀρμενίᾳ Γάλλος πρόξενος ἐν τῇ ἐκθέσει του, 30 χωρῖα ἐπυρπολήθησαν, 8 χιλ. ἐφονεύθησαν, 400 νεάνιδες ἀνηρπάγησαν ὧν αἱ ἡμίσεις ἠτύοκτόνησαν διὰ ν' ἀποφύγουν τὴν κατασχύνην, τὰ παιδιά ἐσφάζοντο ἐπὶ τῶν γονάτων τῶν γονέων των, οἱ ἱερεῖς ἐξεδέροντο ζῶντες, καὶ αἱ κοιλίαι τῶν γυναικῶν ἠνοίγοντο. Ὁ ἐνεργῶν καὶ καθοδηγῶν τὰς σφαγὰς διοικητὴς τῆς Ἀρμενίας προήχθη καὶ ἐπαρρησιοφορήθη.

Ἡ Ἀγγλία ἐζήτησε τότε τὸν καταρτισμὸν ἀνακριτικῆς ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν προσετέθησαν τρεῖς ἀπεσταλμένοι, ἄγγλος, γάλλος καὶ ρώσος καὶ ἡ ὁποία ἀρχίσασα τὰς ἐργασίας τῆς τὸν Νοβριον τοῦ 1894, ἐνεργάτισεν αὐτὰς τὸν ἐπόμενον Ἰούλιον. Παρὰ τὴν βραδύτητα, ὀφειλομένην ἰδίως εἰς τὰς ὑπὸ τῆς Τουρκίας παρεμβληθείσας δυσχερείας, οἱ Εὐρωπαῖοι ἀπεσταλμένοι ἐπιστοποίησαν

ἔτι αἱ σφαγαὶ ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, τῇ διαταγῇ τῶν ἀνωτέρων των.

Κατόπιν τούτων αἱ Δυνάμεις ἤξισαν ἀπὸ τὴν Πύλην τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὑπεσχημένων ἤδη μεταρρυθμίσεων. Ἡ Πύλη ἤρνήθη καὶ αἱ Δυνάμεις ἐζήτουν μὲ ἀξιοθαύμαστον ὑπομονὴν νέαν βάσιν συζητήσεων. Ὀλιγώτερον ὑπομονητικοὶ οἱ Ἀρμένιοι, προειδοποίησαν τοῦ ἔν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτᾶς, ὅτι θὰ προεβαινον ἐκεῖ εἰς ἓν εἶδος εἰρηνικῆς διαδηλώσεως. Ἡ εἰρηνικὴ ὁμωσ αὕτη διαμαρτυρία ἠρέθισε τοὺς Τούρκους, οἱ ὅποιοι ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ἀρμενικῶν συνοικιῶν, καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐλεηλάτουν αὐτὰς σφάζοντες ἀνηλεῶς τοὺς ἐνοίκους. Τὰ αὐτὰ συνέβησαν καὶ εἰς τὴν Τραπεζοῦντα, ἐν ἣ ἔσφαξαν περὶ τοὺς 400 ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ.

Ὁ Σουλτάνος τότε διὰ νὰ ὑπνωτίσῃ τοὺς Εὐρωπαίους ὑπεσχέθη νέας μεταρρυθμίσεις. Ἀλλὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἐξηρέθισε τὸν μουσουλμανικὸν φανατισμὸν, καὶ ἔδωκεν ἀμορμὴν εἰς συστηματικὴν πλεόν σφαγὴν τῶν Ἀρμενίων, πανταχοῦ, καὶ ὄχι μόνον κατὰ ἑκατοντάδας, ἀλλὰ κατὰ χιλιάδας, ὑπὸ τὰς εὐλογίας τῶν μουεζίνηδων, παρορμώντων τοὺς πιστοὺς κατὰ τῶν ἀπίστων ἐκ τοῦ ὕψους τῶν μιναρέδων.

Ἐπὶ τρεῖς μῆνας συνεχοῦς διωγμοῦ, πλεόν τῶν 150 χιλ. Ἀρμενίων ἐσφάγησαν, ἢ περιλουόμενοι μὲ πετρέλαιον ἐκαίοντο ζῶντες, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὡς ἀναφέρουν αἱ ἐπίσημοι ἐκθέσεις τῶν ἐν Ἀρμενίᾳ Εὐρωπαίων προξένων, καὶ γάλλοι καὶ ἰταλοὶ· πολλὰ δὲ καθολικὰ μοναστήρια ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας, ἐπυρπολήθησαν. Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐσφάγησαν καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν 6 χιλ. Ἀρμένιοι, ὧν τὰ ἄκρα ἀποκοπτόμενα ἐξετίθεντο εἰς τὰ κρεωπωλεῖα μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «γου-

ρουνοπόδαρα πρὸς πᾶλησιν».

Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ Δυνάμεις ἠσχολοῦντο σοβαρῶς νὰ μὴ προσβάλλουν τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου, καὶ ἐθεῶντο ἀπαθῶς τὰ γιγνόμενα. Μόνον ἐν Ἀγγλίᾳ ἐξεδηλώθη λαϊκὴ δυσφορία καὶ ἀγανακτήσις, καὶ θορυβῶδη ἐγένοντο συλλαλητήρια. Ὑπὸ τὴν λαϊκὴν αὐτὴν πίεσιν ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἐπρότεινεν ἐνεργὸν ἐπέμβασιν, εἰς ἣν ἰδέαν προσεχώρησε καὶ ὁ ἐν Κωνστανταίᾳ Γάλλος πρεσβευτής. Ἄλλ' ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις δυσπιστοῦσα εἰς τὴν ἀγγλικὴν πολιτικὴν, ἐν ἣ διέβλεπε πρόθεσιν διαμελισμοῦ τῆς Τουρκίας καὶ ὀριστικῆς προσαρτήσεως τῆς Αἰγύπτου, ἀντεπρότεινέ τὴν διατήρησιν τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας. Ὑπεχώρει μόνον εἰς τὴν ἀνάληψιν κοινῆς μετὰ τὰς λοιπὰς Δυνάμεις ὑποχρεώσεως, ὅπως μὴ ἐπιτραπῇ πλέον ἢ ἐπανάληψις τῶν ἀγρισότητων τῆς Βουλγαρίας καὶ Ἀρμενίας, τοῦναντίον δὲ ἐξασφαλισθῶσιν αὐταῖς αἱ ἀναγκαῖαι ἐλευθερίαι, καὶ ἐπανορθωθῶσι τὰ ἀτυχήματά των, τὰ ὅποια ἐν τούτοις περιμένουν ἀκόμη τὴν ἐπανόρθωσίν των.

IX

**ΤΟ ΚΡΗΤΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ
ΚΑΙ Ο ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ**

Δὲν εἶχεν ἀκόμη λήξει τὸ ἀρμενικὸν ζήτημα, καὶ ἀνακύπτει τὸ Κρητικόν, ὀξύτερον τὴν φορὰν ταύτην. Ἀφορμὴ ἡ ὑπὸ τῆς Πύλης παραβίασις τῆς συμβάσεως τῆς Χαλέπας. Τί εἶνε ἡ σύμβασις αὕτη; Κατὰ τὴν συνθήκην τοῦ Βερολίνου ἡ Τουρκία ἀνελάμβανε

τὴν ὑποχρέωσιν (ἄρθρ. 23) νὰ ἐφαρμόσῃ ἐν Κρήτῃ τὰς ἀπὸ τοῦ 1868 ὑπεσχημέναις μεταρρυθμίσεις. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς συνθήκης ταύτης, καὶ ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῶν ἐν Κρήτῃ προξένων, ὑπεγράφη ἡ ἀμβασίς τῆς Χαλέπας, παρὰ τὰς διατάξεις τῆς ὁποίας ὁ Σουλτάνος ἐπωφεληθεὶς μιᾶς συνήθους ἐν Κρήτῃ ἐξεγέρσεως, ἠύρυνε τὰ δικαιώματα τοῦ Γεν. Διοικητοῦ (1889).

Ἡ δυσφιλία ἐπὶ τούτῳ ἦτο γενικὴ, καὶ αἱ διαμαρτυρίαι τῶν Χριστιανῶν ἐπέσυρον τὴν προσοχὴν τῆς Εὐρώπης, τῇ ἐπιμόνῃ συστάσει τῆς ὁποίας ὁ Σουλτάνος διώρισε χριστιανὸν Γεν. Διοικητὴν τὸν Καραθεοδωρῆν πασά. Οἱ ἐν Κρήτῃ Μουσουλμάνοι διεμαρτυρήθησαν ἐπὶ τούτῳ καὶ ὑπεκίνησαν ταραχάς. Οἱ Χριστιανοὶ ἀπήντησαν εἰς τὰς προκλήσεις τῶν, καὶ ὁ Σουλτάνος, εὐρὼν ἀφορμὴν ἐκ τούτου, ἀντικατέστησε τὸν Καραθεοδωρῆν διὰ τοῦ Τουρχάν πασά (1896).

Οἱ Ὀθωμανοὶ ἐνθαρρυνθέντες διενήργησαν σφαγὰς ἐν Χανίοις, καὶ ἡ ἐπανάστασις γενικεύεται εἰς ἅλην τὴν Νῆσον. τῶν μὲν Μουσουλμάνων συγκεντρωθέντων, ὡς συνήθως, εἰς τὰς πόλεις, τῶν δὲ Χριστιανῶν εἰς τὴν ὑπαιθρον χώραν, ἧς ἦσαν ἀπόλυτοι κύριοι. Ἡ Εὐρώπη ἐπενέβη, καὶ ὁ Τουρχάν ἀντεκατεστάθη ὑπὸ τοῦ Γ. Βέροβιτς, ὑπὸ τὴν πίεσιν δὲ τῶν ἐν τῇ Πόλει πρεσβευτῶν, ἐδόθη πλήρης ἱκανοποίησις εἰς τὰς ἀξιώσεις τῶν Χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι εἰς μίαν προκήρυξίν τῶν, πρὸς τὸν Κρητικὸν λαὸν συλλήβδην, ἔλεγον : «Τέκνα τῆς αὐτῆς Πατρίδος καὶ τῆς αὐτῆς φυλῆς, ἔχοντα τὸ πᾶν νὰ κερδίσουν ἢ νὰ χάσουν, ἀπὸ τὴν εὐτυχίαν ἢ δυστυχίαν τῆς χώρας, Χριστιανοὶ καὶ Μουσουλμάνοι, ἅς παύσωμεν τοῦ λοιποῦ ν' ἀλληλοκαταστρέφώμεθα καὶ ν' ἀλληλοσφαζώμεθα. Ἄς ρίψωμεν εἰς λήθην τὰ πρόσφατα δεινὰ, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὸ γενικὸν συμφέρον, καὶ ἀφοῦ ὑποφέρομεν ἀπὸ τὰ αὐτὰ κακὰ, ἅς βοηθήσωμεν

ἀλλήλους διὰ τὰ θεραπεύσωμεν ἀμοιβαίως τὰς κοινὰς πληγὰς. Ἡ εἰρηνικὴ ἐργασία ἔστω τοῦ λοιποῦ ὁ μόνος ἀγὼν μας.

Ὅ,τι ὁμως ἤρρεσκεν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς, δὲν ἤρρεσκεν εἰς τοὺς Τούρκους, οἱ ὅποιοι ἐπροκάλεσαν νέας ταραχὰς καὶ νέας σφαγὰς. Τὰ γεγονότα ταῦτα ἤγειραν μεγάλην συγκίνησιν ἐν Ἑλλάδι, καὶ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς κοινῆς γνώμης ὁ Ἑλληνικὸς στόλος στέλλεται ὑπὸ τὸν Πρίγκηπα Γεώργιον εἰς τὰ Κρητικὰ παράλια διὰ τὰ ἐμποδίσει τὴν ἀποβίβασιν τουρκικῶν ἐνισχύσεων.

Συγχρόνως ὁ συνταγματάρχης Βάσος ἐπὶ κεφαλῆς τριῶν συνταγμάτων, ἀποβιβάζεται εἰς Κρήτην καὶ καταλαμβάνει αὐτὴν ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων· ὁ δ' ὑπόλοιπος στρατὸς κινητοποιεῖται ταυτοχρόνως πρὸς τὰ σύνορα.

Ἡ Ἀγγλία προτείνει τότε τὴν αὐτονομίαν τῆς Κρήτης ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου, ὁ δ' ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας Ἀνοτὼ, κηρύσσει εἰς τὴν Γαλλικὴν Βουλὴν, ὅτι ἡ Κρήτη θὰ παραδοθῆ ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου εἰς τὰς χεῖρας τῶν Δυνάμεων, αἱ ὅποιοι θὰ τὴν προικίσουν μὲ αὐτόνομον πολίτευμα.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προτάσεων τούτων προσκαλεῖται ἡ Ἑλλάς ἄνακαλέσει τὸν στρατὸν τῆς. Ἡ Ἑλλάς ἀπαντᾷ ὅτι ἡ αὐτονομία δὲν εἶνε ἐπαρκὴς νὰ ἐξασφαλίσῃ, ὡς δεικνύει ἡ μέχρι τοῦδε πείρα, τοὺς Χριστιανοὺς ἀπὸ τὸν φανατισμὸν τῶν Τούρκων, εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ὁποίων δὲν ἠδύνατο νὰ ἀφήσῃ πλέον τοὺς ὁμοφύλους τῆς, καὶ ἐπομένως θὰ παρέμενεν εἰς τὴν Νῆσον, ἕως ὅτου οἱ κάτοικοι διακηρύξωσιν ἐλευθέρως διὰ δημοψηφίσματος, πῶς θέλουσι νὰ κυβερνῶνται.

Αἱ Δυνάμεις τότε κηρύττουσι τὴν Κρήτην εἰς ἀποκλεισμόν, διὰ τὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἀποβίβασιν νέου Ἑλλήν. στρατοῦ, καὶ συγχρόνως καταλαμβάνουσι τὰ φρούρια Χανίων, Ρεθύμνης, Ἡρα-

κλείου και Σητείας. Ἡ Γερμανία διακηρύττει, ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ διατηρῆ στρατὸν εἰς τὴν Μεσόγειον, καὶ ἡ Ἀγγλία προτείνει τὴν κατάληψιν τῆς Κρήτης ἐν ὀνόματι τῆς Εὐρώπης, εἴτε ὑπὸ δύο μόνον Δυνάμεων, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰταλίας, εἴτε ὑπὸ μόνῃς τῆς Γαλλίας. Ἡ Ρωσσία προσχωρεῖ εἰς τὴν ἀγγλικὴν πρότασιν, ἀλλ' ἡ Γαλλία ὑποπτευθεῖσα ὅτι θὰ ἔδιδεν ἀφορμὴν εἰς τὴν Ἀγγλίαν νὰ κρατήσῃ ὀριστικῶς τὴν Αἴγυπτον, ἀρνείται νὰ δεχθῇ τὴν ἐντολήν.

Ἡ αὐτονομία τῆς Κρήτης καὶ οἱ ἐξοπλισμοὶ τῆς Ἑλλάδος παροξύνουσι τὸν τουρκικὸν φανατισμὸν, καὶ ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ μετὰ τακτικοῦ στρατοῦ μετημφισμένοι, ἀπεβιδάσθησαν εἰς τὰ παράλια τῆς Θράκης διὰ νὰ διακόψωσι τὰς σιδηροδρομικὰς συγκοινωνίας τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ μετὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐδόθη διαταγὴ εἰς τὸν τουρκικὸν στρατὸν νὰ εἰσβάλλῃ εἰς τὴν Θεσσαλίαν.

Οἱ Ἕλληνες κατ' ἀρχὰς ἐβομβάρδισαν τὴν Πρέβεζαν καὶ ἐπροχώρησαν πρὸς τὰ Ἰωάννινα, σκοποῦντες νὰ καταλάβωσιν αὐτὰ, καὶ στρεφόμενοι εἶτα πρὸς ἀνατολὰς, νὰ εἰσβάλωσι διὰ τοῦ Πίνδου εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ πλευροκοπήσωσι τὸν εἰς τὰ θεσσαλικὰ σύνορα τουρκικὸν στρατὸν, πρὸς ὃν ὁ ἐκεῖ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἀντέτασσε κρατερὰν ἄμυναν.

Ἡ Πύλη ἀνησυχήσασα ἀπὸ τὰς πρώτας αὐτὰς μικρὰς Ἑλληνικὰς ἐπιτυχίας, ἀπεφάσισε ν' ἀντικαταστήσῃ τὸν Ἐτὲμ πασσάν, διὰ τοῦ ἥρωος τῆς Πλεύνας Γαζή Ὁσμάν πασσά. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ὁ τουρκικὸς στρατὸς τῆς Ἡπείρου ἀναδιοργανωθεὶς ἀνέλαβε τὴν ἐπίθεσιν, καὶ ὑπεχρέωσε τοὺς Ἕλληνας νὰ ὑποχωρήσωσιν εἰς Ἄρταν, καὶ νὰ ἄρῳσι τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς Πρεβέζης. Ἐπίσης ὁ Ἐτὲμ πασσάς μετὰ πολυήμερους μάχας κατέλαβε τὸν Τύρναβον,

καὶ ἀνοίξας οὕτω τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν Λάρισσαν, ἐβάδισε πρὸς τὸν Βόλον, Βελεστίνον καὶ Δομοκόν.

Οἱ Ἕλληνες, ὧν ὁ ἐνθουσιασμός ἐψυχράνθη ταχέως, ἐγκατέλιπον τὴν μεγάλην ἰδέαν, διὰ νὰ σκεφθῶσι διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς μικρᾶς Πατρίδος, καὶ ἐζήτησαν τὴν μεσολάβησιν τῆς Εὐρώπης, ἣ ὁποία ἐπέτυχε τὴν σύναψιν ἀνακωχῆς, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Βάσσου ἀπὸ τὴν Κρήτην, καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς Κρητικῆς αὐτονομίας.

*
*

Ἡ εὐκόλος αὕτη νίκη τῶν Τούρκων ἀνεπτέρωσε τὰς ἐλπίδας των, καθ' ὅσον ἐν ταύτῃ διέβλεπον τὴν ἀρχὴν τῆς πολεμικῆς ἀναγεννήσεώς των, καὶ τὰς πρώτας δάφνας τῆς πρὸς τὰ πρόσω πορείας τοῦ Ἰσλάμ. Καὶ ἐν τούτοις ἡ μὲν ἐδαφικὴ ἀκεραιότης τῆς Ἑλλάδος ἔμενε σχεδὸν ἄθικτος, συμφώνως τῇ ἐπακολουθησάσῃ συνθήκῃ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ δὲ Κρήτη ἀπεσπάτο ἀπὸ τὴν Τουρκίαν.

Συγχρόνως ὁμοως καὶ ἡ Βουλγαρία εἶχεν ἐπιτύχει τὴν ἴδρυσιν τριῶν νέων ἐπισκοπῶν ἐν Μακεδονίᾳ, ἡ δὲ Σερβία τὴν διὰ Σέρβου ἀντικατάστασιν ἐνὸς Ἑλληνος Μητροπολίτου, καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ἰδρύσεως σχολείων εἰς τὰ βιλαέτια Μοναστηρίου καὶ Θεσσαλονίκης.

Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες δὲν ἐλησμόνησαν ἐπὶ πολλὸν χρόνον τὴν μεγάλην ἰδέαν, διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν ὁμοως τῆς ὁποίας εἶχον πλέον ἐχθροὺς, ὄχι μόνον τοὺς τούρκους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλθανοὺς, οἱ ὁποιοὶ φαντάζονται μὲν ἑαυτοὺς ὡς ἀπογόνους τῶν Πελασγῶν καὶ εἶνε ὑπερήφανοι διὰ τοὺς ἥρωάς των Πύρρον, ὁ ὁποῖος κατετρόμαξε τὴν Ρώμην, Σκενδέρμπεην, ὃν οἱ Τούρκοι δὲν ἠδυνήθησαν

ποτέ νά νικήσωσι, καί Ἀλή πασάν, ἀλλ' ἐξιλαμισθέντες ἐνωρί-
τατα, ἐχρησίμευον ὡς ἐκτελεστικά ὄργανα τῶν σκληρῶν διαταγῶν
τῆς Πύλης, ἡ ὁποία ὄχι μόνον ἀσυδότους εἶχεν ἀφήσει τούτους,
ἀλλὰ καί τοῖς ἐπέτρεπε νά φορολογῶσι κατὰ βούλησιν τοὺς πεδι-
νοὺς κατοίκους, ἀπὸ τὴν συγκομιδὴν τῶν ὁσίων ἐλάμβανον κατ'
ἔτος ὅ,τι τοῖς ἦτο ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἄνετον συντήρησίν των. Ὁ
μόνος φόρος ὑποτελείας τῶν Ἀλβανῶν πρὸς τὴν Πύλην, ἦτο ἡ
πρὸς κατασκευὴν ὁδῶν ἀγγαρεία, εἰς ἣν συνήρουν οὗτοι ὑπὸ τὸν
ὄρον νά κλέπτουν τὴν νύκτα, καί νά κοιμῶνται τὴν ἡμέραν, ἢ νά
μαγειρεύουν ὅ,τι διήρπασαν τὴν προηγουμένην νύκτα.

Πλὴν ὁμῶς τῶν Ἀλβανῶν, οἱ Ἕλληνες εἶχον ἀντιπάλους καί
τοὺς Σέρβους, οἱ ὁποῖοι ᾤθηθέντες ὑπὸ τῆς Αὐστρουγγαρίας, διὰ
τῆς καταλήψεως τῆς Βοσνίας καί Ἑρζεγοβίνης ἀπὸ τῆς Ἀδρια-
τικῆς, ἐστράφησαν πρὸς τὸ Αἰγαῖον, διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Βαρ-
δάρ, ἐνθα εἶχον καί ἱστορικάς ἀναμνήσεις. Καθ' ὅσον ἐν αὐτῇ ἔ-
κειτο ἄλλοτε ἡ πρωτεύουσα τῆς Μεγάλης Σερβίας, καί τὸ Κούσ-
σθον, ἐν ᾧ ἐπαίχθησαν πολλάκις αἱ τύχαι τῆς Βαλκανικῆς.

Καί τέλος τοὺς Βουλγάρους, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι μὲν καθαροὶ
Σλαῦοι, μᾶλλον δὲ Τάρταροι ἐκσλαβισθέντες, ἀλλ' ἐπιτυχόντες
ἀπὸ τοῦ 1870 τὸν χωρισμὸν καί ἀνεξαρτησίαν τῆς ἐκκλησίας των
ἐνήργησαν δι' αὐτῆς εὐρείαν καί δραστηρίαν προπαγάνδαν ἐφ' ὅ-
λης τῆς Βαλκανικῆς, ἰδίως δ' ἐν Θράκῃ καί Μακεδονίᾳ, καθ' ὅσον
οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν δὲν ἔπαυσαν ἐνθουμούμενοί τὴν συνθήκην τοῦ Ἀγ.
Στεφάνου.

Ἄπασαι αὗται αἱ ἀντίζηλοι ἐθνότητες συνηγνῶντο ἐν Μακε-
δονίᾳ, καί διαπληκτιζόμενοι χάριν ἐπικρατήσεως ἐκράτουν ἐπὶ ὀ-
λόκληρον εἰκοσαετίαν τὴν χώραν ταύτην εἰς πλήρη ἀναρχίαν.
Ἄντ' ἡγλονότι νά ἐνοῦνται ὅλοι κατὰ τῶν Τούρκων, συνήπτον

πολλὰς αἱματηρὰς μάχας οἱ μὲν κατὰ τῶν δὲ, διαφιλονεικοῦντες ἐμπαθῶς τὴν τουρκικὴν λείαν. Ἐνεκα τῆς ἀνωμάλου ταύτης καταστάσεως, ἐξ ἧς ἐκινδύνευεν ἡ ἡσυχία καὶ εἰρήνη τῆς Εὐρώπης, ἀπεφασίσθη τῇ 1903 μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Αὐστρίας ἡ ἐπιδίωξις τῆς ἐφαρμογῆς εὐρείων μεταρρυθμίσεων ἐν Μακεδονίᾳ, ἣν ἀπέσπων σχεδὸν ἀπὸ τὴν τουρκικὴν διοίκησιν, προοίμιον νέου διαμελισμοῦ αὐτῆς.

*
* *

ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς εὐρωπαϊκῆς χωροφυλακῆς, ἡ ὁποία εἶχεν ἀναλάβει τὴν φρούρησιν τῆς τάξεως ἐν Μακεδονίᾳ, οἱ Νεότουρκοι ἐπέτυχον νὰ διοργανωθῶσι μυστικῶς ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ προσηλυτίσαντες εὐχερῶς τοὺς ἀξιωματικούς ἰδίως τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς, ἐπανεστάτησαν κατὰ τοῦ Σουλτάνου, ὃν ἠνάγκασαν νὰ ἀνακηρύξῃ ἐκ νέου τὸ σύνταγμα τοῦ 1876. Ἡ ἐπανάστασις ἐγένετο ἐνθουσιωδῶς δεκτὴ εἰς ἅπασαν τὴν αὐτοκρατορίαν, ἡ δὲ Εὐρώπη πιστεύσασα εἰς τὴν εὐκρίνειαν τῶν διατυμπανιζομένων μεταρρυθμίσεων, ἀπέσυρε τὴν χωροφυλακὴν τῆς. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἡ μὲν Αὐστρία προσήρτησεν ὀριστικῶς τὴν Βοσνίαν καὶ Ἑρζεγοβίνην, ἡ δὲ Βουλγαρία τὴν Ρωμυλίαν, ἀνακηρυχθεῖσα συγχρόνως εἰς Βασίλειον. Τὰ γεγονότα ταῦτα ἐπηρέασαν τὸ γόητρον τῶν Νεοτούρκων, ὃ δὲ Σουλτάνος ἐπωφεληθεὶς τῆς εὐκαιρίας ἐδοκίμασεν ἀντεπανάστασιν κατὰ τούτων, ἀλλ' ἀποτυχῶν ἐξεθρονίσθη.

ΟΙ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ

ΚΑΙ Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ

Μεθυσθέντες ἀπὸ τὰς ἐπιτυχίας ταύτας οἱ Νεότουρκοι ἐσκέφθησαν νὰ ἐκτουρκίσουν τὴν αὐτοκρατορίαν. Ἀλλ' οὐμάταιοι ἀληθῶς σκοποὶ οὗτοι, συνήνωσαν τοὺς Χριστιανοὺς τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ρωσσίας, καὶ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1912, ἐπ' εὐκαιρίᾳ συγκρούσεώς τινος εἰς τὰ σύνορα, ἀπὸ τὰς ἔκπαλαι συνειθισμένας, ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας, καὶ ἐντὸς ὀλίγου σχετικῶς χρόνου ἐνίκησαν τοὺς Τούρκους, οἱ μὲν Βούλγαροι εἰς Κίρ-Κιλισσὲ καὶ Δουλὲ - Μπουργκας, πολιορκήσαντες συγχρόνως τὴν Ἀδριανούπολιν, οἱ Σέρβοι εἰς τὸ Κουμάνοβον καὶ κατῆλθον εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Βαρδάρ, μεθ' ἧς εἰσβαλόντες εἰς Ἀλβανίαν ἔφθασαν εἰς Δυρράχιον, Οἱ Μαυροβούνιοι ἐπολιορκήσαν τὴν Σκόδραν, οἱ δὲ Ἕλληνες εἰσέβαλον εἰς τὴν Μακεδονίαν, καὶ φθάσαντες νικηφόρως εἰς Θεσσαλονίκην ἠχμαλώτισαν 25 χιλ. Τουρκικοῦ στρατοῦ, μεθ' ἧς καταλαβόντες τὴν Ἠπειρον ἐπολιορκήσαν τὰ Ἰωάννινα, καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἕλληνας στόλος κατελάμβανε τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου.

Ἡ Αὐστρία ἀνησυχήσασα ὡς ἐκ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς Σερβίας εἰς τὴν Ἀδριατικὴν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἀναπτέρωσιν τοῦ φρονήματος τῶν ἐν τῇ δυαδικῇ μοναρχίᾳ παλυπληθῶν Σλαύων,

ἐκίνητοποίησε μέγα μέρος τῶν στρατιωτικῶν τῆς δυνάμεων.

Ὡς ἐκ τῆς περιπλοκῆς ταύτης ἢ Εὐρώπῃ, διὰ τὴν ἐντοπίσιν τὸν πόλεμον, ἐπενέβη ζητήσασα ἀνακωχὴν ἀπὸ τοῦ ἐμπολέμου, οἱ ὅποιοι συνωμολόγησαν τοιαύτην, χωρὶς ὅμως νὰ καταλήξουν καὶ εἰς εἰρήνην.

Ἐπαλάφθευσαν τῶν ἐχθροπραξιῶν, τὰ πολιορκούμενα φρούρια, Σκόδρας, Ἰωαννίνων καὶ Ἀδριανουπόλεως, κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Βαλκανικῶν συμμάχων, μεθ' ὃ ἤρχισαν νεαὶ περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεις, καταλήξασαι εἰς τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου. Κατὰ ταύτην ἢ Τουρκία ἐξηφανίζετο σχεδὸν ἀπὸ τὴν Εὐρώπῃ, μὴ κράτουσα εἰμὴ τὴν Πόλιν μετὰ στενῆς τινοσ λωρίδος καὶ τὰ στενά. Ἀλλὰ καὶ ἢ Αὐστρία ἐπετύγχανεν, ἐκ συμφώνου μετὰ τῆς Ἰταλίας νὰ φράξῃ εἰς τοὺς σέρβους τὴν πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν ὁδὸν, διὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἀλβανίας, ὡς κράτους αὐτονόμου, ἐφ' οὗ ἐπεφύλασσαν ἑαυτῇ εἶδος προτεκτοράτου.

Δὲν ἔμενε λοιπὸν ἢ ἡ διανομὴ τῆς λείας μεταξὺ τῶν νικητῶν. Ἡ Βουλγαρία ἐζήτηε νὰ συνορεύῃ μὲ τὴν Ἀλβανίαν, ἵνα οὕτω χωρίζουσα τὴν Σερβίαν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα προπαρασκευάσῃ τὴν ἴγερμονίαν τῆς ἐπὶ τῆς νέας Βαλκανικῆς, ὅπερ φυσικὸν ἦτο ν' ἀποκρούουν οἱ λοιποὶ σύμμαχοι. Ἡ Ρωσσία τοὺς προσεκάλεσε τότε ν' ἀποστρατευθῶσι, καὶ συνεργόμενοι εἰς Πετροῦπολιν, ν' ἀναθέσωσι τὴν λύσιν τῆς διαφορᾶς εἰς τὴν διαιτησίαν τοῦ Ἰσάρου, ὅτε αἰφνιδίως ὁ πόλεμος ἐξερράγη εἰς τὰ σύνορα μεταξὺ Σέρβων καὶ Ἑλλήνων ἀφ' ἑνὸς, καὶ Βουλγάρων ἀφ' ἑτέρου, οὗ ὀλίγον βραδύτερον μετέσχε καὶ ἢ Ρουμανία κατὰ τῆς Βουλγαρίας. Ἀλλὰ καὶ οἱ Τούρκοι ἀκμήν ἐπωφεληθέντες τῆς ἀπροσδοκίτου αὐτῆς εὐκαιρίας, ἀνεκατέλαβον τὴν Ἀνδριανούπολιν, παρὰ τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου.

Ἡ Βουλγαρία ἠττηθεῖσα ἐζήτησεν εἰρήνην ἣτις ὑπεγράφη ἐν Βουκουρεστίῳ τὴν 10 Αὐγούστου 1913. Κατὰ ταύτην ἡ Ρουμανία ἐλάμβανε τὴν Σιλιστρίαν καὶ ἐπετύγχανε σημαντικὴν διαρρύθμισιν τῶν μετὰ τῆς Βουλγαρίας συνόρων της. Ἡ Μακεδονία κατενεμίσθη μεταξὺ Σερβίας καὶ Ἑλλάδος, πλὴν μικροῦ μέρους ἀποδοθέντος εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Ἡ δὲ Τουρκία παρὰ τὴν πρόσκλησιν τῶν Δυνάμεων νὰ σεβασθῇ τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου, ἐκρατήσε τὴν Ἀνδριανούπολιν.

Ἡ Βουλγαρία ἐπεκαλέσθη τὴν ἐπέμβασιν τῶν Δυνάμεων, παρακαλοῦσα αὐτὰς - σημεῖον προφανοῦς ἀδυναμίας, - νὰ ἐπιβάλωσιν εἰς τὴν Τουρκίαν τὸν σεβασμὸν τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου. Αἱ Δυνάμεις ὄντως προσεκάλεσαν τὴν Πύλην νὰ συμμορφωθῇ πρὸς αὐτήν, ἀλλ' αὕτη δὲν ἀπίνυθησε ποσῶς.

Ἐγένετο τότε λόγος περὶ μιᾶς στρατιωτικῆς δράσεως τῆς Ρωσσίας κατὰ τῆς Τουρκίας ἐν ὀνόματι τῆς Εὐρώπης. Ἀλλὰ τοῦτο ἐθεωρήθη ἐπικίνδυνον διὰ τὴν τόσον εὐθραυστον γενικὴν εἰρήνην. Ἐπὶ τέλους αἱ Δυνάμεις συνεβούλευσαν τὴν Βουλγαρίαν νὰ ἀπευθυνθῇ ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν Τουρκίαν, ζητοῦσα νὰ συμβιβασθῇ μετ' αὐτῆς. Ἀντὶ τούτου ἡ Βουλγαρία, διὰ νὰ ἀποκρύψῃ τὴν ταπεινώσιν της, ἐζήτησεν ἢ προσεποιήθη ὅτι ἐζήτησεν, συμμαχίαν μετὰ τῆς Τουρκίας κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ Σερβίας. Ἀλλ' ἡ Τουρκία δὲν ἐφάνη τότε πρόθυμος πρὸς τοῦτο. Καὶ οὕτως ἐδοκίμασεν ἡ Βουλγαρία τὴν ὑπάτην ἀπογοήτευσιν καὶ τὴν αὐστηρὰν τιμωρίαν νὰ ἀπολέσῃ τὰ πεδία τῶν μαχῶν τοῦ Λουλέ-Μπουργάζ, Κίρ Κιλισσέ καὶ τὴν ὠραιότεραν της κατάκτησιν, τὴν Ἀνδριανούπολιν.

Τοιοιουτρόπως διηυθετήθησαν τὰ πράγματα τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου (τὸν Σεπτέμβριον

1913), και ἐτερματίσθησαν οἱ βαλκανικοὶ πόλεμοι, ἀλλ' ὅχι, φεῦ!
διὰ πολὺν χρόνον.

*
* *

Ἡ συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου ἄφινεν ἐκκρεμτὴ πολλὰ ζητήματα, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ἐπιζήσῃ τοῦ καμάτου τῶν ἐμπολέμων, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν παρενέπιπτον αἱ φοβεραὶ περιπλοκαὶ τοῦ παγκοσμίου πολέμου.

Ἐν πρώτοις οἱ νικηταὶ τῆς Τουρκίας, ὅχι μόνον δὲν ἠδύναντο νὰ ζητήσωσι πολεμικὴν ἀποζημίωσιν, δεδομένου ὅτι ἡ Τουρκία δὲν ἔζη ἀπὸ πολλοῦ παρὰ μόνον διὰ τῶν κεφαλαίων τῆς Δύσεως, καὶ ἰδίως τῆς Γαλλίας, ἐξασφαλιζομένων, ἐν μέρει τοῦλάχιστον, ἀπὸ τὰς προσόδους τῶν χωρῶν ἀκριθῶς αἱ ὁποῖαι ἀπεσπάσθησαν ἀπ' αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ὄφειλον ἀφ' ἐτέρου ν' ἀναλάβωσιν εἰς βάρους τῶν μέρους τοῦ δημοσίου ὀθωμανικοῦ χρέους, τὸ ἀνταποκρινόμενον εἰς τὰς προσόδους τῶν ὑπ' αὐτῶν ἀνακτηθεισῶν χωρῶν. Τὰ ζητήματα ταῦτα ὄφειλε νὰ κανονίσῃ εἰδικὴ οἰκονομικὴ διάσκεψις ἐν Παρισίοις, ἢ ὁποῖα ὁμως δὲν ἐπρόλαβε νὰ καταλήξῃ εἰς ἀποτελέσμα τι.

Ἦρχετο κατόπιν τὸ ζήτημα τῆς Ἀλβανίας, ὁ καθορισμὸς τῶν ὁρίων τῆς ὁποίας καθίστατο πλέον ἢ δυσχερῆς, καὶ πρὸς βορρᾶν, τοῦ Μαυροβουνίου ἀρνούμενου ν' ἀποδώσῃ τὴν Σκόδραν, καὶ πρὸς νότον, τῆς μὲν Ἑλλάδος διεκδικούσης, καὶ ὀρθῶς, πάντα τὰ διαμερίσματα, ἐν οἷς λαλεῖται ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα, τῆς δὲ Ἰταλίας, ἐκ συμφώνου μετὰ τῆς Αὐστρίας, ζητούσης τὸν καθορισμὸν τῶν συνόρων ὅσον τὸ δυνατόν μακρότερον πρὸς νότον, ἵνα ἡ Ἑλλὰς ἀπομακρυνθῇ τοῦ στενοῦ τοῦ Ὀτρεντοῦ.

Ἐπίσης ὄφειλον νὰ συμβιβάσωσι τὰ ἐν Ἀλβανίᾳ συγκρουόμε-

να συμφέροντα τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἰταλίας. Διότι ἐὰν μὲν ἐθριάμβευεν ἡ Αὐστρία, ἡ Ἀδριατικὴ μετεσχηματίζετο εἰς αὐστριακὴν λίμνην· ἐὰν τοῦναντίον ὑπερίσχυεν ἡ Ἰταλία, ἡ Τεργέστη ἀπεκλείετο· σοβαρὰ προβλήματα, τὰ ὅποια γενικῶς μόνον διὰ τοῦ τηλεβόλου λύονται.

Ἐπειτα ἡ αὐτονομία τῆς Ἀλβανίας προϋπέθετε τὴν χορηγίαν συνταγματικοῦ τινος πολιτεύματος καὶ ἐλευθεριῶν τινων εἰς πληθυσμοὺς, οἱ ὅποιοι, συνειθισμένοι εἰς τὴν ἀναρχίαν καὶ τὴν λεηλασίαν, ἠγγύουν καὶ τὴν σημασίαν ἀκόμη τῶν λέξεων τούτων.

Ἀλλὰ καὶ τὸ ζήτημα τῶν Δωδεκανήσων δὲν ἦτο ὀλιγώτερον δύσλυτον. Ἡ Ἑλλὰς διεξεδίκευ αὐτάς, διότι ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἑλλην. φυλὴν, καὶ διότι αὐταὶ θέλουν νὰ εἶνε ἐλληνικαί, ὡς ἡ Κρήτη. Ἀλλ' ἡ Ἰταλία κατέχουσα τινὰς ἐξ αὐτῶν, πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης, δὲν ἦτο πρόθυμος νὰ τὰς ἐγκαταλείψῃ, ἢ τοῦλάχιστον ἐξεδήλωσεν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ κρατήσῃ τὴν Ρόδον. Ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει καὶ αἱ λοιπαὶ Δυνάμεις, μεσόγειαι ἢ μὴ, θὰ ἔπρεπε χάριν τῆς ἰσορροπίας, νὰ λάβωσιν ἄλλα τεμάχια, ὅπερ θὰ ἰσοδυνάμει πρὸς διανομὴν καὶ τῆς ἀσιατικῆς Τουρκίας.

Ο ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Ἡ ἐπιτυχὴς ἔκβασις τοῦ βαλκανικοῦ πολέμου, ὁ ὁποῖος ἐθεωρήθη ὡς ἔργον τῆς Ρωσσίας καὶ ὁ ὁποῖος προανήγγειλε τὴν ἀνύψωσιν τοῦ σλαβικοῦ γοήτρου ἐν Ἀνατολῇ, καὶ τὴν πιθανὴν διάλυσιν τῆς Αὐστροουγγαρίας, ἐν ἣ ἔζων πολυάριθμοι Σλαῦοι, καὶ ἕως αἱ ἐν Ἀνατολῇ φιλοδοξίαι ἀπεκλείοντο τοῦ λοιποῦ, ἀποτελεῖ μίαν τῶν πολλῶν ἀφορμῶν, πάντως τὴν σπουδαιότεραν, ἂν μὴ τὴν μοναδικήν, ὡς πολλοὶ μετὰ τινος πάντοτε ὑπερβολῆς ὑποστηρίζουν, τοῦ μεγάλου πολέμου, ὁ ὁποῖος τσσαύτας ἐπήνεγκε καταστροφὰς εἰς ὄλον τὸν κόσμον, καὶ ὁ ὁποῖος κυρίως εἶπεν, δὲν ἐτερματίσθη ἀκόμη.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως οὐχ ἦττον τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος, ὁ ὀλέθριος αὐτὸς πόλεμος, θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν λύσιν αὐτοῦ, ὑπὸ τὴν σύγχρονον μορφήν του, καθ' ὅσον ὀλόκληρος ἡ Ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία ἢ ὁποῖα ἐν μὲν τῇ Εὐρώπῃ περιωρίζετο εἰς μόνην τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐν δὲ τῇ Ἀσίᾳ κατετέμενετο εἰς ζῶνας ἐπιρροῶν, ἐτίθετο, κυρίως εἶπεν, ὑπὸ μίαν ἢ ἄλλην μορφήν ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῶν νικητῶν. Ἀτυχῶς αἱ αἰώνια ἀντιζηλίαι καὶ

διχόναι, ἐνεφυλλοχώρησαν μεταξύ αὐτῶν, πρὶν νὰ γευθῶσι κἄν τῶν καρπῶν τῆς νίκης των.

Ὁὕτω δὲ χάριν εἰς τοὺς ἀπαισίους ἀνταγωνισμοὺς τῶν Δυνάμεων ἢ Τουρκία φαίνεται ἐπιτυχάνουσα, ὄχι μόνον τὴν εἰς Εὐρώπην ἐπαναφορὰν τῆς, με' ἐδαφικὴν μάλιστα ἔκτασιν μελίζονα τῆς πρὸ τοῦ μεγάλου πολέμου, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀσίᾳ τὴν κατάργησιν σχεδὸν τῶν ζωνῶν ἐπιρροῆς τῶν νικητῶν, καὶ με' γόητρον μᾶλλον ἴσως ἢ πρὸ τοῦ πολέμου ἠϋξημένον.

Ὁὕτω δ' ἡ λύσις τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος ἀναβάλλεται καὶ πάλιν διὰ χρόνιον ἀπροσδιόριστον. Καὶ δὲν φαίνεται μὲν πλέον πολὺ ἀφισταμένη ἡ λύσις αὐτοῦ, ὑφ' ἣν τοῦλάχιστον μορφὴν ἐξετάζομεν αὐτὸ σήμερον, τοῦναντίον μάλιστα ὄλα τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν τὸ φέρουσιν ὄριμον πρὸς λύσιν, ἀλλὰ λύσις ὀριστικὴ αὐτοῦ ὑπὸ τὴν γενικωτέραν του μορφῆν, δὲν φαίνεται ποσῶς πιθανή.

Διότι, ὡς παρετηρήσαμεν καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν, τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι παλαιὸν ὅσον καὶ ἡ ἱστορία τῶν ἀνθρώπων, καὶ θὰ διαρκέσῃ προδήλως, ἐφ' ὅσον θὰ ὑπάρχωσιν ἄνθρωποι ἐπὶ τῆς γῆς διεκδικούντες τοὺς θησαυροὺς τῆς. Καὶ λυόμενον ἐπομένως εἰς προσεχῆς ἢ ἀπώτερον μέλλον ὑπὸ τὴν σημερινὴν μερικὴν του μορφῆν, θὰ ἀνακύψῃ ἀσφαλῶς ὑπὸ ἀλλοίᾳς. Τοῦτο μᾶς διδάσκει ἡ ἱστορία του.

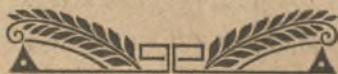
Πρὸ 22 αἰῶνων π. χ. οἱ Ἕλληνας ὀδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, κατέκτησαν τὴν Αἴγυπτον, τὴν Τύρον, τὴν Μικρὰν καὶ ἐνδοτέραν Ἀσίαν, ἀνοίξαντες διὰ παντὸς τὰς ὁδοὺς πρὸς τὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Κίναν.

Πρὸ 15 αἰῶνων οἱ λαοὶ τῆς Ἀσίας Μογγόλοι, Τάρταροι καὶ Τούρκοι ἤρχισαν ἀντιστρόφως συρρέοντες πρὸς τὴν Δύσιν, καταλαβόντες με' τὰς φοβερὰς καὶ ἀγρίας ὀρδὰς των τὴν Ρωσσίαν, τὴν Οὐγγαρίαν, τὴν Δυτικὴν Ἀσίαν, τὴν Βαλκανικὴν καὶ ἐγκατεστά-

θησαν σταθερώτερον ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἐκ τῆς 5 ἡδὴ αἰώνων οἱ Εὐρωπαῖοι ἐπανήρχισαν ἀνακτῶντες τὴν πρὸς Ἀνατολὰς πορείαν των, ἀκολουθοῦντες τὰ ἴχνη τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἀπωθοῦντες τοὺς ἀσιατικοὺς λαοὺς πρὸς τὴν Ἀσίαν, καὶ ἀναζητοῦντες τὰς ἀπαραμίλλους ἀγορὰς τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Κίνας.

Τὶ ἐπιφυλάσσει τὸ μέλλον ; ...

XII

ΣΤΜΠΕΡΑΣΜΑ

Μετὰ τὴν σύντομον αὐτὴν ἀφήγησιν τῶν σπουδαιοτέρων σημείων τῆς ἱστορίας τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος, τὰ ἐξ αὐτῆς διδάγματα πρόκεινται σαφῆ τοῖς πᾶσιν, ἢ τοῦλάχιστον τοῖς ἔχουσιν ἰσόρροπον τὸν νοῦν. Ἄς ἀνακεφαλαιώσωμεν οὐχ' ἤττον αὐτὰ ἐν πάσῃ τῇ δυνατῇ περιλήψει :

Α'.) Τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα δὲν εἶνε ἀπλῶς καὶ μόνον Βαλκανικόν, ἀλλὰ παγκόσμιον, διότι ὅ,τι συμβαίνει ἐν Ἀνατολῇ, ἐν ἧ διασταυροῦνται αἱ ὁδοὶ τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ἰταλίας πρὸς τὰς τῆς Ρωσσίας, Γερμανίας καὶ Αὐστρίας, δὲν δύναται νὰ εἶναι ξένον πρὸς τὸν λοιπὸν κόσμον.

Πρὸ παντὸς ὅμως ἡ Γαλλία τρέφουσα μεγάλας φιλοδοξίας ἐν Ἀνατολῇ, ὄχι μόνον ἀπὸ τῆς πρώτης εἰσβολῆς τῶν Τούρκων ἐν Εὐρώπῃ, συνομολογήσασα πρώτη ἐξ ὄλων τῶν χριστιανικῶν Κρατῶν μετ' αὐτῶν τὴν συνθήκην τοῦ Βελιγραδίου (1535), δι' ἧς τῇ ἐξησφαλίζοντο σπουδαία ἐμπορικὰ προνόμια, σχεδὸν τὸ μονοπώλιον τοῦ ἐμπορίου καὶ ναυσιπλοΐας ἐν Ἀνατολῇ, — ἀφοῦ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἐθνῶν σκάφη ταξειδεύοντα τυχὸν ἐν αὐτῇ, ἔδει νὰ φέρωσι γαλλικὴν σημαίαν, — ἀλλὰ καὶ παλαιότερον ἔτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν σταυροφοριῶν, ὅτε ὁ Γάλλος σταυροφόρος Baudouin de Bouillon ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλήμ, παρημπόδιζεν

ἀνέκαθεν καὶ μὲ κάθε τρόπον, τὴν ὠρίμανσιν καὶ λύσιν τοῦ ζητή-
ματος.

Ἄλλὰ καὶ ἡ Ρωσσία ὡς ἐκ τῆς τοποθεσίας της δεσπόζουσα
τῆς Τουρκίας ἀπὸ Βορρᾶ, καὶ ζητοῦσα ἀνέκαθεν μετὰ σπουδῆς
θαλασσίαν διέξοδον, ἥτις εἶνε κεφαλαϊώδους δι' αὐτὴν σημασίας,
στρέφεται ἀγωνιωδῶς πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀφοῦ μάτην
ἐζήτησεν αὐτὴν πρῶτον εἰς τὴν Κορέαν, διὰ τοῦ ὑπερσιθηρικοῦ
σιδηροδρόμου, καθ' ὅσον ἡ Κορέα καὶ ἡ Ἰαπωνικὴ θάλασσα εἶναι
πολὺ μεμακρυσμένη τοῦ κέντρου τῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ δεύτερον
διὰ τοῦ Τουρκεστάν εἰς τὸν Ἰνδικὸν Ὠκεανὸν, μίαν τῶν μεγάλων
ἐμπορικῶν ὁδῶν τοῦ κόσμου, καθ' ὅσον ἡ κατάκτησις τοῦ Τουρ-
κεστάν, τὸ ὁποῖον δὲν τῇ χρησιμεύει παρά μόνον ὡς δρόμος πρὸς
τὰς Ἰνδίας, καὶ ὅχι ὡς σκοπὸς, τῇ στοιχίζει ὑπερβολικά.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον, καὶ κατέπιν
διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου, ἡ Ρωσσία ἀπωθηθεῖσα ἀπὸ τὰ
στενὰ, ἐστρεψε τὴν προσοχὴν της πρὸς τὴν Ἀσίαν. Ἄλλὰ καὶ ἐ-
καὶ συνήντησε τὴν αὐτὴν ἀντίζηλον, τὴν Ἀγγλίαν, ἣ ὅποια τῇ
διεκδικεῖ βῆμα πρὸς βῆμα τὴν πρὸς τὰς Ἰνδίας ὁδὸν της. Δι' ὃ καὶ
πολλάκις ἀνηγγέλθη ὡς ἄφευκτος ἡ μονομαχία «τῆς φαλαίνης»
πρὸς τὴν «ἄρκτον».

Κατὰ τοὺς τελευταίους δὲ χρόνους ἀνεφάνη εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ
ἡ Γερμανία, ἣ ὅποια διὰ τῆς κατασκευῆς τοῦ σιδηροδρόμου Βαγ-
δάτης ἐνεσφηνώθη μετὰ τῶν ρωσικῶν καὶ τῶν ἀγγλικῶν βλέ-
ψεων.

Ἐπίσης ἡ πρῶτη Αὐτοκρατορία τῆς Αὐστρουγγαρίας ὄθουμένη
πρὸς Νότον ὑπὸ τῆς Γερμανίας, καὶ θέλουσα ν' ἀνοίξῃ ὁδὸν πρὸς
τὴν ἀνατολικὴν Μεσόγειον, καθὼς καὶ ἡ Ἀγγλία ἐπιθυμοῦσα νὰ
ἔχῃ ἀνοικτὴν τὴν ὁδὸν, ἣ ὅποια ἄγει ἀπὸ τῆς Μεσογείου εἰς τὰς

Ἰνδίας, καὶ νὰ συγκρατῆ διὰ τὸν λόγον ἀκριβῶς τοῦτον, πέραν τοῦ Εὐξείνου καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης τὸν ἀπειρομεγέθη ρωσικὸν παγετῶνα, ὁ ὁποῖος ἐν τούτοις διολισθαίνει σταθερῶς πρὸς Νότον καὶ Νοτιοανατολὰς, ἔχουσιν ἄπειρα ζωτικά συμφέροντα νὰ προστατεύσουν ἐν Ἐνατολῇ.

Ἐν γένει ἅπαντα τὰ Εὐρωπαϊκὰ ἔθνη ἔχουσιν ἀνάγκη μίᾳ θέσεως ἐπὶ τῆς μεγάλης καὶ σπουδαίας ταύτης ἐμπορικῆς ὁδοῦ, ἣ ὁποία ἐνώνει τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν μετὰ τῆς Μεσογείου.

Διὰ τοῦτο ἅπαντα ἀλληλοεπιβλέπονται καὶ συγκρατοῦνται ἀμοιβαίως, συγκρατοῦντα συγχρόνως καὶ τὴν Τουρκίαν ἐν Εὐρώπῃ, ἣ ὁποία οὕτω κατέχει ἀκόμη τὰς ὠραίας ταύτας χώρας, καὶ χωρὶς νὰ κατορθώσῃ νὰ ρίψῃ βαθείας ρίζας ἐπ' αὐτῆς, χωρίζει οὐχ ἥττον τοὺς δύο μεγάλους κλάδους τῆς Ἰνδοευρωπαϊκῆς οἰκογενείας, οἱ ὁποῖοι μοιραίως ἤδη ὠθοῦνται, ἐκθλίβουσαι τὴν Τουρκίαν πρὸς συνένωσιν.

Β') Τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα ὑπὸ τὴν σύγχρονον αὐτοῦ μορφήν, τῆς ἀπωθήσεως τουτέστι τῶν Τούρκων ἀπὸ τῆς Εὐρώπης, ἔθηκε τὸ πρῶτον εἰς πρακτικὴν ἐφαρμογὴν ἢ Ἑλλάς καὶ μετ' αὐτὴν διαδοχικῶς ἢ Σερβία, τὸ Μαυροβούνιον, ἢ Ρουμανία καὶ ἢ Βουλγαρία, αἱ ὁποῖαι κατήρξαντο νέας σταυροφορίας, νικητρίαι τὴν φερόν ταύτην τοῦ Σταυροῦ κατὰ τῆς Ἡμισελήνου.

Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι ἀμέσως ἀπὸ τοῦ 19ου αἰῶνος ἢ Γαλλία καὶ ἢ Ἀγγλία, ἐπανειλημμένως ἔχουσιν ἀνακηρύξει ἑαυτὰς ἐγγυητρίαι τῆς ἀκεραιότητος τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ὅτε μὲν ἐναντίον τῆς Ρωσσίας καὶ Αὐστρίας, ὅτε δὲ ἐκ δυσπιστίας τῆς μίᾳ πρὸς τὴν ἄλλην, μετὰ τὸν ρωσσοτουρκικὸν δὲ πόλεμον τοῦ 1878, ὀλόκληρος ἢ Εὐρώπη ἐπενέβη διὰ νὰ παρεμποδίσῃ τὴν ἐξουθένωσιν τῆς τουρκικῆς δυνάμεως ἐν Εὐρώπῃ καὶ μετὰ τὰς σφα-

γὰς τῆς Ἀρμενίας καὶ τῆς Κρήτης, ἡ συναυλία τῶν Μεγάλων Δυνάμεων συνεχίζουσα τὴν πολιτικὴν τῆς Γαλλίας, ἀνήγαγεν εἰς δόγμα τὴν ἀρχὴν τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας, ἀλλ' αἱ φιλοδοξίαι ἢ ἐχθρότητες καὶ ἀντιζηλίαι αὐταὶ τῶν χριστιανικῶν Δυνάμεων, αἱ ὅποιαὶ τῇ ἐξασφαλίζουσα συμμαχίᾳ ἢ εὐμενεῖς οὐδετερότητας, δὲν δύνανται νὰ κατισχύσουν ἐπ' ἄπειρόν τῆς δυνάμεως τῶν πραγμάτων, καὶ παροδικῶς μόνον δύνανται νὰ σώζωσιν αὐτὴν ἀπὸ τὴν μοιραίαν ὀλικὴν καταστροφὴν, ἣν ἀπλῶς ἐπιβραδύνουν.

Ἀπὸ τῆς πρώτης νίκης τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὁ θάνατος τοῦ μεγάλου ἀσθενοῦς προδιεγράφη καὶ θεωρεῖται ἐπιεικίματος. Καὶ πρόχειρος ἀπόδειξις, ὅτι τὰ καθιερωμένα δόγματα τῶν Δυνάμεων περὶ ἀκεραιότητος κ.λ., δὲν ἐμποδίζουσιν αὐτὰς ἀπὸ τοῦ ν' ἀποσποῦν ἀπὸ ὅλα τὰ ὅρια αὐτῆς τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Εὐρώπης, τὰς ἐπαρχίας τῆς καὶ ν' ἀπωθῶσιν αὐτὴν πρὸς τὴν ἀρκτικὴν κοιτίδα τῆς, ὥστε ἡ βαθμιαία ἐξαφάνισις τῆς τουρκικῆς δεσποτείας ἐξ Εὐρώπης νὰ θεωρῆται ἀπὸ τε τοὺς πολιτικούς καὶ ἱστορικούς ὡς ἀδυσώπητος καὶ ἀναπόφευκτος ἀνάγκη. Διότι οὐδεμία δύναμις εἰς τὸν κόσμον δύναται νὰ ἐκμηδενίσῃ πλέον τὰ χειραφετηθέντα καὶ εἰς ὄλην τὴν δυνάμιν τῆς νεότητός των διατελοῦντα βαλκανικὰ Κράτη, καὶ οὐδεμία δύναμις εἰς τὸν κόσμον δύναται νὰ γαλδανίσῃ καὶ ἐμφυσήσῃ ζωὴν εἰς τὴν παράλυτον ἤδη τουρκικὴν αὐτοκρατορίαν· ἡ δὲ πρόσφατος ἐπάνοδος αὐτῆς εἰς τὴν Θράκην, δέον νὰ θεωρῆται ἀπλῶς ὡς παροξυσμὸς τοῦ πυρετοῦ, ὁ ὁποῖος ἀκριβῶς θὰ ἐπισπεύσῃ τὸ τέλος. Δὲν δύναται νὰ προβλεφθῆ μόνον ἡ στιγμή καθ' ἣν θὰ ἐπέλθῃ τοῦτο, οὔτε κατὰ ποῖον τρόπον θὰ συντελεσθῆ. Διότι ὅ,τι ἐπιβραδύνῃ τὴν στιγμήν ταύτην, εἶνε ἀκριβῶς αἱ δυσχεραῖαι τῆς κατανομῆς κληρονομίας τοῦ μεγάλου ἀσθενοῦς, περὶ ὧν συσπειροῦνται ~~αἱ~~ ἀγρυπνοῦσαι ἀδελφαὶ νοσοκό-

μοι, πᾶσαι αἱ χριστιανικαὶ Δυνάμεις, ἐλπίζουσαι ἐκάστη μείζονα τῶν λοιπῶν μερίδα κατὰ τὴν διανομήν.

Ἄλλη ἀπόδειξις : Αἱ σφαγαὶ τοῦ 1822 ἐγένοντο ἡ ἀφετηρία τῆς ἀπὸ τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ἀποκοπῆς καὶ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Σερβίας· αἱ τοῦ 1860 παρήγαγον τὴν αὐτονομίαν τοῦ Λιβάνου· αἱ τοῦ 1876—1878 ἔφερον τοὺς Ρώσους εἰς τὴν Βαλκανικὴν καὶ ἀπέσπασαν τὴν Ρωμουλίαν, τὴν Βουλγαρίαν καὶ Ρωμυλίαν.

Μόνον αἱ ἀρμενικαὶ σφαγαὶ τοῦ 1895—1896, αἱ τρομερώτεραι πασῶν, ἔμειναν ἀτιμώρητοι, ἐνῶ κατὰ τὰ αἵματηρὰ ἰδίως αὐτὰ ἔτη, αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις διεκήρυττον ὅτι εὐρίσκοντο μεταξύ των ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ, οὐδέποτε δὲ ἄλλοτε ἐγένετο τόσος λόγος περὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς συναυλίας καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀποτελεσμάτων τῆς. Ἄλλ' ἡ συναυλία αὕτη συνίστατο ἀκριβῶς εἰς τοῦτο, εἰς τὸ νὰ ἐμποδίζωνται ἀμοιβαίως νὰ πράττωσι τι τὸ καλὸν καὶ ν' ἀφίνωσιν ἐλεύθερον τὸν Σουλτάνον νὰ σφάζῃ ἐκείνους, οὓς ἡ συναυλία τῶν Δυνάμεων ἐπροστάτευε τάχα.

Δὲν φανταζόμεθα ὅμως, ὅτι καὶ αἱ πρόσφατοι, ἀγριώτατοι ἐπίσης σφαγαὶ, θὰ μείνωσιν ἐπίσης ἀτιμώρητοι. Μᾶλλον πιστεύομεν, — καὶ τοῦτο μᾶς διδάσκει ἡ ἱστορία —, ὅτι θὰ ἐπισπεύσωσι τὸ τέρμα μιᾶς καταστάσεως, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ αὐτόχρημα καταισχύνην διὰ τὸν σημερινὸν πολιτισμόν⁽¹⁾. Ἀναμφισβητήτως λοιπὸν τὰς

(1) Κατὰ τὴν Γένεσιν τὴν ἱεράν βίβλον τῶν Ἰουδαίων, ὅτε ὁ Ἀβραὰμ ἐξεδίωξε τῆς οἰκίας του τὴν ὑπηρέτριάν του Ἄγαρ μετὰ τοῦ τέκνου τῆς Ἰσμαὴλ, αὕτη περιπλανωμένη εἰς τὴν ἐρήμον, ὑπέφερε τὰ πάνδεινα καὶ πολλάκις διεκινδύνευσε τὴν ζωὴν τῆς καὶ τὴν τοῦ τέκνου τῆς. Μίαν ἡμέραν μάλιστα ἐξαντλήσασα τὸ ὕδωρ ὅπερ ἔφερε μεθ' ἑαυτῆς, καὶ μὴ δυναμένη νὰ βλέπῃ τὸ παιδίον ἀποθνήσκον τῆς δίψης εἰς χεῖράς τῆς,

ἀγρίας ταύτας σφαγὰς θὰ ἐπακολουθήσῃ νέος διαμελισμὸς τῆς Τουρκίας, καὶ ἴσως ὀριστικῶς τὴν φορὰν ταύτην. Εἶνε νόμος ἀμειλικτος ὅπως ἡ Τουρκία, καὶ ὅταν ἀκόμη εἶνε νικητρία, ἀποβάλῃ τμήματά τινα τῆς αὐτοκρατορίας* πολὺ περισσότερον λοιπὸν ὅταν εἶνε ἡττημένη.

Γ'.) Μετὰ τὴν παρακμὴν τοῦ Ἀραβικοῦ Κράτους, ἤκμασαν δύο ἕτερα, τοῦ αὐτοῦ θρησκευματος, Κράτη κατὰ τοὺς 16ον καὶ 17ον ἰδίως αἰῶνας, τὸ Ὄθωμανικόν, τὸ ὁποῖον ἐδέσποζεν ἀπὸ τῆς

ἀπέθεσεν αὐτὸ ὑπὸ δένδρον, καὶ ἀπομακρυνθεῖσα αὐτοῦ εἰς ἀπόστασιν βολῆς βέλους, ὑψωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἤροισε νὰ κλαίῃ ἀλαρηγόρητα, ὅτε ἤκουσεν ἄγγελον Κυρίου λέγοντα αὐτῇ ἀπὸ τὸν οὐρανόν: Τί ἔχεις Ἄγαρ; μὴ φοβοῦ τίποτε· ὁ Θεὸς ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ παιδίου· ἐγένεθητι, καὶ βοηθήσων αὐτὸ νὰ σηκωθῇ· ἡ χεὶρ σου ἐγγίξουσα αὐτῷ θ' ἀναλάβῃ καὶ θὰ τῷ προσδώσῃ δύναμιν, διότι ἀπ' αὐτοῦ θὰ γεννηθῇ εἰς μεγάλου λαός.

Ὄντως ὁ Ἰσλαμισμὸς, ἔλκων τὴν καταγωγὴν ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἰσμαὴλ, ἠῤῥῆσεν ἐπὶ τῆς γῆς, καθὼς καὶ ὁ Χριστιανισμὸς, ὁ ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἰσαὰκ ἔλκων τὸ γένος. Ὁ Θεὸς ἠλόγησε τοὺς κατιόντας τῆς δούλης (ἔξ ἧς καὶ Ἀγαρηνοὶ ὀνομάζονται), σχεδὸν ἔξ Ἰσου πρὸς τοὺς κατιόντας τῆς ἐλευτέρας γυναικός. Ἄλλ' ἐπίσης οἱ θρησκευτικοὶ ἀπόγονοι τοῦ Ἰσαὰκ, δὲν ἔλαυσαν καταδιώκοντες τοὺς ἀπογόνους τῆς δούλης διὰ μέσου τῶν ἐσθῆμων. Ὄντως ὁ Ἰσλαμισμὸς ἐξαπλοῦθεῖς ταχύτατα εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἀσίαν, καθὼς καὶ εἰς τὴν βόρειον Ἀφρικήν, διέτρεξεν ἐν καλασμῶ τὴν Αἴγυπτον, τὴν Τριπολίτιδα, τὴν Βαρβαρίαν καὶ ὑπερληθίσας τὰς Ἡρακλείους στήλας, κατέκλυσε τὴν Ἰσπανίαν, μεθ' ἧς ὑπερβάς τὰ Πυρρηναιῖα ἐφθάσεν εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἄλλὰ καὶ ἡ παρακμὴ αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἐπίσης ταχύτατη. Οἱ Ἰσπανοὶ μετὰ πολλὰς αἱματηρὰς μάχας, ἀπώθησαν αὐτοὺς ὀπίσω πρὸς τὴν Ἀφρικήν. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές ὅτι καθ' ὃν χρόνον οἱ Ἰσπανοὶ ἀπώθηον τοὺς Ἀραβας ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, οἱ Τούρκοι κατελάμβανον ἀλλαγῶ ἐν τῇ Βαλκανικῇ, εὐρωπαϊκὸν ἔδαφος, ἀλλὰ καὶ οὗτοι προῖμώτατα ἐδείξαν σημεῖα παρακμῆς καὶ ὑπεχώρησαν ἐνώπιον τῶν Χριστιανῶν. Ἀπὸ τὰς Ἰνδίας, ἀπὸ τὸ Τουρκεστάν, ἀπὸ τὰ Βαλκάνια συσφίγγονται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, ἀπειλούμενοι ἀπὸ ἔξωσιν.

Ἀδριατικῆς μέχρι τοῦ Τίγρειος ποταμοῦ, καὶ ἀπὸ τῆς Μαύρης θαλάσσης εἰς τὴν Σαχάραν, καὶ τὸ Μογγολικὸν τὸ ὁποῖον ἐξεχύθη ἀπὸ τοῦ ὄροπέδιου τοῦ Ἰράν ἐπὶ τοῦ μεζονος μέρους τῶν Ἰνδιῶν. Ἀλλὰ καθὼς παρατηρεῖ ὁ κ. Driault, οὔτε τὸ ἓν, οὔτε τὸ ἄλλο δὲν ἔρριψαν βαθείας ρίζας ἐπὶ τοῦ κατακτηθέντος ἐδάφους. Περιφρονηταὶ καὶ σκληροὶ πρὸς τοὺς ἡττημένους, ἀνίκανοι πρὸς πολιτικὴν ἐργάνωσιν καὶ πρὸς οἰκονομικὴν διευθέτησιν τῶν πραγμάτων, ἐπιτήδειοι μόνον πρὸς πόλεμον καὶ λεηλασίαν, γεννηθέντες, θά ἔλεγέ τις, διὰ τὸ κακὸν, καὶ καταδικασμένοι ὡς ἐκ τούτου νὰ ἐξαφανισθῶσιν ἐνώπιον τῆς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ, ἐπέτρεψαν εἰς τὰς ὑποταγείσας φυλάς νὰ διοικῶνται, ὅπως καὶ πρὸ τῆς ὑποταγῆς τῶν καὶ μὲ τὰς παλαιὰς τῶν παραδόσεις. Ἀπεμύζων τοὺς θησαυροὺς τῆς γῆς, καὶ διὰ τὸ ἀρκῶσιν εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς πολυτελείας καὶ τῶν ἡδονῶν τῶν, τὰς ἐξήντλοιν παντελῶς. Χόρτον δὲν φύεται ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν. Ἐνέσπειραν παντοῦ τὴν καταστροφὴν, καὶ ἡ ἐμφανιὰς τῶν εἰς τὴν ἱστορίαν δὲν ἐσημείωσε τίποτε τὸ καλόν· ἀποτελοῦν πυκνὴν κηλίδα σκιάς εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀνθρωπότητος. Διὰ τοῦτο τὸ μεγαλεῖον τῶν ὑπῆρξεν ἐφήμερον, καὶ ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ 18ου αἰῶνος, ἡ παρακμὴ τῶν ἤτο ἐκδηλος, καὶ αἱ εὐρωπαϊκαὶ δυνάμεις ἠτοιμάζοντο διὰ τὴν διανομὴν τῶν λειψάνων τῶν.

Καὶ ἐν μὲν τῇ Ἀσίᾳ οἱ Ἄγγλοι νικήσαντες διαδοχικῶς, τοὺς Γάλλους, τοὺς Μογγόλους, τοὺς Μαράττας, ἐπέβαλον τὴν δεσποτείαν τῶν εἰς τὰς ἰθαγενεῖς φυλάς. Ἐπίσης οἱ Ρῶσοι προσβαλόντες αὐτὴν τὴν κοιλίαν τῶν τουρκικῶν φυλῶν, ἔγειναν κύριοι τῆς Σιβηρίας, τῆς κοιλάδος τοῦ ἔρωτος, τοῦ Τουρκεστάν, τοῦ Καυκάσου κ.λ.π.

Ἐν δὲ τῇ Ἀφρικῇ ἡ Γαλλία ἐξηκολούθησε τὴν σταυροφορίαν

ἐκεῖ, ἀπ' ὅπου τὴν ἀφῆκεν ἢ Ἰσπανία, περιέπτυσεν τὰ μουσουλμανικὰ κράτη ἀπὸ Νότου, ὅπως ἢ Ρωσσία ἀπὸ Βορρᾶ, καὶ ἐκυριάρχησε τοῦ Ἀλγερίου, τῆς Τύνιδος, τοῦ Μαρόκου, τοῦ Κογκῶ, ἀκολουθήσασα τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νίγηρος πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἄνω Νείλου.

Ἄλλ' ἢ Ἄγγλῖα διὰ τὴν διατηρήσῃ τὰς Ἰνδίας, ἔχει ἀνάγκην τῶν εἰς ταύτας ἀγουσῶν ὁδῶν, καὶ διὰ τοῦτο θέλει νὰ βασιλεύῃ ἐφ' ὅλων τῶν γειτνιαζουσῶν χωρῶν. Συνεκράτησε λοιπὸν τὴν Γαλλίαν πρὸς Νότον ἐν Ἀφρικῇ, καὶ τὴν Ρωσσίαν πρὸς Βορρᾶν ἐν Ἀσίᾳ. Διὰ τοῦτο ἀμφοτέραι αἱ χῶραι αὗται ὑπῆρξαν ἐπὶ πολὺ ἀντίπαλοι τῆς εἰς τὴν τοιαύτην πολιτικὴν τῆς.

Ἐν Εὐρώπῃ τέλος οἱ Τοῦρκοι παραμένοντες ξένοι βάρβαροι, ὑπεχώρησαν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, παρὰ τὰς δολοπλοκίας των, τὰς ὑποσχέσεις των περὶ μεταρρυθμίσεων, δι' ὧν ἀπεκοίμιζον τοὺς Εὐρωπαίους, καὶ παρὰ τὰς ἐρίδας τῶν Χριστιανῶν. Ἀπώλεσαν ἀμέσως ἀπὸ τοῦ 18ου αἰῶνος τὴν Οὐγγαρίαν καὶ τὴν Κριμαίαν, ἐπειτα διαδοχικῶς τὴν Ἑλλάδα, τὴν Σερβίαν, τὸ Μαυροβούνιον, τὴν Ρουμανίαν, τὴν Βουλγαρίαν, τὴν Ρωμιλίαν, καὶ ἐσχάτως τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἡπειρον, τὴν Ἀλβανίαν καὶ μέγα μέρος τῆς Θράκης. Ἐὰν παραμένουν ἀκόμη ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τοῖς πέριξ, τοῦτο ὀφείλεται καὶ εἰς τὸ δυσχερὲς τῆς ἀντικαταστάσεως των, ἀλλὰ καὶ διότι αἱ ἐγκληματικαὶ μωρίαι των, δὲν ἐκούρασαν ἀκόμη ἀτυχῶς τὴν ὑπομονὴν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων.

Δ'. Εἰς τὴν θέσιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας ἐνεφανίσθη, καὶ ἔζησε πρὸς στιγμήν, μία βαλκανικὴ συμμαχία. Δὲν διήρκεσε πολὺ οὔτε εἶναι ἀτυχῶς πιθανὸν ν' ἀναγεννηθῇ. Ἀντικατεστάθη, διὰ χρόνον ἀπροσδιόριστον, δι' ἄλλης συμμαχίας τῆς Ρουμανίας, τῆς Σερβίας, τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Ἑλλάδος. Τὰ Κράτη ταῦτα

τὰ ὁποῖα καὶ κεχωρισμένως λαμβανόμενα, ἀποτελοῦσι σημαντικὰς δυνάμεις, ἔχουσι μὲν διάφορα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ συγκρούμενα συμφέροντα, καὶ ἐπομένως δύνανται νὰ συνδεθῶσιν, ἂν μὴ εἰς πραγματικὴν ὁμοσπονδίαν, πάντως ὅμως εἰς ἀληθῆ συμμαχίαν.

Ἡ Σερβία δὲν δύναται νὰ ἔχη βλέψεις πρὸς Νότον. Ἀποβλέπει μᾶλλον πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν, καὶ ἐπομένως τὰ συμφέροντά της συγκρούονται μᾶλλον πρὸς τὰ τῆς Ἰταλίας καὶ Αὐστρίας. Ἐπίσης ἡ Ρουμανία εἶχεν ἐστραμμένα τὰ βλέμματα ἑσσεὶ πρὸς τὴν Τρανσυλθανίαν, ἐν ᾗ ζῶσι περὶ τὰ 3 ἑκατομ. Ρουμάνων, ἡ δὲ Ἑλλάς παρουσιάζεται μὲν ὡς ἀντίζηλος τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν ἀνατολικὴν Μεσόγειον, ἀλλὰ μὲ συμφέροντα μᾶλλον συνταυτιζόμενα πρὸς τὰ τῆς Σερβίας καὶ Ρουμανίας ἐν τῇ Βαλκανικῇ. Τὸ μέλλον τῆς Βουλγαρίας μένει σκοτεινόν. Ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της, ὡς Κράτους αὐτονόμου, ἐπέδειξεν ἐκτακτοὺς ἀρετας, αἱ ὁποῖαι τῇ ἐπεφύλασσαν θαυμάσιον ρόλον ἐν τῇ Βαλκανικῇ, δι' αἷμα ἐγνώριζε νὰ παίζει πάντοτε πρὸ τοῦ πολέμου, καὶ τὸν ὁποῖον ὅμως διεκινδύνευσε δι' αὐτοῦ. Τὰ Κράτη ταῦτα χειραφετηθέντα ἀπὸ τῆς Τουρκίας, καὶ κλείσαντα τὴν Ἀνατολὴν εἰς φιλοδοξίας τῆς Αὐστρουγγαρίας καὶ τῆς Γερμανίας, εἶνε ἀναγκαῖον νὰ συμπληρώσωσι τὴν χειραφέτησιν αὐτῶν καὶ ἀπὸ τὰ λοιπὰ Κράτη, καὶ ἀποτελοῦντα δύναμιν συμπαγῆ καὶ ἀκμαίαν παρουσιασθῶσιν ὡς μόνοι νόμιμοι κληρονόμοι τοῦ Μεγάλου ἀσθενοῦς, ἀντικαθιστῶντα τὴν θωμανικὴν αὐτοκρατορίαν, ὅχι μόνον ἐν Εὐρώπῃ, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀσίᾳ, καὶ ἐκδιώκοντα τοὺς Τούρκους εἰς τὰς χώρας τῆς ἀρχικῆς καταγωγῆς των. Τοῦτο ἔσται τὸ μοιραῖον καὶ ἀναπόφευκτον ἀποτέλεσμα τῆς ἀπὸ αἰῶνος ἀρξάμενης νέας σταυροφορίας τοῦ Σταυροῦ κατὰ τῆς Ἡμισελίνου.

ΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

ΠΡΟΣΦΑΤΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ

Τερματίζοντας τὰς γενικὰς αὐτὰς παρατηρήσεις μας ἐπὶ τῶν σημαντικωτέρων ἱστορικῶν σημείων τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος, νομίζομεν ὅτι ἔχομεν ὑποχρέωσιν πρὸς τὴν ἱστορίαν, νὰ παραθέσωμεν καὶ τ' ἀκόλουθα ἀποσπάσματα ἐπισήμων τινῶν ἐγγράφων τὰ ὅποια ἔχομεν σήμερον πρὸς χεῖρα, καὶ τὰ ὅποια ἀναφερόμενα εἰς τὰς σχέσεις τῶν Συμμάχων ἐναντι τῆς Τουρκίας κατὰ τὸν μεγάλον πόλεμον καὶ μετ' αὐτὸν, εἶνε δηλωτικὰ τῶν ἀποφασιστικῶν ἀλλ' ὄχι φευδῶν ὀριστικῶν καὶ τὴν φορὰν ταύτην, διαθέσεων τῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν πάντοτε ἀδιόρθωτον Τουρκίαν, καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἀκριβῶς διατρανώσιν ἔτι σαφέστερον τὴν παλιμβουλία αὐτῆς, εἰς τὴν λύσιν τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος.

* *

Κατὰ τὴν 6 Νοεμβρίου 1916 ὁ τότε πρωθυπουργὸς τῆς Γαλλίας κ. Μπριάν, ἀπαντῶν εἰς ἐπιστολὴν τοῦ Γερουσιαστοῦ κ. Μαρτέν, δι' ἧς οὗτος τῷ ἐφίστα τὴν προσοχὴν του ἐπὶ τῶν σφαγῶν τῶν Ἀρμενίων ἐν Τουρκίᾳ, ἔγραφε μεταξὺ τῶν ἄλλων:

«..... Ἡ Κυβέρνησις τῆς Δημοκρατίας ἐπιμένει εἰς τὰς ἐπισημοὺς αὐτὰς περιστάσεις νὰ καταδικάσῃ τὰ ἐγκλήματα τῶν Νατοούρκων καὶ νὰ παραδώσῃ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην συνείδησιν τὸ τερατώδες σχέδιόν των, ἐξοντώσεως ὀλοκλήρου φυλῆς, ἐνόχου εἰς τὰ ὅμματά των, διότι ἠγάπησε τὴν πρόοδον καὶ τὸν πολιτισμόν.

..... Ἡ Κυβέρνησις τῆς Δημοκρατίας ἐφρόντισεν ἤδη νὰ εἰδο-

ποιηθῆ ἐπισήμως ἢ Ὑψηλῆ Πύλῃ, ὅτι οἱ Σύμμαχοι θὰ θεωρή-
σουν προσωπικῶς ὑπευθύνους τῶν διαπραχθέντων ἐγκλημάτων,
πάντα τὰ μέλη τοῦ Τουρκικοῦ Ὑπουργείου, καθὼς καὶ ὅσους ἐκ
τῶν πρακτόρων τῶν ἠθελον εὑρεθῆ ἐνεχόμενοι εἰς τὰς σφαγὰς.
Ὅταν θὰ σημάνη ἡ ὥρα τῶν νομίμων ἐπανορθώσεων, δὲν θὰ λη-
σμονηθοῦν αἱ ὀδυνηραὶ δοκιμασίαι τῆς Ἀρμενικῆς φυλῆς, καὶ, ἐκ
συμφώνου μετὰ τῶν Συμμάχων τῆς ἢ Γαλλία θὰ λάβῃ τὰ ἀπα-
τούμενα μέτρα διὰ τὴν ἐξασφάλισιν εἰς τὸ Ἔθνος αὐτὸ μίαν ζωὴν
εἰρήνης καὶ προόδου».

* *
*

Κατὰ τὴν 10 Ἰανουαρίου 1917 τὰ σύμμαχα Κράτη ἀπαντῶν-
τα εἰς τὴν γενικὴν πρὸς τοὺς ἐμπόλεμους λαοὺς πρόσκλησιν τοῦ
τότε Προέδρου τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, ὅπως καθορίσουν τοὺς
πολεμικοὺς τῶν σκοποὺς, ἔλεγον εἰς τὴν ἐν Παρισίοις συνταχθεῖσαν
κοινὴν διακοίνωσιν, τὰ ἐπέμεινα σχετικὰ πρὸς τὴν Τουρκίαν:

«Ὁ Πρόεδρος Οὐέλσον..... ἐπιθυμεῖ ὅπως αἱ ἐμπόλεμοι Δυ-
νάμεις, διευκρινίσουν τοὺς σκοποὺς, οὓς ἔθεσαν ἀναλαμβάνοντες τὸν
πόλεμον. Οἱ Σύμμαχοι οὐδεμίαν αἰσθάνονται δυσκολίαν ἀπατιών-
τες εἰς τοῦτο. (Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν Τουρκίαν....) τὴν ἀπελευθέρω-
σιν τῶν λαῶν τῶν ὑπὸ τὴν αἱματηρὰν τυραννίαν τῶν Τούρκων,
τὴν ἐκδίωξιν ἐκ τῆς Εὐρώπης τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας,
ἀσφαλῶς ξένης πρὸς τὸ δυτικὸν πολιτισμόν».....

Κατὰ τὴν 8ην Νοεμβρίου 1918 εἰς συλλογικὴν δήλωσιν τῆς
Γαλλικῆς καὶ Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως ἀναφέρονται καὶ τὰ ἑξῆς:

«Ὁ σκοπὸς τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκουν ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία,
ἐξακολουθοῦσαι ἐν Ἀνατολῇ τὸν πόλεμον, εἶνε ἡ πλήρης καὶ ὀρι-
στικὴ ἀπελευθέρωσις τῶν ἐπὶ τόσον χρόνον ὑπὸ τῶν Τούρκων δυ-

ναστευομένων λαῶν, καὶ ἡ ἐγκαθίδρυσις Κυβερνήσεων καὶ Διοικήσεων ἐθνικῶν, ἀρρομένων τὴν κυριαρχίαν τῶν ἐκ τῆς πρωτοβουλίας καὶ τῆς ἐλευθέρας ἐκλογῆς τῶν ἰθαγενῶν πληθυσμῶν».

* *
*

«Κατὰ τὴν 25 Ἰανουαρίου 1919 ὁ πρόεδρος τῆς συνδιασκέψεως τῆς εἰρήνης κ. Κλεμανσώ, ἀπαντῶν εἰς ὑπόμνημα τῆς ὑπὸ τὸν Μέγαν Βεζύρην Τουρκικῆς ἀντιπροσωπείας καὶ ἐξαίρων τὸ γεγονός ὅτι, «ὁ πόλεμος, τοῦ ὁποίου ἡ ἀρχὴ ὑπῆρξεν ἀσυγχώρητος, καὶ ἡ διεξαγωγὴ ἀμελικτος, ἠκολουθήθη ἀπὸ σφαγᾶς, τῶν ὁποίων ἡ ὑπολογισμένη ἀγριότης, ἐξισοῦται ἢ ὑπερβαίνει πᾶν ὅ,τι ποτὲ ἀνέγραψεν ἡ ἱστορία», ἐπάγεται:

«Τὸ Συμβούλιον ἐπιθυμεῖ νὰ μὴ ἀναλάβῃ ἀνωφελῶς συζυτήσεις, οὔτε νὰ προξενήσῃ περιττὸν κόπον εἰς τὴν ἐξοχότητά σας καὶ εἰς τοὺς πληρεξουσίου, οἱ ὅποιοι τὴν συνοδεύουν. Εἶνε εὐμενῶς διατεθειμένο ἔναντι τοῦ Τουρκικοῦ λαοῦ, οὔτινος θαυμάζει τὰ προτερήματα. Ἄλλὰ δὲν δύναται νὰ συγκαταλέξῃ μεταξὺ τῶν προτερημάτων αὐτῶν, τὴν ἰκανότητα τοῦ διοικεῖν ξένα ἔθνη. Τὸ πείραμα ἔχει συχνότατα καὶ ἐπὶ πολὺ ἐπαναληφθῆ, ὥστε οὐδεμία παραμένει ἀμφιβολία διὰ τὰ ἀποτελέσματα. Ἡ ἱστορία μᾶς ἀναφέρει πολλὰς Τουρκικὰς ἐπιτυχίας, καὶ ὁμοίως πολλὰς ἀτυχίας ἔθνη ὑποταχθέντα, καὶ ἔθνη ἐλευθερωθέντα. Ἐν τούτοις εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς μεταπτώσεις, οὐδεμία ὑπάρχει περίπτωσις ἐν Εὐρώπῃ, Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ, ὅπου ἡ καθίδρυσις τῆς Τουρκικῆς κατοχῆς ἐπὶ μιᾶς χώρας, νὰ μὴ ἠκολουθήθη ἀπὸ μείωσιν τῆς ὕλικῆς τῆς εὐημερίας, καὶ κατὰ τῶσιν τοῦ ἐπιπέδου τῆς ἀναπτύξεώς τῆς. Καὶ δὲν ὑπάρχει ἐπίσης περίπτωσις, καθ' ἣν τὴν κατάλυσιν τῆς Τουρκικῆς κατοχῆς, νὰ μὴν ἐπηκολούθησεν αὐξήσις τῆς ὕλι-

κῆς εὐημερίας της, καὶ ἐξῴφωσις τοῦ ἐπιπέδου τῆς ἀναπτύξεώς της. Εἴτε μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν τῆς Εὐρώπης, εἴτε μεταξὺ τῶν μωαμεθανῶν τῆς Συρίας, Ἀραβίας καὶ Ἀφρικῆς, ὁ Τοῦρκος δὲν ἔκαμε τίποτε ἄλλο. παρὰ νὰ φέρῃ τὴν καταστροφὴν παντοῦ, ὅπου ἐνίκησαν. Οὐδέποτε ἐστάθη ἱκανὸς ν' ἀναπτύξῃ ἐν Εἰρήνῃ, ὅ,τι ἐκέρδισεν ἐν πολέμῳ. Δὲν εἶνε αὐτὴ ἡ περίπτωσις, καθ' ἣν ἐξασκεῖ τὸ τάλαντόν του».

Κατὰ τὴν 17ην Ἰουλίου 1920 ὁ πρόεδρος τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου κ. Μιλλεράν, ἀπηύθυνε πρὸς τὴν Τουρκικὴν ἀντιπροσωπεῖαν τὴν ἐπομένῃν διακοίνωσιν, ἣν, παρὰ τὸ μῆκός της, παραθέτομεν ὁλόκληρον :

Αἱ Σύμμαχοι Δυνάμεις ἐπέστησαν ὅλην τὴν προσοχὴν των εἰς τὰς παρατηρήσεις τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως, ὡς πρὸς τὸ σχέδιον τῆς Συνθήκης Εἰρήνης, οὗτινος τῇ ἐζητήθη ἡ ὑπογραφή. Ἡ ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις φαίνεται νομίζουσα, ὅτι ἡ εὐθύνη της ἐν τῷ πολέμῳ εἶνε μικροτέρα τῆς τῶν Συμμάχων της, καὶ ὅτι ὡς ἐκ τούτου δικαιούται νὰ ἀξιοῖ ὀλιγώτερον αὐστηροὺς ὅρους. Οἱ Σύμμαχοι δὲν δύνανται νὰ δεχθοῦν τὴν ἀποφιν ταύτην, θεωροῦν ὅτι ἡ Τουρκία ἐκουσίως ἠνώθη πρὸς τὴν συνωμοσίαν κατὰ τῆς ἐλευθερίας ὅλων τῶν ἐθνῶν, καθ' ἣν στιγμὴν μάλιστα ὁ τυραννικὸς σκοπὸς της ἐφαίνετο καθαρῶτατα εἰς τὰ ὄμματα ὅλου τοῦ κόσμου. Θεωροῦν λοιπὸν ὅτι ἐνεργήσασα οὕτως ἡ Τουρκία κατέστη ὑπεύθυνος πασιδήλου προδοσίας πρὸς τὰς Δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἐπὶ πλεόν τοῦ ἡμίσεως αἰῶνος τῇ ἐφάνησαν δεδοκιμασμένοι φίλοι. Ἡ Τουρκία εἰσῆλθεν εἰς τὸν πόλεμον ἄνευ καν σκιᾶς δικαιολογίας, ἣ προκλήσεως. Οἱ Σύμμαχοι οὐδένα ἔτρεφον ἐχθρικὸν σκοπὸν ἀπέναντί της. Ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1914 αἱ δυνάμεις εἶχον δηλώσει εἰς τὴν Πύλῃν, ὅτι ἐφ' ὅσον ἡ Τουρκία κρατήσῃ τὴν οὐδε-

τερρότητά της μέχρι πέρατος τοῦ πολέμου, οἱ Σύμμαχοι ἐδέχοντο νὰ ἐγγυηθοῦν τὴν ἀκεραιότητα τῶν Ὀθωμανικῶν κτήσεων. Περιφρονούσα τὴν δήλωσιν αὐτὴν ἡ Τουρκία, ἀπεδείκνυεν ὅτι ἡ φιλοδοξία, καὶ ὄχι ἡ φροντίς τῆς ἀσφαλείας τῆς ἦτο τὸ ἐλαττήριον τῆς εἰσόδου τῆς εἰς τὸν πόλεμον.

Ἡ ὀθωμανικὴ ἀντιπροσωπεῖα φαίνεται μὴ ἐκτιμῶσα ἐπαρκῶς τὰ κακὰ καὶ τὰς ἀπωλείας, ἅς ἡ ἀνάμιξις τῆς Τουρκίας ἐπροξένησεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Ἡ ἔκτασις τῆς εὐθύνῃς τῆς δὲν ἐξαρτᾶται μόνον ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῆς νίκης τῶν Συμμάχων κατὰ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ. Κλείουσα εἰς αὐτούς, χωρὶς λόγον, μίαν μεγάλην ὁδὸν συγκοινωνίας ναυτικῆς, διακόπτουσα ἐκείθεν τὰς σχέσεις μεταξὺ Ρουμανίας καὶ Ρωσσίας ἀφ' ἑνός, καὶ τῶν δυτικῶν τῶν συμμάχων ἀφ' ἑτέρου, ἡ Τουρκία παρέτεινε τὸν πόλεμον τοῦλάχιστον κατὰ δύο ἔτη, καὶ προῦξεν ἑκατομμύρια ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων, καὶ εἰς ἑκατοντάδας δισεκατομμυρίων φράγκων. Ἡ ὀφειλομένη λοιπὸν παρὰ τῆς Τουρκίας ἐπανόρθωσις πρὸς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι δι' ἀνυπολογίστων ἀπωλείων ἐπανίδρυσαν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ κόσμου, ὑπερβαίνει κατὰ πολὺ πᾶν ὅ,τι ἦτο δυνατόν εἰς αὐτὴν ποτε νὰ πληρώσῃ.

Οἱ Σύμμαχοι βλέπουν καθαρά, ὅτι ὁ καιρὸς ἤλθε διὰ νὰ δοθῇ τέρμα διὰ παντὸς εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Τούρκων ἐπὶ ἄλλων ἐθνῶν. Ἡ ἱστορία τῶν σχέσεων μεταξὺ Τουρκίας καὶ Δυνάμεων κατὰ τὰς μακρὰς προπολεμικὰς περιόδους, δὲν εἶνε παρὰ σειρὰ ἐπανειλημμένων ἀποπειρῶν, ἀλλ' ἄνευ ἐπιτυχίας, νὰ δοθῇ τέλος εἰς ἀγριότητα, αἱ ὅποια ἐκλόνησαν καὶ ἐπανεστάτησαν τὴν συνείδησιν τῆς ἀνθρωπότητος κατὰ τὰ εἴκοσι τελευταῖα ἔτη.

Οἱ Ἀρμένιοι ἐσφάγησαν ὑπὸ ὄρους ἀνηκούστου βαρβαρότητος.

Κατὰ τὸν πόλεμον τὰ κακουργήματα τῆς ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως εἰς σφαγὰς, μετατοπισμοὺς καὶ κακομεταχειρισμὸν τῶν αἰχμαλώτων ὑπερέβησαν ἀκόμη ἀπείρως τὰ προγενέστερα κακουργήματά της. Ὑπολογίζεται ὅτι ἀπὸ τοῦ 1914 ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἔχει σφάζει, ὑπὸ τὴν ἀστήρικτον πρόφασιν μιᾶς δῆθεν στάσεως, 800 χιλ. Ἀρμενίους, μετετόπισεν ἢ ἀπῆλασεν ἐκ τῶν ἐστιῶν των, πλεόν των 200 χιλ. Ἑλλήνων καὶ 200 ἑτέρων χιλ. Ἀρμενίων. Ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις δὲν ἐχρεωκόπησε μόνον εἰς τὸ νὰ προστατεύσῃ τοὺς μὴ Τουρκικῆς φυλῆς ὑπηκόους της κατὰ τῆς λεηλασίας, τῆς βίας καὶ τοῦ φόνου· πολλαὶ ἀποδείξεις ὑπάρχουν ὅτι ἔκρινεν ἀκόμη καὶ τὴν εὐθύνην, νὰ διευθύνῃ καὶ νὰ ὀργανώσῃ τὰς ἀγριωτέρας ἐπιθέσεις, ἐναντίον πληθυσμοῦ, εἰς οὓς ὤφειλε τὴν προστασίαν της.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους αἱ Σύμμαχοι Δυνάμεις ἀπεφάσισαν νὰ χειραφετήσουν ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ τὰ ὑπὸ πλειοψηφίῶν μὴ τουρκικῆς φυλῆς κατοικούμενα ἐδάφη. Δὲν θὰ ἦτο οὔτε δίκαιον, οὔτε φύσεως τοιαύτης, ὥστε νὰ φέρῃ δικαίαν εἰρήνην ἐν Ἀνατολῇ, ὃ ἐξαναγκασμὸς πολυπληθῶν πληθυσμῶν, ὄχι τουρκικῶν, νὰ μείνουν ὑπὸ τὸν Τουρκικὸν Νόμον.

Αἱ Σύμμαχοι Δυνάμεις δὲν δύνανται νὰ συγκατατεθοῦν εἰς οὐδεμίαν τροποποίησιν τῶν διατάξεων τῆς συνθήκης, αἱ ὁποῖαι ἀποσποῦν τὴν Θράκην καὶ τὴν Σμύρνην ἐκ τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας, διότι εἰς τὰ δύο ταῦτα ἐδάφη οἱ Τούρκοι εὐρίσκονται μειοψηφοῦντες. Ἡ ἴδια ἄποψις ἐφαρμόζεται καὶ εἰς τὰ ὀρισθέντα ὄρια μεταξὺ Συρίας καὶ Τουρκίας. Διὰ τὸν ἴδιον λόγον δὲν δύνανται νὰ φέρουν οὐδεμίαν μεταβολὴν εἰς τοὺς ὅρους τοὺς ἀφορῶντας εἰς τὴν δημιουργίαν ἐλευθέρας Ἀρμενίας, ἐντὸς τῶν ὀρίων, τὰ ὁποῖα θὰ ὀρίσῃ ὡς δίκαια καὶ ὀρθὰ ὁ πρόεδρος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν.

Αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὴν Σμύρνην διατάξεις δὲν θὰ ἔχουν οὐδὲως ὡς ἀποτέλεσμα νὰ μειώσουν τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς ἀνταλλαγὰς τοῦ λιμένος αὐτοῦ μὲ τὴν Ἀνατολήν. Τοῦναντίον ἐφ' ὅσον ἡ συνθήκη ἐγγυᾶται τὴν ἐλευθερίαν τοῦ λιμένος οἱ κάτοικοί της θὰ ἔχουν τὸ μέγιστον συμφέρον νὰ καταστή τὸ στόμιον τῆς ἐνδοχώρας. Ὑπὸ κυβέρνησιν ἐντιμον θὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀποτελεσματικώτερον ἢ πρότερον. Τὸ προβλεφθὲν καθεστῶς εἶνε ἀνάλογον μὲ τὸ τοῦ Δάντσιγκ.

Ἐρχόμενοι εἰς τὸ καθεστῶς τῶν Στενῶν, οἱ Σύμμαχοι δὲν δύνανται νὰ διστάσουν εἰς τὴν λήψιν τῶν ἀναγκαίων μέτρων διὰ νὰ ἐμποδίσουν μίαν νέαν προδοσίαν, ἔναντι τοῦ πολιτισμοῦ ἐκ μέρους τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως. Δὲν θὰ τροποποιήσουν λοιπὸν τὰς γενικὰς γραμμὰς τοῦ καθεστώτος, τὸ ὁποῖον τοῖς ἐφάνη νόμιμον καὶ δίκαιον νὰ ἐγκαθιδρύσουν διὰ νὰ ἐγγυηθοῦν τὴν ἐλευθερίαν τῶν Στενῶν.

Δὲν ἐνόμισαν ἐν τούτοις ὅτι ὀφείλουσιν ν' ἀπορρίψουν πλήρως τὰς παρατηρήσεις τῆς Τουρκικῆς ἀντιπροσωπείας, εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἀντιπροσώπευσιν τῆς Τουρκίας εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Στενῶν.

Ἀπεφάσισαν λοιπὸν νὰ παραχωρήσουν εἰς τὴν Τουρκίαν, ὡς παράκτιον Δύναμιν, καθὼς καὶ εἰς τὴν Βουλγαρίαν, καὶ ὑπὸ τοῦς αὐτοῦς ὅρους, τὸ δικαίωμα ν' ἀποστέλλῃ ἕνα πληρεξούσιον εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν. Ἡ ὑπὲρ τῆς Τουρκίας τροποποίησις αὕτη εὐρίσκειται εἰς τὸ παράρτημα τῆς παρουσῆς ἀπαντήσεως, ὁμοῦ μὲ τινὰς ἄλλας, ἃς ἐθεώρησαν δυνατὸν νὰ τῇ παραχωρήσουν, ὡς λ.χ. τὴν ἀπάλειψιν τοῦ ὄρου, καθ' ὃν ἡ Τουρκία ὑπεχρεώτο νὰ παραδώσῃ εἰς τοὺς Συμμάχους πάντα τὰ ἀτμόπλοια τὰ ἀνω τῶν 1600 τόννων.

Αἱ ἀφορώσαι εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ οἰκονομικοῦ ἐλέγχου τῆς Τουρκίας διατάξεις, δὲν ἔχουν σκοπὸν νὰ θέσουν τὴν δύναμιν ταύτην ὑπὸ κηδεμονίαν. Ἐτέθησαν ἐπὶ τῇ ἀποκλειστικῇ σκοπῇ νὰ ὑπερασπίσουν αὐτὴν τὴν ἴδιαν ἐναντίον τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς κερδοσκοπίας, αἱ ὁποῖαι τὴν κατέστρεψαν εἰς τὸ παρελθόν, καὶ νὰ ἐπιτρέψουν εἰς τὸν τουρκικὸν λαόν, λυτρωθέντα τέλος τῆς ἱμπεριαλιστικῆς τάσεως, νὰ καταστῇ λαὸς εὐημερῶν καὶ καλῶς κυβερνώμενος.

Τελειώνοντες οἱ Σύμμαχοι, νομίζουν ὅτι πρέπει νὰ ἐξάρουν ὅτι ἡ συνθήκη δὲν ἔχει τὸν χαρακτῆρα, ὃν τῇ ἀποδίδει ἡ Τουρκικὴ ἀντιπροσωπεῖα. Εἶνε ἀληθές, ὅτι ἡ συνθήκη αὐτὴ ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὴν Τουρκικὴν κυριαρχίαν κτήσεις, ἅς αἱ Τουρκικαὶ κυβερνήσεις διέφυκον τόσον σκληρῶς καὶ τόσον κακῶς. Ἄλλ' ἡ συνθήκη διατηρεῖ τὴν Τουρκίαν ὡς ἐθνικὸν Κράτος, προικισμένον μὲ ἔδαφος ἐκτεταμένον καὶ παραγωγικόν. Οὐδεὶς τῶν ἀποφασισθέντων ὄρων εἶνε φύσεως τοιαύτης, ὥστε νὰ ἐμποδίσῃ τὸν τουρκικὸν λαὸν νὰ καταστῇ εὐημεροῦν ἔθνος, ἐν βελτιώσει τὰς μεθόδους του. Ἡ συνθήκη φθάνει μέχρι τοῦ νὰ κρατήσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ τοὺς τούρκους ὡς πρωτεύουσαν, καίτοι εἶνε ἀμφίβολον ἂν αὐτοὶ ἀποτελοῦσιν ἐκεῖ τὴν πλειοψηφίαν τοῦ πληθυσμοῦ.

Μετὰ μεγάλους δισταγμοὺς ὀφειλομένους εἰς τὴν κακὴν χρῆσιν τῆς δυνάμεώς των, ἧς οἱ Τούρκοι ἔκαμον κατὰ τὸ παρελθόν, οἱ σύμμαχοι ἔλαβον τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν, ἡ ὀρθότης τῆς ὁποίας φαίνεται αὐτοῖς ἀμφισβητήσιμος.

Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις θὰ ἤρνεϊτο νὰ ὑπογράψῃ τὴν συνθήκην, καὶ ἀκόμη ἐὰν φανῇ ἀνίκανος νὰ ἐπαναφέρῃ τὸ κύρος τῆς ἐν Ἀνατολῇ, ἢ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐκτέ-

λεσίν τῆς συνθήκης. οἱ Σύμμαχοι συμμορφούμενοι, ἄλλως τε, πρὸς τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης, δύνανται νὰ εὑρεθοῦν εἰς τὴν θέσιν ν' ἀναθεωρήσουν τὴν ἀπόφασίν των αὐτὴν, καὶ νὰ ρίψουν διὰ παντὸς αὐτὴν τὴν φορὰν τοὺς Τούρκους ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης.

Αἱ Σύμμαχοι Δυνάμεις γνωστοποιοῦν διὰ τῆς παρουσίας εἰς τὴν Τουρκικὴν ἀντιπροσωπεΐαν, ὅτι ἡ Τουρκία ἔχει προθεσμίαν δέκα ἡμερῶν, διὰ νὰ ἀνακοινώσῃ ὀριστικῶς τὴν ἀποδοχὴν τῶν ὅρων τῆς συνθήκης, καὶ τὴν πρόθεσίν της νὰ υπογράψῃ αὐτὴν. Ἡ προθεσμία λήγει τὴν 21 Ἰουλίου (1920) τὸ μεσονύκτιον. Ἐὰν ἡ συνθήκη δὲν ἔχῃ υπογραφῆ ἔν τοις ὑποδειχθεῖσιν ὅροις, αἱ Σύμμαχοι Δυνάμεις θὰ λάβουν, οἷα τοῖς ἤθελον φανῆ κατάλληλα μέτρα, συμφώνως πρὸς τὰς περιστάσεις».

Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ νὰ διατυπώνῃ τις οἰουσδήποτε ἀφορισμούς, ἢ καὶ νὰ ἐκφράζῃ ἀκόμη σταθερὰς ἀποφάσεις εἰς τὰ διπλωματικά ἔγγραφα. Πρέπει καὶ νὰ τὰς ἐφαρμόζῃ, ἢ τοῦλάχιστον νὰ ἐπιδιώκῃ δι' ὅλων τῶν δυνατῶν μέσων, τὴν ἐπικράτησιν καὶ ἐπιβολὴν των.

Τὰ ἐπακολουθήσαντα οὐχ ἦττον μετὰ τὴν συνθήκην τῶν Σεβρῶν μέχρι σήμερον γεγονότα, γνωστὰ τοῖς πᾶσι, διατρανοῦσι τὴν φοβερὰν διάστασιν, ἣ ὅποια ὑπάρχει μετὰ τῶν πομπωδῶν ὑποσχέσεων τῶν Συμμάχων καὶ τῶν πράξεων αὐτῶν, διάστασις ἀγαθοῦσα τὸν κόσμον ἀναγκάτως εἰς τὴν σημερινὴν Διάσκεψιν τῆς Λωζάνης, ἣ ὅποια θεωρεῖται μὲν ὡς ἡ τερματίσσοῦσα, ἔστω καὶ προσωκαίρως, τὰς περιπετείας τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλ' εἶνε ἐν τούτοις ἀβέβαιον ἀκόμη τὸ ἀποτέλεσμά της. Διότι ἐν αὐτῇ ἐνεφανίσθησαν ἀφ' ἑνὸς μὲν οἱ Τούρκοι ἐκτάκτως θρασεῖς καὶ μὲ τὴν πεποιθήσιν τῆς συγκομιδῆς εὐχερῶν καὶ εὐθηνῶν θριάμβων, ἀφ' ἐτέρου δὲ οἱ Σύμμαχοι σχεδὸν πανικόβλητοι, μὲ ἀντιτιθέμενα συμ-

φέροντα και μὲ τὸν μὴ ἀποκρυπτόμενον ζῶηρον πόθον πρὸς ἀπέ-
δοςιν εἰς τὸν ἀγωνιῶντα κόσμον μιᾶς οἰασδήποτε εἰρήνης.

Ἐνῶ δὲ ὁ λόρδος Κῶρζον πρὸ τῆς μεταβάσεώς του εἰς Λωζάν-
νην, καὶ εἰδικῶς τὴν 26ην παραλθόντος Ὀκτωβρίου, διακήρυττε
«θὰ μεταβῶμεν εἰς Λωζάννην διατεθειμένοι νὰ προβῶμεν εἰς σοβα-
ρὰς ὑποχωρήσεις διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς εἰρήνης, ἢ Τουρκία ἴ-
μως πρέπει νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι ὑπάρχει ὄριόν τι εἰς τὰς πρὸς αὐτὴν
παραχωρήσεις, καὶ ὅτι δὲν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἐπιδιώξωμεν τὴν Εἰ-
ρήνην θυσιάζοντες τὴν τιμὴν μας, καὶ δεχόμενοι νὰ ἐξευτελισθῶ-
μεν», αἱ δὲ δηλώσεις αὗται ἐθεωρήθησαν ὡς ἀποκρυσταλλοῦσαι
τὸ πρόγραμμα, ὑφ' ἧς ἡ Ἀγγλία θὰ παρουσιάζετο εἰς τὴν Διάσκε-
ψιν, οὐχ ἦττον οἱ Τοῦρκοι ἐκμεταλλεύομενοι ἐπιτηδείως τὸν πρὸς
τὴν εἰρήνην γενικὸν πόθον τῆς Εὐρώπης, καὶ τὴν λιποφυχίαν καὶ
τοὺς φόβους αὐτῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν νέων πολεμικῶν κινδύνων,
οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς αἰωνίους ἀντιθέσεις τῶν Συμμάχων, ἐπέτυχον
χάρης εἰς τὰς τεχνικὰς λοξοδρομίας καὶ τὰς ἀμιμήτους παρεκκ-
στικὰς μεθόδους των, νὰ ἐκτοπίσουν αὐτὴν ἀπὸ τὸ περιχαρᾶκι-
μένον στρατόπεδόν της, καὶ νὰ τὴν ἐξαναγκάσουν νὰ ὑποχωρήσῃ
καὶ εἰς τὸ ζῶτικὸν ἔτι δι' αὐτὴν ζήτημα τῆς Μοσσοῦλης, ὃ ἐπι-
στεύεται νῦν εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν, τῆς Τουρκίας, καὶ τὴν
λύσιν αὐτῆν ἀκόμη, ἀποστεργούσης—, παρὰ τὰς ρητὰς ὑποχρεώ-
σεις ἃς ἔχει ἀναλάβει ἀπέναντι τῶν Ἀράβων, καὶ παρὰ τὰς ἐπα-
νειλημμένας δηλώσεις της, ὅτι ἡ ἐθνικὴ τιμὴ της δὲν ἐπέτρεπε
τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς Μοσσοῦλης.

Ἄλλ' ἂν δὲν εἶμεθα ἀκόμη εἰς θέσιν νὰ γνωρίζωμεν τ' ἀποτε-
λέσματα, εἰς ἃ θὰ καταλήξῃ ἡ Διάσκεψις τῆς Λωζάννης, δυνάμεθα
οὐχ ἦττον νὰ εἶμεθα βέβαιοι ὅτι, καὶ ἐὰν ἀκόμη ὑπογραφῇ μιᾶ
«οἰασδήποτε εἰρήνη», καὶ ἂν ἀκόμη κανονισθοῦν ὁποσοδήποτε τὰ

ἐν Ἀνατολῇ συγκρουόμενα συμφέροντα τῶν Συμμάχων, τὰ συσκο-
τίζοντα τὸν ὀρίζοντα αὐτῆς μαύρα νέφη δὲν θὰ διαλυθῶσι ταχέως
καὶ εὐχερῶς. Διότι ἢ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀναστάσις, ἢ σύγχρονος
πρὸ πάντων, εἶνε τόσοσιν μεγάλη, ὁ ἀναβρασμὸς τόσοσιν ζοφερὸς, ἢ
πρὸς ἀλλήλους δυσπιστία τόσοσιν ριζική καὶ γενική, καὶ τὰ μίση,
τὰ ὁποῖα ἐγέννησε μακρὰ καὶ ἀγρία πάλη, τόσοσιν τραγικά, ὥστε
ἢ εἰρήνη, ὅπωςδήποτε κατεργαζομένη, νὰ ἐγκλειῆ ἐν ἑαυτῇ τὰ
σπέρματα νέου πολέμου. Καθ' ὅσον καὶ ἡ καλὴ ἀκόμη θέλησις
τῶν ἐπεξεργαζομένων αὐτὴν — πολὺ δὲ περισσότερον αἱ μηχανορ-
ραφία των καὶ ἡ δυσπιστία των, ἂν μὴ καὶ ἡ κακὴ των πίστις —
δὲν δύνανται νὰ ἀνακόψωσι τὸν οἰονεὶ προδιαγεγραμμένον ροῦν
τῆς ἱστορίας.

Μετὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον, ὁ ὁποῖος πιθανὸν σκοπὸν εἶχε τὴν
ἐξολόθρευσιν τῆς ἀντιζήλου Τροίας, πρὸς εὐχερεστέραν διείσδυσιν
εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὸν Εὐξείνιον Πόντον, ἐγένοντο μεγά-
λαι μετακινήσεις καὶ διασταυρώσεις τῶν Ἑλληνικῶν πληθυσμῶν.
Εἰς τὰ περισσότερα διαμερίσματα τῆς Ἑλλάδος, οἱ ἀρχαῖοι κάτοι-
κοι προσεβλήθησαν καὶ ἐδιώχθησαν ἀπὸ βαρβάρους ἐπιδρομῆς
καὶ ἐγκατεστάθησαν ἀλλαχοῦ. Οἱ Θεσσαλοὶ ἐπὶ παραδείγματι,
λαὸς βάρβαρος τῆς ἐποχῆς, οὐδεμίαν ἔχων κλίσιν πρὸς τὰς τέχνας
κατελθόντες ἀπὸ τὰ ἀγρία ὄρη τῆς Ἡπείρου, εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Πη-
νεῖου διαρροζομένην πεδιάδα, ἢ ὁποῖα εἰς παλαιοτάτην ἐποχὴν ἀ-
πετελεῖ λίμνην, ἧς τὰ ὕδατα βαθμηδὸν ἐξεβίασαν τὴν διὰ τῶν Τεμ-
πῶν ἐξοδὸν των πρὸς τὴν θάλασσαν, ἐγκατεστάθησαν ἐν αὐτῇ, ἐ-
πιδοθέντες ἔκτοτε εἰς τὰ συμπόσια, τὰς διασκευάσεις καὶ τὴν ἰπ-
πασίαν. Ἐδῶκαν δὲ αὐτῇ καὶ τὸ ὄνομά των. Οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι
ἀφ' ὧν ἀφήρπασαν τὰς γαίας, ἢ παρέμειναν ὡς ἀπλοὶ καλλιεργ-
γηταί, ἢ ἐπροτίμησαν, ὡς οἱ Βοιωτοὶ ἐπὶ παραδείγματι νὰ μετα-

Handwritten marginal notes in Greek script, including the word 'Ελλάδα' and other illegible text.

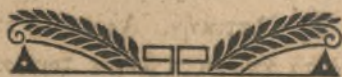
ναστεύσουν πρὸς νότον, ἐγκατασταθέντες εἰς τὴν σημερινὴν Βοιωτίαν, οὕτως ἐξ αὐτῶν ὀνομασθεῖσαν.

Ταυτοχρόνως σχεδὸν, ἦτοι περὶ τὸν 10ον ἢ 11ον π. Χ. αἰῶνα οἱ Δωριεῖς, μικρὸς, ἀλλὰ ζωηρὸς λαός, κατοικῶν τὰ βόρεια τῆς Ἑλλάδος, ὀδηγούμενος ἀπὸ τοῦ ἀπογόνου τοῦ Ἡρακλέους, οἱ ὅποιοι προγενεστέρως εἶχον ἐκδιωχθῆ τῆς Πελοποννήσου, διεπεραιώθησαν εἰς αὐτὴν διὰ τῆς Ναυπάκτου, καὶ βαθμηδὸν κατέκτησαν αὐτὴν σχεδὸν ὀλόκληρον, πλὴν τῆς Ἀρκαδίας, ἣ ὅποια παρέμεινεν εἰς τοὺς ἀρχαίους κατοίκους. Ὁ ἐγγονος τοῦ Ἀγαμέμνονος Τισαμένης, οὐδ' ἐδοκίμασε κἄν νὰ ὑπερασπισθῆ τὴν χώραν του, ἀλλ' ἀμαχητὶ ἀπεσύρθη μὲ τοὺς Ἀχαιοὺς του πρὸς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, κατέλαβε τὴν Αἰγιαλείαν, εἰς ἣν ἔδωκε τὸ ὄνομα Ἀχαῖα, καὶ ἐξεδίωξε τοὺς ἐν αὐτῇ ἐγκατεστημένους Ἴωνας, οἱ ὅποιοι κατέφυγον εἰς τὴν Ἀττικὴν. Ἄλλοι δὲ ἐπιδρομεῖς οἱ Αἰτωλοὶ κατελθόντες ἀπὸ τὰ ἀπρόσιτα βουνά των κατέλαβον τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Πελοποννήσου, τὴν Ἥλιδα.

Ἐξ ἀφορμῆς τῶν κινήσεων τούτων, μεγάλαὶ ὀμάδες Ἑλλήνων ἐγκαταλιπόντες τὴν ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα, ἐκόντες ἢ ἔξαναγκασμένοι, ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰς νήσους καὶ τὰ δυτικὰ διαμερίσματα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἔνθα ᾤκισαν πόλεις μεγάλας καὶ εὐδαίμονας, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει εὐπορωτέρας ἀπὸ τὰς τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος.

Ἰδίως ὁμως ἡ ἀπέναντι ἡμῶν στάσις τῆς Τουρκίας, μεθυσθείσης ἤδη ἀπὸ τοὺς ἀπροσδοκίτους προσφάτους θριάμβους τῆς, δὲν θὰ παύσῃ νὰ εἶναι ἰταμὴ καὶ ἐπικίνδυνος διὰ τὸ ἄμεσον μέλλον. Ἀπέναντι δὲ τοιοῦτου ἀγερῶχου καὶ κακοπίστου ἐχθροῦ, δεόν νὰ θεωρῶμεν τὴν συνθήκην εἰρήνης, καὶ ὑπογραφησομένην τυχόν, ὡς ἀπλοῦν σταθμὸν ἀναπαύσεως, καὶ κατ' ἀκολουθίαν δεόν νὰ παρα-

οικουαζώμεθα, ὥστε νὰ εἶμεθα ἕσσει ἀγρυπνοὶ καὶ ἔτοιμοι, ν' ἀντι-
μετωπίσωμεν καὶ αὐθις ἀνδρικῶς αὐτὸν, κατὰ τὸν προσεχῆ τελει-
ωτικὸν διακανονισμὸν τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος, καθ' ὃν ἡ
Τουρκία ἐξαντλήσασα ἤδη ἀσκόπως καὶ ματαίως τὸ παρὸν της,
καὶ μὲ ἀσαφὲς τὸ μέλλον της, προώρισται νὰ μείνη μὲ τὴν ἀπογο-
ητευτικὴν μόνον ἀνάμνησιν τοῦ παρελθόντος, παρελθόντος πλου-
σίου, εἶνε ἀληθές, εἰς κατακτήσεις, σφαγὰς καὶ ἐξανδραποδισμοὺς,
ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς, λίαν ἐνδεοὺς εἰς ἔργα προόδου καὶ
πολιτισμοῦ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Χ.

ΤΑ ΔΙΚΑΙΑ ΜΑΣ καὶ ΟΙ ΤΙΤΛΟΙ ΜΑΣ

Κατὰ παράδοσιν (1) ἀρχαιοτάτην, πατήρ τῶν Ἑλλήνων ὑπῆρξεν ὁ υἱὸς τοῦ Δευκαλίωνος Ἕλληρ, ὁ ὁποῖος νυμφευθεὶς μετὰ τινος Νηρηίδος ἐγέννησε τρεῖς υἱούς, εἰς οὓς διένειμε τὰς Ἑλληνικὰς χώρας, τὸν Δῶρον, ἐξ οὗ οἱ Δωριεῖς, διαιτώμενοι εἰς τὰ ὄρη, μὲ τὴν γλῶσσαν τραχειαν, τὸν Αἰολόν, ἐξ οὗ οἱ Αἰολεῖς, καὶ τὸν Εὐϋθον, πατέρα τοῦ Ἴωνος, ἐξ οὗ οἱ Ἴωνες, οἱ ὁποῖοι κατέκλυον τὰς νήσους καὶ τὰ παράλια, καὶ εἶχον τὴν γλῶσσαν ἠπιωτέραν, καὶ τοῦ Ἀχαιοῦ, ἐξ οὗ οἱ Ἀχαιοί.

Εἰς τὰ ποιήματα οὐχ ἤττον τοῦ Ὀμήρου συντεθέντα περὶ τὸν θρον αἰῶνα, δὲν ὀνομάζονται Ἕλληνες παρὰ μόνον οἱ ὑπὸ τὸν Ἀχιλλέα κάτοικοι τῆς Φθιώτιδος. Τὸ κοινὸν ὄνομα τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰ ποιήματα ταῦτα, εἶνε Ἀχαιοὶ ἢ Δαναοί. Ἄλλ' ὑπὸ τὰ ποιήματα ταῦτα ὀνόματα ἀπετέλουν πάντοτε ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν λαόν. Καὶ ἰσχυρίζονται μὲν οἱ Ἕλληνες ὅτι οἱ πρόγονοὶ τῶν ἦσαν αὐτόχθονες, εἶχον τοῦτέστι γεννηθῆ ἀπὸ τῆν γῆν, οὐχ' ἤττον ἐκ τῆς γλώσσης τῶν, τῆς θρησκείας τῶν, καὶ τῶν ἐθίμων τῶν, καταφαίνεται ὅτι ἀπετέλουν κλάδον τῆς Ἀρσιανῆς φυλῆς, ἐξ ἧς οἱ Ἴταλοὶ, Ἰοερμανοί, οἱ Πέρσαι, καὶ οἱ Ἰνδοί.

(1) Κατὰ τινὰ Γάλλον ἱστορικόν, «partout où vous voyez une egende, vous pouvez être sûrs qu'en allant au fond des choses, j'ous trouverez une histoire».

Οἱ Ἕλληνες οὗτοι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας διεκρίνοντο εἰς τρεῖς ὀμάδας, μὲ τρεῖς διαφόρους διαλέκτους. Πρὸς Βορρᾶν εἶχον ἐγκατασταθῆ οἱ Αἰολεῖς ἀπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου μέχρι τοῦ Ἑρμου ποταμοῦ, καὶ τῆς νήσου Λέσθου, ὑπὸ τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ὀρέστου, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ, διὰ τὴν ἐκδικίησιν τὸν πατέρα του Ἀγαμέμνονα, ἐφόνευσεν τὴν μητέρα του Κλυταιμνήστραν, ἀνεχώρησε μὲ πολλοὺς Ἀχαιοὺς διὰ ξηρᾶς, καὶ διὰ Θεσσαλίας καὶ Θράκης, ὤδευεν πρὸς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἀλλ' ἀπέθανε καθ' ὁδόν. Οἱ Αἰολεῖς οὗτοι ἀπετέλουν δώδεκα μικροὺς λαοὺς, ἕκαστος τῶν ὁποίων εἶχεν ὡς κέντρον μίαν πόλιν, ὧν σημαντικώτερα ἦσαν ἡ Μυτιλήνη, ἡ Μέθυμος, ἡ Κύμη καὶ ἡ Σμύρνη.

Πρὸς Νότον τῶν Αἰολέων ἐγκατεστάθησαν οἱ Ἴωνες εἰς τὰς νήσους, τὰς παραλίαις καὶ τὰς πεδιάδας, μέχρι τῆς Ρόδου. Εἶχον ἐπίσης δώδεκα πόλεις πυκνότερον κατοικημένας, καὶ μᾶλλον εὐπύρους τῶν ἄλλων, ὧν σπουδαιότερα ἦσαν ἡ Φώκαια, ἡ Μίλητος ἢ Ἐφεσος, ἡ Σάμος καὶ ἡ Χίος. Οἱ Ἴωνες ἐγκατεστάθησαν ἀρχικῶς ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῶν ἀπογόνων τοῦ Νέστορος, ἐκδιωχθέντων ἐκ Πύλου ὑπὸ τῶν ἐπιδραμόντων Δωριέων, εἰς Καρίαν, καὶ ἀφοῦ κατέλαβον τὴν Μίλητον, ἐφόνευσαν τοὺς ἄνδρας καὶ ὑπεχρέωσαν τὰς γυναῖκας τῶν νὰ συζευχθῶσι μετ' αὐτῶν. Οἱ Χίοι ἐν τούτοις ἰσχυρίζοντο, ὅτι ἰδρυτὴς τῆς πόλεώς των ἦτο εἰς τῶν υἱῶν τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ οἱ Σάμιοι κατήγγοντο ἀπὸ τῆν Ἐπίδουρον. Πάντες οὐχ' ἦττον οἱ Ἴωνες ἀνεγνώριζον, ὅτι εἶχον κοινὴν τὴν καταγωγὴν, εἶχον δὲ κοινὸν ναὸν εἰς τὸ ἀκρωτήριον τῆς Μυκάλης, ἔνθα πάσαι αἱ πόλεις τῶν ἑστέλλον ἀντιπροσώπους πρὸς κοινὸν ἑορτασμὸν τοῦ Ποσειδῶνος.

Οἱ Δωριεῖς τέλος ὀρμηθέντες ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ἀλθαμένους, ἀπογόνου τοῦ βασιλέως τοῦ Ἄργους,

ἀπέκτισαν τὴν Κρήτην, τὴν Κάρπαθον, τὴν Θήραν, τὴν Μήλον τὴν Ρόδον, τὴν Κῶν, καὶ τὴν Κνίδον. Ἡ δὲ Κύπρος ἀπεκρίσθη εἰς πολὺ προγενεστέραν ἐποχὴν ἀπὸ Ἑλλάδας ἐλθόντας πιθανῶς ἐξ Ἀρκαδίας, ἧς καὶ τὴν διάλεκτον ἐλάλου.

* * *

Ἀλλὰ καὶ τοπογραφικῶς ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἑλλάς καὶ ἡ Ἀσιατικὴ Ἑλλάς, συνδέονται ἀρρήκτως ἀλλήλαις. Ἀπλοῦν βλέμμα ἀραεῖ νὰ ρίψῃ ἐπὶ τοῦ τόπου ἢ ἐπὶ τοῦ χάρτου, διὰ νὰ ἴδῃ καὶ πεισθῇ, ὅτι ἡ Ἑλλάς συνεχίζεται ἐκείθεν τοῦ Αἰγαίου πρὸς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Αἱ ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τοῦ Αἰγαίου παραλίας, εἶναι κατατετμημέναι ἐν εἴδει ὁμοιομόρφου δαντέλλας οὕτως ὥστε μία προσεχολὴ τῆς μὲν, νὰ ἔχῃ ἀντίστοιχον ἐποχὴν εἰς τὴν δὲ καὶ τὰνάπαλιν.

Ἡ θάλασσα ἡ ὁποία φαίνεται διεισδύσασσα βιαίως κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους μεταξὺ αὐτῶν, ἀντὶ νὰ τὰς χωρίσῃ, τὰς ἐνώνας. Αἱ εἰς τὸ μέσον ἀτάκτως διεσπαρμέναι νῆσοι, Ἑλληνικαὶ πᾶσαι σχηματίζουν ἄλλωσιν ἐνοῦσαν ἀνέκαθεν τοὺς Ἑλληνας τῆς Εὐρώπης καὶ τοὺς Ἑλληνας τῆς Ἀσίας. Εἶνε αἱ φυσικαὶ γέφυραι τῆς διαπεραιώσεως ἐκ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν, εἶνε οἱ βράχοι οὗς, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ὁ Ποσειδὼν ἀπέκοψεν ἀπὸ τὰς κορυφὰς τοῦ Ὀλύμπου, καὶ ἔρριψεν ἀτάκτως εἰς τὴν θάλασσαν, ἀπαράλλακτα, ὅπως κάμνουν καὶ οἱ ἄνθρωποι εἰς τοὺς ἀβαθεῖς ποταμούς, διὰ νὰ διέρχωνται αὐτοὺς ἀβρόχοις ποσὶ. Διὰ τοῦτο καὶ ἀμφότεραι αἱ ἀκταὶ ἔχουσι τὸ αὐτὸ κλίμα καὶ τὴν αὐτὴν ἀποψιν καὶ κατοικοῦνται ἀνέκαθεν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ λαοῦ.

Οἱ Ἑλληνας εἰς τὴν ἀπὸ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος βιαίως ἀποσπασθεῖσαν χερσόνησον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, θεωροῦσιν ἑαυτοὺς ἀνέκαθεν ὡς εἰς τὸν οἶκόν των, καὶ αἱ πόλεις τὰς ὁποίας ᾤκισεν ἐν

αὐτῇ, δὲν συνετέλεσαν ὀλιγώτερον τῶν πόλεων τῆς ἀντιπέραν ἀπ-
τῆς, εἰς τὴν εὐκλείαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος. Ἐὰν βάρβαροι, ἢ
ἡμιβάρβαροι ἐπιδρομαὶ ἠβουλήθησαν νὰ χρησιμοποιήσωσι τὸ Αἰ-
γαῖον, ὡς τεχνητὸν φραγμὸν διαχωρίσεως τῶν Ἑλλήνων τῶν δύο
ἀκτῶν, ὁ Ἑλληνικὸς ὄμως λαὸς οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἀπέβαλε τὴν ἰ-
τέαν τῆς ἐνότητος. Οἱ κάτοικοι τῆς μιᾶς ἀκτῆς, εἶχον πάντοτε τὰ
βλέμματα ἐστραμμένα καὶ τὰς χεῖρας τεταμένας πρὸς τοὺς κατοί-
κους τῆς ἐτέρας, καὶ ἅμα τῇ παρελεύσει τῆς διαχωρίζουσας λαί-
λαπος, ἢ συνένωσις ἐπήρχετο αὐτομάτως καὶ φυσικῶς.

*
* *

Καὶ μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν λοι-
πῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατοριῶν τοῦ Πόντου, ὁπότε πάντες ἐπί-
στευσαν εἰς τὴν διὰ παντὸς ἐξαφάνισιν τοῦ συνδέοντος τὰς δύο ἀκ-
τῆς κρῖνον, μόνος ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς, καὶ ὀρθῶς, δὲν ἠδύνατο νὰ
πιστεύσῃ καὶ νὰ συνειθίσῃ εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ Ἑλλάς εἶχε διὰ
παντὸς ταφή. Διότι τάφος ἀμφοτέρων βέβαια θὰ ἦτο ὁ διαρκὴς
αὐτῶν χωρισμός.

Περιῦβρίσθη, ἐλοιδωρήθη, ἐχλευάσθη σκαιῶς, κατὰ τοὺς χρό-
νους τοῦ μαρασμοῦ του, καὶ τῶν ἀτυχιῶν του, διὰ τὴν μεγάλην
τάχα ἰδέαν του, διὰ τὴν προγονοπληξίαν του! Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς
οὐχ' ἤττον, εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὴν συνείδησιν τοῦ ὁποίου, πλανᾶ-
ται ἀπαύτως ἢ κολοσσαία σκιὰ τοῦ ἀρχαίου μεγαλείου του, πι-
στεύει. Πιστεύει εἰς τὸ δίκαιόν του καὶ εἰς τὸ πεπρωμένον του.
Πιστεύει, καὶ οἰκτεῖρει τοὺς οἰκτείροντας αὐτὸν ἐπὶ φαντασιοπλη-
ξίᾳ. Καὶ τὴν πίστιν του ταύτην διετράνωσεν ἀνὰ τὸν κόσμον καὶ
προσφάτως ἀκόμη, ἀναλαβὼν χαλεπώτατον ὄντως ἀγῶνα.

Ἡ λαϊκὴ παράδοσις, ἢ ὁποία ἀντηχεῖ εἰς τοὺς ζῶντας τὴν
φωνὴν τῶν παρωχημένων γενεῶν, εἶνε πάντοτε αἰθριωτέρα καὶ ὑ-

πολογιστικώτερα, ἀπὸ τοὺς σοφοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος σοφῶν.

Ἡ Ἑλλάς καλεῖται σήμερον, εἴπερ ποτε καὶ ἄλλοτε, ὑπὸ τῶν πεπρωμένων τῆς φυλῆς, νὰ συνεχίσῃ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὸν ἐκπολιτιστικὸν ρόλον, ὃν ἡ ἀπολίτιστος Ἀσία, τῇ ἀρωγῇ, ἢ ὑποθάλλει τῆς πεπολιτισμένης Εὐρώπης, εἶχε προσκαίρως διακόψει. Ἡ θεία ἀποστολή της εἶναι νὰ τίθεται πάντοτε θαρραλέα ἐπὶ κεφαλῆς τῆς κινήσεως τοῦ πολιτισμοῦ ἐν Ἀνατολῇ, καὶ νὰ δίδῃ σάρκα καὶ ὄστα εἰς τὰ φάσματα τοῦ παρελθόντος.

Δὲν πρέπει ἐπομένως νὰ νομίζωμεν τερματισθέντα τὸν ἀγῶνα. Τοῦναντίον πρέπει νὰ πιστεῶμεν, ὅτι ἡ πάλη ἐν τῇ ἀνατολικῇ ταύτῃ λεκάνῃ τῆς Μεσογείου, θὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἀγρία, ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθόν. Αἱ βλέψεις μας βεβαίως δὲν ἐκτείνονται πέραν τῶν ὁρίων τοῦ οἴκου μας. Ἀλλὰ καὶ ἐντὸς τῶν ὁρίων τούτων, δὲν θὰ ἐπιτρέψωμεν τὴν ἐπὶ πολὺ ἐνατένισιν ξένου πονηροῦ καὶ ἀδηφάγου βλέμματος.

Οἱ Ἕλληνες τῆς Εὐρώπης, καὶ οἱ Ἕλληνες τῆς Ἀσίας ἠνδρώθησαν ἐπαρκῶς. Ἀπέκτησαν ἀρκετὴν πείραν ἐκ τῶν παθημάτων των. Δὲν εἶνε πλέον λαὸς ἐκμεταλλεύσιμος. Οἱ ζητοῦντες εὐκολον λείαν, ἄς στρέψουν ἀλλαγῶν τὰ βλέμματά των. Ἐχει ἀκόμη ἡ Τουρκία κτήσεις εἰς τὴν ἐνδοτέραν Ἀσίαν καὶ εἰς τὴν Ἀφρικὴν. Ἡ δυτικὴ Μεσόγειος εἶνε εὐρυτάτη. Ἄς διαφιλονεικῆται μετὰ τὴν Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν. Ἡ ἀνατολικὴ Μεσόγειος εἶναι ἰδική μας. Ἡ λεκάνη αὕτη ὑπῆρξεν ἀνάκαθεν καὶ πάντοτε, Ἑλληνικὴ λίμνη (mare nostrum, ὡς ἐπὶ τὸ παραστατικώτερον ἔλεγον οἱ Ῥωμαῖοι). Ἄς ἀφήσουν ἡμᾶς ἡσύχους ἐν ταύτῃ. Ἐχομεν πολιτισμὸν τόσον τουλάχιστον, ὅσον καὶ αὐτοί.

Καὶ αἱ ἠθικαὶ δυνάμεις μας εὐτυχῶς διατηροῦνται ἀκμαῖαι.

Ἄλλὰ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο. Πρέπει καὶ νὰ προάγῳνται. Διότι αἱ ἠθικαὶ δυνάμεις, ὡς ὀρθῶς παρετήρει ὁ Βίσμαρκ, δὲν ἴστανται ποτὲ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου, ἀλλ' ἀρχίζουσι μειοῦμεναι, μόλις παύσουσι αὐξανόμεναι.

Ἀνάγκη ἐπομένως νὰ πείσωμεν καὶ ἑαυτοὺς καὶ τὰς μελλούσας γενεάς, ὅτι ἡ στιγμή τῆς ἀναπαύσεως δὲν ὑπέστη, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν μεγαλεῖον δὲν εἶνε χίμαρα, ἀλλὰ πραγματικότητα.

Ἡ πίστις μας πρὸς τὴν ἰδέαν, ὅτι εἴμεθα κάτι περισσότερον παρὰ ἄνθρωποι, διότι εἴμεθα Ἕλληγες, διότι ἅπαντα ἡ ἀνθρωπότης μᾶς εἶνε ὀφειλέτης, πρέπει νὰ διατηρηθῆται ἀκλόνητος. Καὶ τὴν σταθερὰν αὐτὴν ἰδέαν, καθήκον ἔχομεν πάντες νὰ καλλιεργῶμεν ἀπαύστως, διὰ τοῦ λόγου, διὰ τῆς γραφίδος, καὶ πρὸ πάντων διὰ τοῦ παραδείγματος, ἐνισχύοντες εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν, καὶ εἰς τὰς καρδίας τῶν τέκνων μας, τὸ πνεῦμα τῆς αὐτοθυσίας καὶ τῆς αὐταπαρνίσεως, εἰς τὸν διακατῆ ἔρωτα πρὸς τὴν Πατρίδα μας, ἡ ὁποία ὁμολογουμένως τὸν ἀξίζει.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΧΑΝΙΩΝ